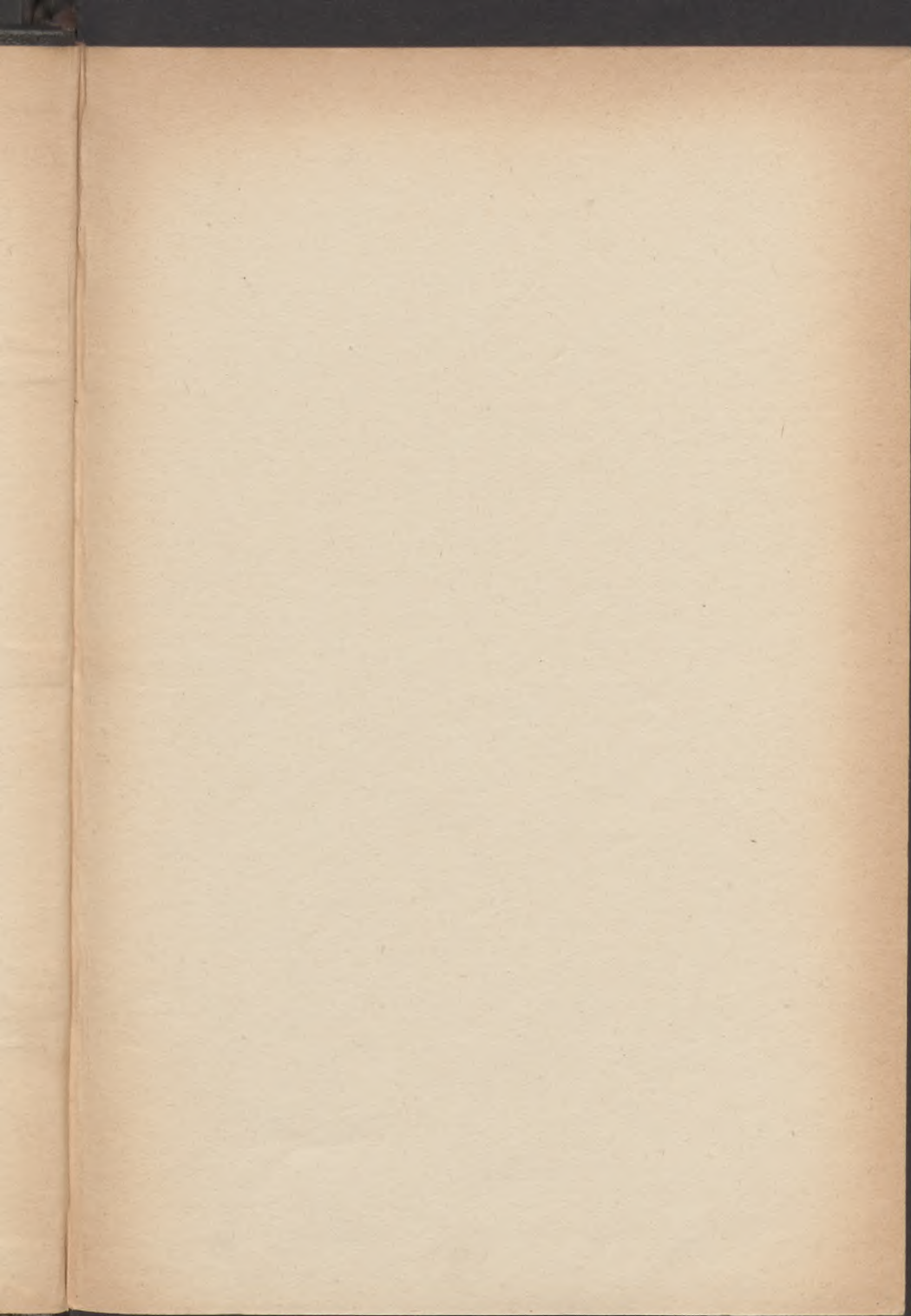

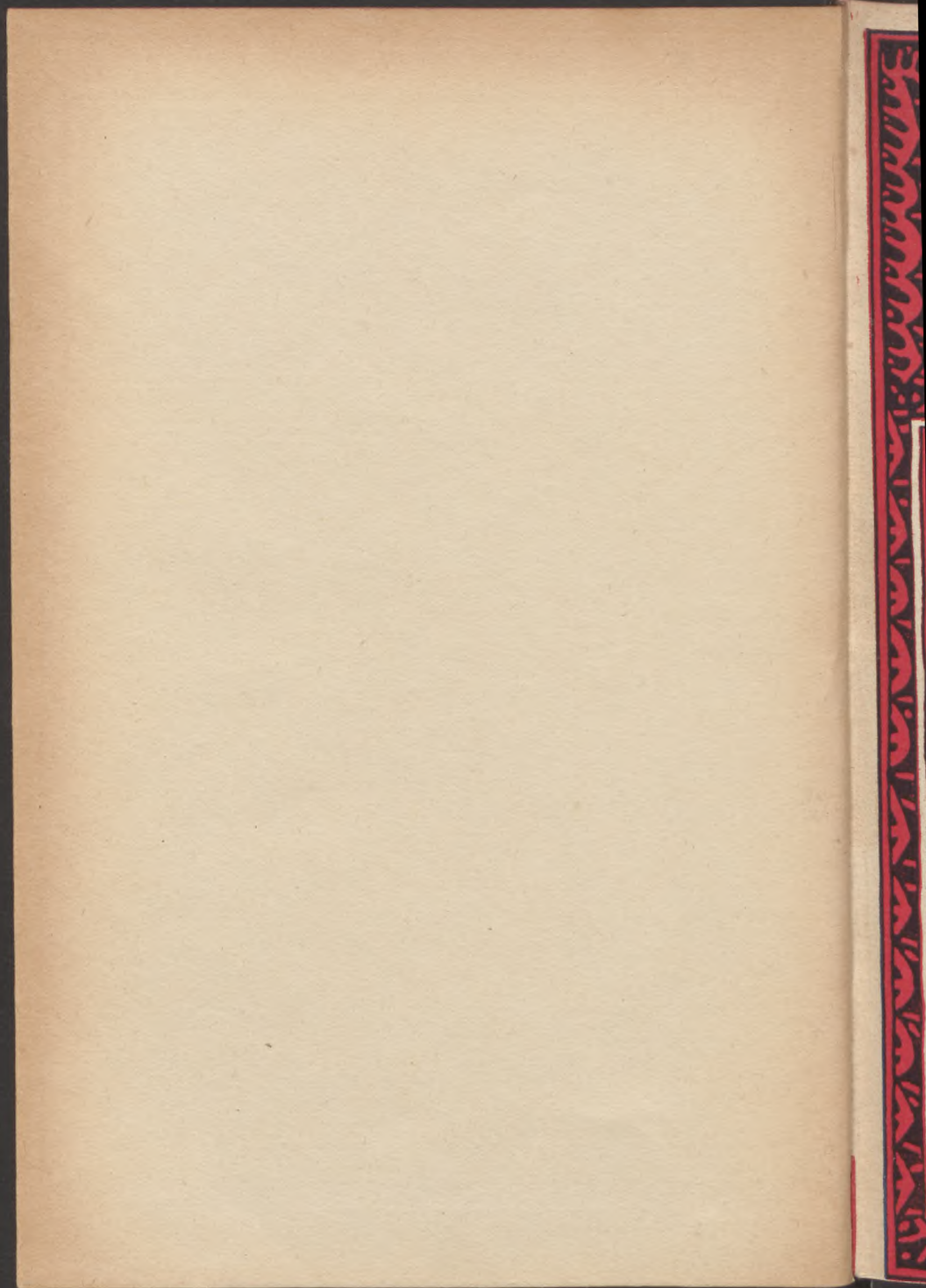
.....
242.309

OSZK

WEICHNER GÉZA
MŰKÖNYVKÖTÉSZE
BUDAPEST
IV. ARANYFÉZ-UTCA 4.
TELEFON: 270-66.

DAUTHENDEY
A BÍVA TÓ

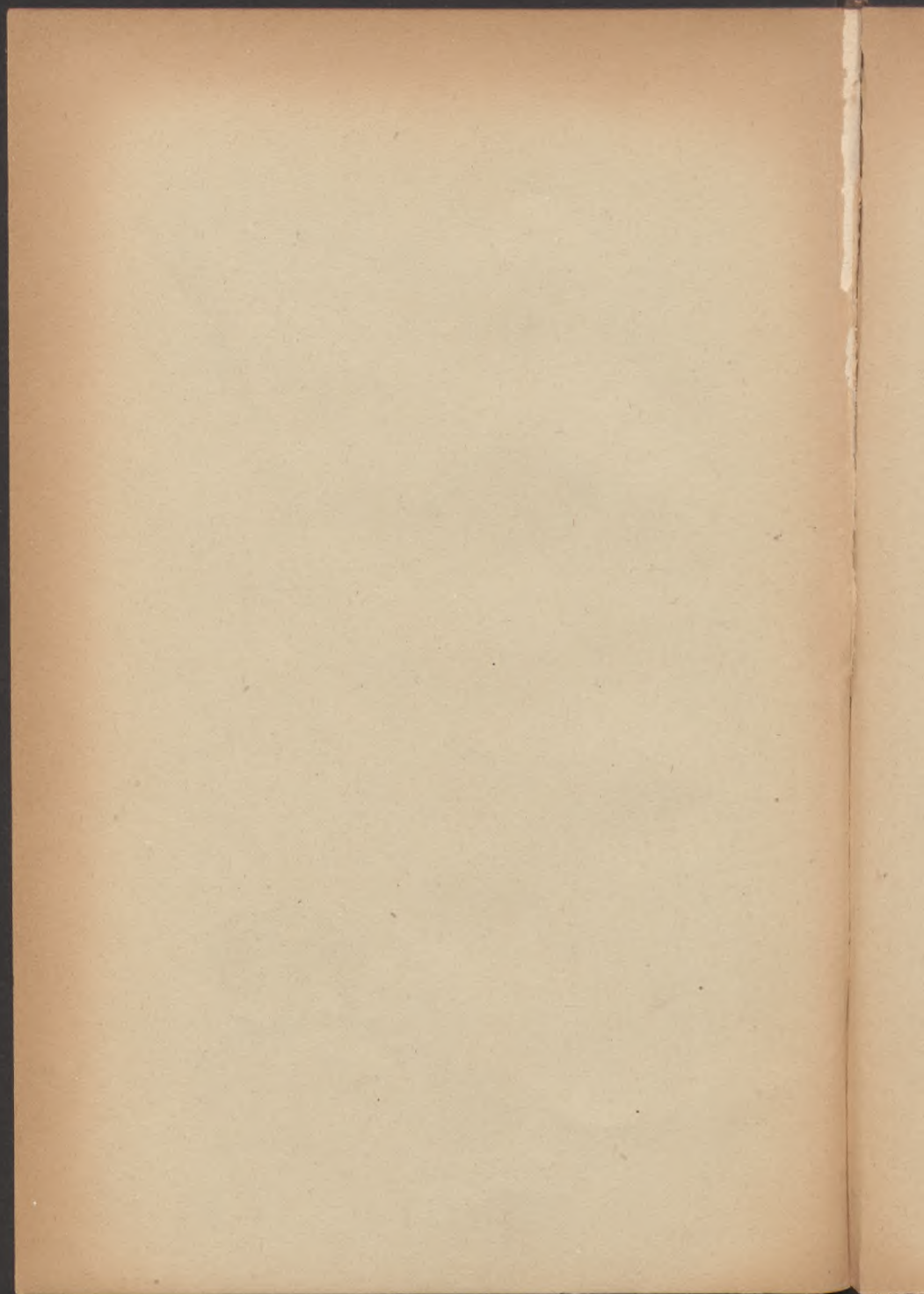
878

FŐVÁROSI KÖNYVKIADÓ

MAX DAUTHENDEY

A BÍVA TÓ
NYOLC ORCÁJA

FORDITOTTA
RELLE PÁL

FŐVÁROSI KÖNYVKIADÓ RT

P. O. angl.

209 kw

242.309

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA
L. Nyomt. Növedékszolgálat
1925 év. 433 sz.

FŐVÁROSI NYOMDA RT.

A Bíva tó nyolc orcája.

„Uj testvérek tüntek fel“ — mondták a japánok már száz esztendővel ezelőtt. — Fáknek, melyeknek régente csak az volt a céljuk, hogy galyat és gyümölcsöt hordjanak, folyóknak és tavaknak, melyek csupán halat és hinárt kínáltak, domboknak és hegyeknek, melyek régente csak követ és érceket adtak az embereknek, most lelkük van és arcuk.

„A vidékek, tájak lelkükkel kedves testvéreinkké váltak. Ők, akik eddig láthatatlanok voltak, ma szenvedélyes taglejtésekkel vonják magukra a figyelmet.“

A Bíva tavon az ősi császárváros, Kiotó közelében, a hegyek mögött, a vidék nyolc arcát, nyolc halhatatlan szenvedéllyel teli tájképet fedeztek fel a japánok.

A Bíva tó nyolc orcáját így hívják: Először: látni a vítorlásokat, amint este hazatérnek Jabazéból.

A költők e tájkép lelkét a boldog sorsfordulat közeledtéhez hasonlítják.

Másodszor: Az esti zápor hullását hallani Karaszakiban.

Ez az arc a boldog múlt és boldog jövő szavát esdekli.

Harmadszor: A Midjeva templom esti harangszavát hallgatni.

Ez az arc egy szerető asszony hangjának kacagását éneklí, mely minden bölcseségnél bölcsőbb tesz.

Negyedszer: Napfény és szellő Amazu felett.
Ez az arc szerelmi csalódásról és szerelmi té-
bolyról beszél.

Ötödször: Elnézni a vadludak röptét Katatában.
Ez az arc szerelmi vallomások titkos írásáról
szól.

Hatodszor: Az őszi hold feljöttét nézni Johi-
yama felől.

Érinti a szerelmi csodákat és azokról elmél-
kedik.

Hetedszer: Az alkonypír Szetában.

Ez az arc a heves szenvedély boldog vaksá-
gáról beszél.

Nyolcadszor: Az esti havat látni a Hirayámán.

Ennek a tájképnek a lelke a boldogtalan sze-
relem magasztos csalódásáról beszél.

Látni a vitorlásokat, amint este hazatérnek Jabazéból.

Hanakonak minden testi éke megvolt, amit egy japáni leánynak ülve, tipegve mutatnia kell, hogy a mulandóság isteni szépségei közé számíttassék. A nyaka vékony volt, akár a kócsagtoll, a karjai rövidek, mint a verébfióka szárnyai. Amikor a gyékényen ült és elkészítette teáját, mintha csak üveg-bura alatt szorgoskodna óvatosan. Ha esténként szolgájával magos facipőjében a színházba ment, anynyira feltűnés nélkül viselkedett, mintha a teste a nappal együtt tért volna nyugovóra és mintha szolgájával és a papiroslámpával csupán a saját árnyéka járná az árnyékok utját. Éjszaka, amikor fényesre fésült hajával házának lezárt papirosfalai között, kerek fejpárnáján pihent és ujjai hegyével álláig huzta fel selyem hálózsákját, finom holdfényes arca előkelő volt, mintha zsirkőből metszették volna és törhetetlennek, elmulthatatlannak látszott.

Hanako a leggazdagabb leány volt a Bíva tó mentén, gazdag nem csupán külső szépségekben, melyek megnyugvását és külső vágyait teszik az aszszonyoknak, de gazdag földi javakban is. A mulandóság istenei a legdrágább ajándékokkal, szépséggel és bűnnel kényeztették el őt. Ámde a végtelenség istennője szemének is lelket adott, mert ez a szempár sírni tudott és mert a könnyek áldása legértékesebb ajándéka ennek az Istennőnek.

Hanako már jóval a háboru kitörése előtt hal-
lotta barátaitól és barátnőitől, akik nyáron Kiotó
hegyei felől jöttek a Biva tó partján álló házába,
hogy a messzi nyugatról idegenek sáskahada készül
ellepni Japánt, hogy megölje a férfiakat, a nőket el-
hurcolja és az országot feldarabolja. Hallotta, hogy a
Biva tavon azután majd hamarosan hajók tűnnek fel,
melyek füstöt pöfékelnek és a tó mélyét csavarok-
kal dúlják fel. Naphosszat vasuti kocsik gördülnek
majd végig Japánon, hosszú vasakon dübörögve,
miként viharfelhők. Ezek a kocsik óriási tömegekben
hoznák az idegeneket Kiotóba és a Biva tó part-
jaira. A bambuszházak könnyű kalitkái rendre eltűn-
nének és helyükön kőházak nőnének az égig, kő-
házak, amilyeneket a föld nyugati részén építenek és
füst és vascsörömpölés töltene be mindent, mert az
idegenek szeretik a vascsörömpölést és a vas kábitó
hangja nélkül nem tudnak élni. Örökös háborúnak
tekintik az életet. Türelmetlenek és felfortyanók, mint
a menydörgés istenei és úgy mondják, a felhőszaka-
dásnál és a tajfunoknál kegyetlenebbül pusztítanak
majd végig szegény Japánon.

Hanako elvesztette szüleit és csupán néhány
szolgával és szolgálóval lakott atyja házában, bor-
zongva hallgatta a baráti mendemondákat és barát-
nőivel apró gúnydalokat eszelt ki a nyugati démo-
nok kifigurázására, dalokat, melyeket esti bolyongá-
saikon a Biva tavon lampionokkal világított csolnak-
jaikban énekeltek.

Egy szép este — a nap lehanyatlott, a tó
fehéren fénylett és csillogott mintha porcellánból
lenne, az ég olyan aranyos volt, mintha Hanako
egyik aranylakkból készült szekrénykéjét nyitotta volna
ki, azt, amelyiknek titkos fiókocskái vannak — Hanako
kiment a ház elé, ahol kis palló nyúlt a vízbe, me-
lyet jobbról, balról magas nád hajladozott körül.

Jabazé irányában ekkor három vitorlás jelent
meg. A három vitorla meredek papírosfonalként sük-

lott az alkonyi víz tükrén. Emberek nem látszóttak, mert mindegyik vitorla oly mélyen hajolt a vízre, hogy eltakarta a csónakot. A kifeszített vitorlák egyre nőttek és közeledtek; Hanako valami szorongásfélét érzett, mintha a három vitorlával a sors könyvének három fehér megíratlan levele úszna feléje és hirtelen, amikor a beállott szélcsend egy pillanatra elpihentette a vitorlákat, a szeme japán írásjegyeken akadt meg, melyeket a véletlenség rótt a vitorlavászon ráncai közé. Az első csónak ezt mondta: „Üdvözöllek.” A második csónak ezt mondta: „Szeretlek.” A harmadik azt, hogy: „Megöllek.”

Rövid szélcsend után, mely alig néhány szempillantásig tartott, a tó vize szint változtatott; a sötétség, mint fehér papírra öntött fekete tus, végigfutott a tó tükrén és minden átmenet nélkül harsogó vihar tört ki, mely a három vitorlást úgy fektette a vízre, mintha a vásznukkal akarná törölgetni a hullámtarajokat. Hanako irtózáttal síkoltott fel, mert azt hitte, hogy a vad szélrohamban és kavargó hullámokban mindhárom vitorlás nyomban elmerül.

A három csónak ismét felbukkant. A vitorlákat ügyes kezek irányították. De Hanako ezt már nem látta. Amikor a felvert nádas körülcsapkodta a testét és ő felsikoltva, mint a megvillanyozott macska felugrott fekvőhelyéről: belezuhant a vízbe; amikor pedig a szemét felnyitotta egy falka halat látott maga körül és tudta, hogy víz alatt van, mintha maga is hal lenne. Elájult.

Amikor eszméletre tért, a szobájában feküdt. Este volt. Este volt, gyertya égett és kedvenc szolgálója, akít Éneklő kagylónak hívtak, mellette térdelt és belesírt a két tenyerébe. Hanakot átöltöztették, de nedves haján még érezte a tó vízszagát, azután nyomban eszébe jutott a három hajó és az volt az első kérdése:

— A három vitorlás, mely Jabazéból jött elmerült?

A szolgáló nem felelt, felhagyott a sírással és lassan cirógatni kezdte urnője kezét, elragadtatással, amiért életben láthatja.

— A három vitorlás elmerült? — kérdezte Hanako állhatatosan.

De Éneklő kagyló semmiféle vitorlást nem látott. A szolgáló urnőjét a kavicsos nádas szélén találta és azt hitte, hogy a fiatal leány a pallóról a vízbe esett, ahonnan a véletlen szerencse mentette ki.

— Nyisd ki az ablakot — mondta Hanako a szolgálónak. A leány teljesítette a parancsot. Künn a tó és az ég, mint egyetlen nagy fekete üreg tátongott: se csillag, se hold, se fény nem látszottak a tavon. Hanako ablakai feneketlen mélységbe néztek és a leány úgy érezte, hogy másodszor is el kell merülnie, annyira bántotta a sötétség. Keblében olyan ürességet érzett, mint akit nagy veszteség ért — mintha a három vitorlás az ő szívét is elvitte volna — és a kis bambuszházban halotti csend pihent.

— Csuлд be az ablakot Éneklő kagyló és hozd ide a szürke papagályomat, nem a zöldet és nem a sárgát — a szürkét, melyet néhány hét előtt egyik rokonom hozott Nagaszakiból.

Éneklő kagyló engedelmeskedett, behozta a szürke papagályt, mire urnője aludni küldte a leányt. De a szolgáló estétől reggelig hallotta, hogy Hanako három szóra tanítgatja szürke papagályát: Üdvözlök! Szeretlek! Megöllek! A szürke papírfalon egyre maga előtt látta Hanako és a papagály árnyékát. És valahányszor a papagálynak azt kellett mondani: Szeretlek, oly rikácsolva kacagott fel, hogy a szolgáló megborzongott a hangjától. Hanako és madara így kacagtak és beszélgettek egész éjjel. Kora reggel aztán Hanako beszélította két szolgáját, akik megfésülték és kedvencének Éneklő kagylónak, aki a ház minden rejtékhelyét ismerte, a legrégibb lakkszekrényéből két apró, értékes Szatszuma-vázát kellett kivenni, melyek évszázadok óta öröklődtek a

családban, aztán a tóparton két nősziromot kellett lemetszenie, egy kéket és egy sárgát. Hanako a két vázát egy-egy virággal a fal egyik fülkéjében helyezte el, majd sajátkezűleg egy fehér selyemre írott verset akasztott a falra. A vers így szólt:

A tó vizén fehér vitorlás áll.
Szívem, te csöndes,
Szemem, te könnyes, —
Az ember olyan, ki magában él,
mint a jabazei csónak,
melyet sápadtan visz az esti szél.

Ezen a napon Hanako valamennyi barátjának és barátnőjének lemondattott és naplemente előtt három órával már ott ült az ablaknál, mely a tóra nézett. A nap, mint lobogó kályhatűz égett a tó víztükren és Hanako legyezőt tartott a szeme és a vakító fény közé. De időről-időre mégis erőt vett magán, hogy szembeszálljon a káprázattal és figyelmes tekintettel szántotta végig a szikrázó víz síkját; visszavágta a három vitorlást, mely tegnap este elvitte nyugalmát. Hanako ruhájára nősziromok voltak hímezve, ezüst alapon kékek és sárgák, és a feje úgy kandikált ki az ezüst selyemből, mintha csillogó hab taraja emelte volna fel.

Hanako tegnap este óta még nem aludt és a tó nagy tüzes tükre, melybe belenézett, csaknem kiégette a szemét, annyira, hogy amikor egy pillanatra lehunyta szemhéját, akaratlanul is elaludt.

Rövid órácskát aludhatott, amikor a papagály, aki a vállára kapaszkodott, felébresztette és a fülébe rikácsolta:

Szeretlek! — és krákogva kacagott szavához.

Hanako az ezüstös selyemből felemelte fejcskáját és a kikötőpallón egy nagy felvont vitorlát vett észre. A hajó oly közel állt ablakához, hogy hallotta a vitorlavászon csattogását az árbocrudon.

Óvatosan kihajolt az ablakból és látta, hogy a vitorlás kikötött. De a csónakban egyetlen ember sem mutatkozott. Ez egyik a három vitorlás közül, mondta felocsudó szíve. De nem tudta, az első volt-e, a második, vagy a harmadik?

Ekkor kedvence, Éneklő kagyló lépett be a szobába s a kezében apró összegöngyölt levelet hozott.

— Ó Úrnőm, olvasd el ezt a levelet és készülj a magas látogatásra — suttogta a leány.

A levélben ez volt: „Tegnap naplemente után, amikor házad előtt cirkáltunk, szép Hanako, az a szerencsétlenség ért bennünket, hogy megijesszünk Téged, de egyuttal az a szerencse is, hogy megmentsük életedet. És nekem megadatott az a legnagyobb boldogság, hogy megláthattalak és most már nem felejthetlek el soha. Ma hozzád küldöm leghívebb barátomat, aki tegnap megmentette életed, és aki ma a tavon áthoz Téged hozzám, epedve váró karjaimba. Üdvözöllek, Hanako.“

A levelet a császári ház egyik fiatal hercege írta alá. Hanako, mint jólnevelt fiatal leány tudta, milyen mérhetetlen megtiszteltetés érte azzal, hogy egy császári herceg a szerelmére méltatta és nyomban a szobájába kérette a herceg barátját.

A padló megremegett és egy jól megtermett fiatalember lépett be. Hanako térdre borult előtte és homlokával érintette a padlót, miként ezt a szokások Japánban előírják. De Hanako most úgy érezte, mintha nem ember, hanem egy toporzékoló kis paripa lépett volna a szobába. Hallotta, hogy a fiatalember lábával többízben erőset dobantott és a melléből néhány tompa sóhaj tört fel.

Hanako lehajtott fejjel hosszú ideig várt, hogy a császári követ megszólaljon, mert csak akkor emelkedhetett fel, amikor a köszöntött férfi erre felszólította.

Néhány percnyi várakozás után, amikor a meg-

szólalás még mindig késett, Hanako könnyedén fel-emelte a fejét a padlóról, mely még mindig remegett az idegen lábai alatt. A fiatalember éles tekintete, mint két parittyából hajított kődarab röpült a leány reszkető szemébe. „Szeretlek!” — kiáltotta ez a türelmetlen szempár feléje és Hanako ismét lefelé fordította arcát, mely váltakozva hol elsápadt, hol kipirult a fejébe szálló, vagy elillanó vértől.

— Felelj! — mondta hirtelen a fiatalember hangosan.

— Szeretlek — mondta Hanako mélyen a padlóra hajolva, mintha ez a padló fül lenne, melybe titkát belesuttogja.

Ugyanekkor eszébe jutott, hogy a parancs: „Felelj!” nyilván a herceg levelére vonatkozott. De a kiejtett szót már nem vonhatta vissza. Ajkait tisztán, érthetően hagyta el a szó: „Szeretlek!” és világosan felelt a férfi szempárnak, mely a kérdést intézte hozzá.

A fiatal leány azután érezte, hogy két heves kar megragadja testét. A türelmetlen ember, mint egy maréknyi selymet a magasba emelte és kivitte a házból, egyenesen a kikötőhid felé. Ebben a pillanatban esti szél kerekedett, meglengette Hanako selyemköpenyének ujját, mely kámzsaként borult a fiatalember fejére, aki a karján vitte a leányt. És amikor Hanako feltekintett és mielőtt még köpenye ujját visszavethette volna, egy másik nagy vitorlást vett észre, mely éppen a kis kikötőhid mellett haladt el. Borzadás, hidegebb, mint a szél, futott végig a bőrén. Mert a hajón egy ember állott, s ez nem volt japáni. Nem volt szép elefántcsontbőre. Az arca szürke volt, mint a moszat, mint a kő, mely hosszú ideig hevert a tó fenekén és a bőre ráncos, akár a békáé. Ijesztően sárga haja világos volt, mint a gyaluforgács, a szeme halkék, amelyből egy visszatetsző lélek sötéten meredt feléje, mintha egy dongó, csunya rovar támadná meg, hogy megszúrja. Hanako tudta: ez nem más, mint az amerikai, aki este a parti

nádasban vadludat hajtott a Bíva tavon. Reggel és este eleget hallotta fegyverének ropogását, mialatt a halálra rémített vadludak óriási csapatai rikácsolva és riadtan röptültek el Hanako háza felett.

A fiatal leány várt még egy pillanatig, hagyta, hogy a csúnya idegen hajója elhuzzon mellettük és csak azután vette le szárnyas ujját a szeretett ifjú fejéről. Mert, hogy az az ifjú, aki a karján vitte: a kedvese, elárulta a kéz, mely a leány testét tartva, a vérét gyujtogatta és lángolva ígért nagy gyengédségekről beszélt.

Néhány pillanattal később a hajó szél iránt futott. Hanako fejével a térdei között pihent a férfinak, aki szélvészfért tört be a házába és aki, mint valami nagy varázsló, óriási selyemágygá változtatta a Bíva tavat, melyben most mindaketten beágyazva feküdtek. És Hanako határtalannak látta most a vizet, határtalannak az eget és határtalannak a szerelmet, melyet a hirtelen megjelent fiatalember iránt érzett.

Nem kérdezte: „Hogy hívnak?” Ennek az ifjunak névtelen volt a neve. Nem kérdezte: „Hová megyünk? Útjuk úttalan volt. A vitorlás merőlegesen állt a víz és ég között és Hanako tudta, hogy a vitorlásnak tükröképe ott van a víz alatt, ép úgy, mint ahogyan az ő arca is a szeretett ifjú ölében, kedvese arcának tükröképévé alakult át.

A vitorlás a nádashoz közel síklott tova. A lány megértette. A fiatalember kerülte a nyílt vizet, nehogy a Jabazéból jövő csónakokkal szembe találkozzanak.

Ekkor egy lövés dördült el a zsombékban és a nádasból barna vadludak rémült rikácsolással menekültek ki a tó vízszíneire. Második lövés dörren és Hanako kedvese két karjával a levegőbe kap, felugrik, mintha kötél rántaná a magasba és fejjel az éjsötét tóba zuhan. Sikoly nem hallatszik, csak a víz csattanása és a lövések viszhangja fut végig a Bíva tó csendes partjain. Hanako a csónak kávjáról

önkéntelenül mindkét kezével a vízbe kap, ahol kedvese eltűnt és amikor a kezét a vízből kivesszi, látja, hogy mindkettő véres. Erre hangtalanul fenekére zuhan a csónaknak, melyet a szél gazdátlanul sodor tovább.

Hanako szolgálai az ablakból látják, hogy a vitorlás, melyen urnőjük távozott, odakünn, nem messze a parttól, kormányát veszítve kering és hogy egy másik hajó, a nádasból jövet, megmássza a tófelület domborulatját és eltűnik a víz mögött. Néhány szolga erre sietve a hullámokba veti magát és a csónakot, az ájultan fekvő Hanakoval, visszahozzák a kis kikötőbe.

Ugyanabban az órában, mint az előző este, Hanako ismét eszméletlenül fekszik szobájában, abban, amelyik a tóra néz és ugyanannál a gyertyánál, mely tegnap égett, ül kedvenc szolgálója, Éneklő kagyló és vár urnője ébredésére. De mivel Hanako eszméletlensége túlsokáig tart, a szolgálónak az az ötlete támad, hogy behozza a szürke papagályt, mely a három szó közül csupán azt az egyet tanulta meg: „Szeretlek!” Amikor a madarat a gyertya mellé állítja a szobába, nyomban sikoltani kezd: „Szeretlek!” Erre az eszméletlenül fekvő Hanako arca megvonaglik, mintha valaki végtelen fájdalmat okozna neki. Az ajkáról mély sóhaj fakad, az arca színét változtatja és olyan szürke lesz, mint a hamu a hamutartóban, mely a gyertya mellett áll. A leány ijedten urnője fölé hajol és miközben még töpreng: vajjon a halál-e az, amittől Hanako ennyire elsápadt, a papagály megrázza tollazatát, szárnyaival magakörül csapdos és minden átmenet nélkül felsikolt: „Megöllek!”

Éneklő kagyló irtózáttal mered a madárra, melynek hatalmas árnya a gyertya előtt, mint valami óriási, fekete vitorlášhajó árnyéka surran végig a szoba falain.

A szolgáló két kézzel kap a maga körül csap-

kodó papagály után. A madár másodszor is felkiált: „Megöllek!” A leány megragadja az állatot és megszorítja a torkát, nehogy harmadszor is kisikolthassa azt a szörnyű szót: „Megöllek!” A madár szeme kifordul, a szárnyai lehanyatlanak, karmai görcsösen megmerevednek és élettelen madárirhaként marad a leány kezében.

Hanako felnyitja a szemét. A leány a padlóra dobja a madár tetemét és így szól:

— Ó Urnóm, hát visszajöttél? Nagyon, nagyon messze lehettél!

Hanako feltápáskodik, a padlóra ül és gondolataiba merülve mondja:

— Azt hiszem a halottak közül jövök.

Azután sokáig hallgatott. Az élettelen papagályt nem látta. Kedvese halála miatt nem siránkozott. Hagyta, hogy a leány átöltöztesse és amikor az a házíruháját akarta behozni, így szólt, miközben a tekintete áthatolt házának zárt falaín:

— Az estsötétben hajókat látok közeledni Jabazéból. Látom, skarlátpiros ruhát hoznak nekem, amilyent az udvari hölgyek hordanak. Ámde a száz hajó, mely most Jabazéból jön, már nem hoz írásjeleket vitorláí ráncai között. Valamennyi vitorla olyan sima, mint az ember üres tenyere. Száz üres tenyér nyúl a házamba.

— Ezüstfehér alsóruhákat hozz nekem Éneklő kagyló, hogy a skarlátpiros ruhát, melyet részemre hoznak, fölélje vehessem.

A szolgáló nem ellenkezett urnőjével. Csak a tolófalat nyitotta ki kevéssé a tó felé. De az éjszakában nem látta odakünn a hajólámpások csillogását, csónakok teste nem szelte csobogva a vizet, csak a nádas zúgott lenn a ház alatt és messze, a kikötő apró hídja körül.

Hanakoból jövőbelátó lett, gondolta a szolgáló. Azután a ház szobácskáin végig a fali szekrényekhez ment, ahol a ruhák rendben összehajtogatva,

nagy lakkdobozokban heverték. Két leánnyal világítottatott maga előtt. Egyikük félhangon mesélte:

— Tudod, az embereink, akik estidején jöttek át Jabazéból, mondták, hogy minden teaházban arról beszélnek, hogy a tavon egy európai agyonlőtte az egyik császári herceg barátját. A halott véres tetemét a hullámok a jabazéi partra vetették és hazatérő csolnakosok látták, hogy a menekülő európai, aki vadludakra vadászott, céltévesztett lövéssel megölte a császári herceg barátját. A herceg maga azután megjelent a parton, ahol a barátja holtteste feküdt. A herceg sokáig nézte barátját, de nem sírt, mondják az emberek. Megkérdezte, áthajózík-e még ma valaki a vízen, és amikor meghallotta, hogy embereink még átmennek, apró ruhadobozt szállíttatott embereink csolnakjába. A doboz Hanakoé. Holnap, mielőtt a nap eléri a delelőt, a herceg személyesen is eljön Hanakohoz, súgta egy császári szolga nagy titokban emberünknek.

— A dobozban egy skárlátpiros ruha van Hanako számára, — mondta Éneklő kagyló a leányoknak.

— Te honnét tudod ezt? — kérdezte a két leány elcsodálkozva. Eddig még senki sem nézhetett a dobozba.

— Mi biztosan tudjuk, — bólintott a kérdező. Karjára vette a fehér selyem alsóruhát és a két leányt a konyhára küldte.

Másnap a déli órákban egy vitorlášhajó közeledett Hanako háza felé.

Éneklő kagyló így szólt Hanakohoz, aki biborvörös ruhában ült az erkélyen és fehér volt és rózsaszínű, oly vastagon festve és rizsporozva, mintha piros és fehér álarc alá rejténé arcát:

„Nem a herceg jön Úrnőm. Mert én csak egy vitorlást látok, Te pedig azt mondtad tegnap, hogy száz vitorlás érkezik. Minden, amit tegnap mondtál, amikor a halálból visszatértél, meg is történt. Ámde,

ha a herceg most csak egy hajón jön, akkor tévedtél, mert tegnap száz hajót említettél.

— Hallgass és fogadd a herceget, — mondta Hanako csaknem férfias hangon, amelyet a szolgáló még sohasem hallott urnőjétől.

— Valamennyi szolgálommal és szolgálómmal eridj a kikötőbe a herceg elé, mert én még nem tudok járni, lábaím reszketnek. Én csak itt a házban fogadhatom a herceget.

— Amikor halottként feküdtem a halottak között, de a kedvesemmel nem lehettem együtt, a lelkem minden halottól megkérdezte:

„Mit követtem el én, hogy kedvesemet nem találom a halottak között?”

„Neked még engedelmeskedned kell az élőknek” — mondták a halottak és ismét felébredtem.

— Tudom, nagy bünt követtem el. Meg akartam tagadni a testemet egy hercegtől, az ég fiától és egy másik férfit öleltem. De a kedvesem nem vihette testemet magával a halálba, mert előbb meg kellett tanulnom, hogy engedelmeskednem kell az életnek.

A szolgáló megsíratta Hanako szavait. De Hanako megtiltotta a sírást és így szólt:

— Ne hozzuk új engedetlenség átkát magunkra. Nem szabad sírnom, habár a szívem tele van gyásszal. De a lábam reszket és nem tudok a herceg elé menni. A lábamat nem tudom még engedelmességre kényszeríteni.

— Ha a herceg megkérdi tőled: Hol van Hanako? — monddad, de nehogyláruld magadat: „Bocsáss meg, úrnőm halott kedvenc papagályát gyászolja. De ha úrnőm a herceg arcát meglátja, bánata nyomban jókedvvé változik és kétszeresen csillog majd, mint akár fehér vitorláshajód, a Biva tó ura.”

És Hanako egész estig, amíg a herceg a házában tartózkodott és játszott vele, úgy tündöklött,

mint a csillám a merev, fényezett porcellánon. És amikor skarlátpiros ruháját széttárta és kicsiny, fehérre rizsporozott testét meztelenül a herceg karjaiba fektette, dalolt és csacsogott. A herceg este ezt mondta:

— Szeretem a tested, mert hűvös, mint a hópehely és életre kelt, mint téli reggelen a híd.

— Most pedig bucsuzóul énekeld el nekem azt a dalt a Bíva tóról, melyet csak fehér selyemre szabad leírni.

Éneklő kagyló a szomszédos szobában a papírfal mellett ült, ahol gitározni kellett mindaddig, míg a herceg a meztelen Hanakot ölelte. De amikor a hű szolgáló meghallotta, hogy a herceg azt a dalt kívánja urnőjétől, melyet csak az epedő szerelmeseknek szabad énekelni, nem tudta visszatartani zokogását. És mialatt keze a gitáron játszott, a keble zihált a sírástól.

Hanako skarlátruhájába bújva, szándékosan suhogtatta a selymet, hogy a herceg ne hallja szolgája elfojtott nyöszörgését. Azután énekelni készült. De mielőtt hozzáfoghatott volna, a herceg megkérdezte:

— Valaki sír itt a fal mögött?

— Ó nem, mosolygott Hanako, — csak a ducba zárt póstagalambjaim. Sokat ettek és most emésztenek.

— Akkor hát énekelj! — mondta a herceg.

A papírfal mögött elnémult a nyöszörgés és Hanako énekelni kezdett:

A tó vizén fehér vitorlás áll.

Szívem te csöndes,

Szemem te könnyes.

Az ember olyan, ki magában él,

Mint a jabazéi csónak,

Melyet sápadtan visz az esti szél.

Hanako éneklés közben fejét a herceg ölébe hajtotta és nyitott szemmel meredt fel a mennyezetre.

Teste ugyanabban a helyzetben volt, mint azon az emlékezetes estén a Bíva tavon a csónakban, amikor fejét kedvese ölében nyugtatta.

De hirtelen, mintha golyó érné, felpattan helyéről. Két karjával a levegőbe kap és sikoly nélkül a padlóra zuhan, ahol mély ájulásban marad hanyattfekve.

A herceg elsápad. Hívására a szolgáló előbujik a papírfal mögül. A herceg látja a leány kísért szemeit és arra gondol, hogy a szolgáló és úrnője tényleg a papagály halálán szomorkodnak.

— Jól ápoljad úrnődet, s ha felébred mond meg neki, hogy holnap este és azután, százszor felkeresem újból.

A lány meghajol a herceg előtt, elrejtí kísért szemeit és így füllent:

— Ó Ég fia, bocsáss meg Urnőmnek. Ámde papagályának kimulása nem hatott oly mélyen a szívére, mint most a Te távozásod. Ez annyira elszomorította, hogy eszméletét vesztette.

Amikor Hanako ismét magához tért, az esti tavon messze meglátta a távozó császári hajót, mely a tó közepétől hosszú fekete, csikos hullámot küldött vissza Hanako házáig.

Hanako így elmélkedett magában: Szolgálóm azt mondja a hercegről: százszor tér vissza hozzám! De én az istenekre mondom, inkább akarok száz másik férfit ölelni, mint egyedül őt. Engedjétek el nekem, hogy egy férfinak egymásután százszor kényszerüljek szerelmet hazudni. Esküszöm: inkább adom oda magam Tokió szerelmi vásárán, ahol minden áldott este ötezer lány kínálja magát a férfi tömegnek. Engedjétek el isteneim, kínjaimat és ne kössetek száz este ahhoz az emberhez, aki elhiteti magával, hogy én szeretem őt.

A lemenő nap, mint az örömlány arcát, pirosra festette az eget. A Bíva tó hullámai kármínpiros és

ezüstviola színt öltöttek, akár a tokiói szerelemvásár ötezer leányarca.

Azután hangos kacagást hallott Hanako, csupa férfi és női hangot, apró tolokocsik keréknycorogását és kulik kurjongását. Az országútról kocsikban és hordszékeken egy sereg barátja és barátnője kereste fel és most kívülről hívogatva kiáltoztak Hanakoért a házba. Barátai és barátnői azután a szomszéd szobába dugták be orrukat, mire Hanako ismét udvarias és szívélyes arcot mímelt, olyan tisztát és írás nélkül valót, amilyen csak a tojás héjja lehet.

Még egy pillantást vetett ki gyorsan az ablakon. A császári vitorlášhajó eltűnt a tó horizontja mögött. A víz simán pihent és csak egy vékony, fekete sáv jelezte az eltűnt hajó útját. A hullámozó sáv azonban már nem érte el Hanako házáat, hanem, mint valami eltépett szalag eltűnt künn a víz színén.

Hanako szíve megkönnyebbült. Tóra néző szobájából átment a szomszédos szobába, ahová az idegenek tódultak. A szoba most megtelt csipogó asszonyhangokkal és a férfi torkok öblös morájával, amelyek japáni szokás szerint hangosan és a tisztelet jeléül szípoztak.

Miután egy-egy pillanatra térdre borultak és derekat hajtvá, valamennyien összeborultak és félkörbe csoportosultak Hanako körül, majd guggolva végigtelepedtek a selyempárnákon, a szoba rövid idő múlva úgy nyüzsgött, mint a fa, melynek lombjában verébsapat csíripel.

A társaságban olyan hírek keltek szárnyra, hogy egy császári herceg érdeklődik Hanako iránt, de senki sem tudott bizonyosat és senki nem tudott a herceg látogatásáról.

Mindnyájan a gyilkosság miatt jöttek, mely Hanako háza közelében történt a tavon. Tudni kívánták, vajjon Hanako hallotta-e a lövést? Hogy az európai célzott-e a japánra, vagy csak célt tévesztett

a golyója? Hogy Hanako az ablaknál állott-e akkor és, hogy a lövés után véres lett-e a víz?

Hanako arca egy pillanatra sem vesztette el merev fényét. Szolgálója, amikor Hanako magához tért és meghallotta az idegenek közeledtét, levetette úrnőjéről skarlátpiros ruháját és a kéket adta rá, melybe hullámok és felhők voltak szőve, aztán felfrissítette arcán a festéket és a rizsport, és csilingelő hajdiszét is erősen megtűzte.

Éneklő kagyló és a többi szolgáló most teát, fodormenta-cukrot és csöppnyi süteményeket hordtak körül a vendégeknek.

Mikor a kérdések özöne, mint valami túske-drótsövény ölelte körül Hanakot, Éneklő kagyló valami mentő gondolatot keresett, hogy úrnőjén segítsen. Kifutott a szobából, előszedte a kimúlt papagályt, mellyel jajveszékelve jött be, mondván:

— Ó Urnőm, nézd a papagályod elpusztult! De mennyire meghökkent, amikor Hanako leintve őt, mosolyogva fordult vendégeihez:

— Azt hiszem szolgálóm megőrült a nagy tisztességtől, mely ma bennünket ért. Mutatja a papagályt, mely már tegnap óta halott és ma már segítségünkre volt, hogy egy császári herceget félrevezethessünk a holttestével.

A szoba hirtelen elcsendesült, mint mikor a fa koronájáról valamennyi veréb elrepül.

A vendégek megértették, hogy a herceg már itt járt, mindnyájan megértették, hogy a herceget Hanako nem szereti és az, hogy a herceget is meg lehet csalni, nem okozott túlsok fejtörést nekik. De mícsoda vétek, hangosan csufolódní az Ég fián és bevallani, hogy füllentettünk neki!

A vendégek oly rémülten és mereven ültek a helyükön, mintha valamennyien kiejtették volna a kezük-ből teáscsészéjüket: egyikük sem nyelt többé egy kortyot sem. És amikor Hanako hideg, szúró tekintettel így szólt:

— A herceg nem hal meg ettől a kis hazug-

ságtól. Én sem haltam bele az ő szerelmébe — az asszonyok az ijedtségtől behunyták a szemeiket. A férfiak feltápáskodtak és mint a ráksereg, mely hátrálva mozdul, részint félelemből, mivel ebben a házban egy császári herceg ellen vétkeztek, részint tiszteletükben megriasztva, mivel a levegő tele volt a császári herceg szenvedélyével és közelségével — elhagyták a szobát.

Az utolsók alig hallható bocsánatkéréssel hagyták el a szobát, megrökönyödve és sietve, mintha a ház valamennyi szobája égne és ők maguk is valamennyien bennéghetnének.

De Hanako rendbehozatta a szobát Éneklő kagylóval, kerek fejpárnát tétetett a feje alá, kinyújtózkodott a padlón és mélyen elaludt.

A következő este vitorlášhajó jelent meg a tó látóhatárán. Mint valami öntudatos hattyu, némán közeledett Hanako háza felé. De a kis kikötő-pallón nem jelent meg senki, csak a nádi virágok fejcskéi hajlongtak a partra lépő herceg előtt.

A papírosablakok és bambuszajtók zárva voltak Hanako házában és nem nyíltak ki akkor sem, amikor a herceg kopogtatott. Fehér papíros ablakjaival, fénytelen lámpáshoz hasonlított a rácsozott ház a tó partján. Egy arrajáró halász a csónakjából kiáltotta át a herceg embereinek, hogy Hanako reggel valamennyi cselédjét elbocsájtotta, házát lezárta és mindössze egy szolgálóval, kiment vitorlášhajóján a tóra; senki sem tudja, hova, merre.

A császári hajó egész éjjel ott keringett Hanako háza előtt, de a ház ablakai sötétek maradtak és reggeltájban a hangtalan császári hajó is eltűnt a messzi vízen.

Következő este száz császári vitorlás érkezett Jabazéból. Úgy közeledtek, mint óriás legyező, mely szétnyílt a tavon. Ozutól Jabazéig, Karaszakitól Katatáig, Szetától Amazuig egész éjszaka végig kutatták a Biva tavat. És amint a száz fehér vitorla fé-

nyes tükörképét maguk után vitték, mintha a tó mélységébe akartak volna levilágítani.

A következő estéken megismétlődött a színjáték, a száz vitorlás tovább kereste Hanakot és a tavi ködben úgy oszlottak el, mint a fehér pillangók, melyek óriási, szürke pókhálóba akadtak.

Esténként minden kis japáni városka megnyitja szerelemvásárát, amit Josivarának neveznek. A tokiói Josivara egyike a szerelem legnagyobb piacainak Japánban, ahol a belső területek és a vidék legszebb leányai sereglenek egybe. Itt elárvult lányok a szerelem jövedelméből igyekeznek fenntartani magukat és elszegényedett leányok a szerelem keresményéből próbálják eltartani öreg szüleiket. Ezeken a vásártereken a szerelem bizony szegényen nélkül adja el magát.

Ártatlanul és tüzesen, mint a tejút csillaga az esti égbolton, gyúlnak ki naplemente után a szerelem piacának jól ápolt, tiszta és széles utcái. A nagy vasrács, mely a szerelem negyedét a várostól elválasztja, a rendőrök őrizete alatt szélesen kitarul. A nyitott kapu mögött, tavaszi estéken rózsás felhő úszik: a nyíló cseresznyefák virágai, melyek az útvonal közepébe ültetve sorakoznak.

Az úttól jobbra és balra apró, egyemeletes házikók szelíd, fehér, hosszú lampionláncsal világítják meg erkélyeiket.

Némán és ünnepélyesen és nyugodt világításban fut itt az út az ötezer leányszépség felé. A szerelmi vásár a főutat keresztező széles mellékutcákban kezdődik. Itt tiszta és szintén lámpásfűzérrel világított házikók állanak. A házak földszintje az utca két oldalán, nagy, nyitott, aranyozott szobákat muto-gat. Az utcától, akár az aranykalitkákat, farács választja el ezeket a szobákat, melyeket belülről villamos izzólámpák világítanak.

Mіндеgyik helyiségben harminc-ötven fiatal,

keskenyvállu leány ül utcahosszat egysorban, valamennyi rózsákkal himzett, drága selyemköppenybe burkolva. Mindegyikük apró selyempárnán ül, mint cifra portéka a kirakatban.

Az aranytűkkel díszített fekete, magas, frizurák alatt fehérre rizporozott és pirosra festett arcok hosszú sora, végeláthatatlanul. És negyedórákig járhatod az utcákat, amíg a fiatal leányok ezrei mellett elhaladsz.

A rácsos szobák falai súlyos faragásuak. Arany és vöröslakkból életnagyságu fák állanak bennük, a lakkfalakon hatalmas tigrisek és sárkányok száguldanak, darvak és paradicsommadarak röpködnek, nagyobbak a kisleányoknál, akik a falak mentén csücsülnek.

Minden szobában, mint harminc fehér gyöngy, melyet egysorba raktak arany, vagy vörös ládikáikban, gyöngyfehéren fénylenek a tojásformájú, púderes leányarcok. Emitt harmincan ülnek skarlátvirágokkal himzett sirálykék ruhában, amott harmincan smaragdzöldben, karmazsínpiros virághímzésekkel, majd másutt ötvenen fehérben, szivárványszínű pillangókkal, ötvenen pedig fekete köntösben, melyek alól rózsaszínű, zöld és kék selyemuszályok kandikálnak ki.

Minden leány mellett nagy porcellán edény áll, melyben szénparázs körül fahamu hever. A leányok apró ezüst pipából szívnak, amiben csak egy gombostűfejnyi dohány fér el, nem több, mint amennyit a hüvelyk és mutatóujj apró gömböcskévé gyúrhat és ezekre egy finom fogóval tartott széndarabkán gyújt rá. Egyik kis tükre előtt fésülködik, a másik tusecsettel levelet ír az ölébe fektetett nagy rizspapirszeletre, a harmadik gyűszűnyi csészéből teát iszik; az egyik legyezgeti magát, a másik meg apró könyvecskéből regényt olvas. Egyikük a mandolint pengeti s a másik valami dalfélét dudol hozzá. Némelyik a kerítéshez tipeg, óvatosan felemeli három uszályát, szorongva integet néhány idegennek, némelyik pedig a kerítéshez megy, hogy barátságosan és szerényen be-

szélgessen apjával és anyjával, akik látogatására jöttek az utcába.

Sok száz főnyi embertömeg, férfiak, katonák, asszonyok és gyerekek sűrű sorokban, suttogva és mosolyogva, fénylő arccal vonulnak végig a megvilágított utcasorok mellett. És a néptömeg estéről estére, késő éjszakáig hullámszik az ötezer leány előtt. Látogatók ácsorognak a kerítéseknél és miután az utca minden embere választott a szobák harmincai közül, bemennek a házakba, hogy dalt muzsikát, táncot és szerelmet vásároljanak.

Ide a tokiói Josivara egyik házába jött el Hanako szolgálójával és itt maradt száz éjszaka, százszor eladva testét, miként azt isteneknek megígérte, hogy így megváltsa magát az Ég fiának járó kötelességétől.

Fiatal embereknek adta el magát Hanako, fiataloknak, akik meg akarták tanulni a szerelmet és öregeknek, életgondoktól elgyötört magános embereknek, akik még egyszer szeretnék átélni a szerelmet, mielőtt meghalnak, háboruba induló katonáknak adta el magát és a harcokból hazaküldött rokkantaknak, diákoknak, kézműveseknek, nemeseknek, kuliknak és testét csak a külföldiektől, az európaiaktól és amerikaiaktól tagadta meg.

Valamelyik este azonban egy fiatal csinos amerikai tengerésziszt lépett a házba és a pénzéért Hanakot követelte a ház tulajdonosától. Ez akkor történt, amikor az amerikai flotta Jokoháma kikötőjében pihent és az amerikaiak díszlátogatásukkal tisztelték meg a japán nemzetet. A város kormányzója parancsot adott ki, melyet valamennyi utca sarkán kiragasztottak:

„Japánok! Tilos az európaiak előtt kiköpní! Botot nem szabad a lábuk elé vetni, hogy megbotoljanak. Ne menjetek az utcákon túltömött sorokban az európaiak mellett, ellenkezőleg mindig három lépésre tőlük. Egyáltalában bánjatok minden európai

barbárral oly udvariassan, mintha született ázsiai lenne. Az amerikai flotta látogatása alatt egyetlen leány sem tagadja meg a testét az idegenektől.

Hanako mégis megtagadta magát. És mert éppen a századik este volt, melyen az isteneket szolgáltatta, éjszakának idején a szolgálóval együtt megszökött a Josivarából, a ház hátsó ajtaján és ruháit és ékszereit hátrahagyva mindennapi köntösében hagyta el a vásárteret. A sok száz főnyi embertömegben beburkoltan és észrevétlenül surrant ki. Semmi egyebet nem vitt magával, csupán egy íci-pici madarat.

A madarat a Josivara ház egyik leánya adta Hanakonak egy órával menekülése előtt, abban a pillanatban, amikor az amerikai tiszt a házba lépett. A menekülés rémületében Hanako görcsösen tartotta kezében a kalitkát, melyet egy pillanatra sem engedett el.

A madárka hím pacsirta volt és elképedve ült kis ketrecében, mivel éppen elválasztották a nőtényétől, akivel az imént még közös kalitkában osztozkodott.

Útközben mind a két nő táplálni akarta a madarat, de az nem evett. A csodálatos madárral ketten aztán még este felültek a legközelebbi vonatra és másnap délből már megérkeztek Hanako házába a Biva tó mellé.

A szolgáló kinyitotta az ablakokat és friss levegővel öblögette végig a szobákat. Ősz volt és minden kis szellővel sárgult levelek röpködtek be a parti fákról.

A tó vize már nem volt nyárszínű kék, már mély zöld volt. A nap ferdén állott és kísérteties árnyékot vetett. Az eleven nádat közben letarolták és szárai némán és holtan meredtek az ég felé.

Ámde Hanakot nem szomorította el ez az őszi világ. A josivarai élet még élénk képsorozatokban vonult el a lelkén. Lám Josivarában százszor meg-

csodálták, százszor tetszett, százezerszer kellett, hogy kacagjon, anélkül, hogy kedve lenne hozzá, százezerszer ölelték, anélkül, hogy kívánta volna az ölelést. A megcsodáltatás testének szokásává vált. Hanako most már ugyyszólván nem is tudta az okát annak, amiért a tó melletti házáat elhagyta. A herceggel töltött napot csaknem elfeledte és alig emlékezett a kedvesével töltött estére is. Már csak a fegyver dörrenése zúgott a fülében és látta magát a csónakban, fejét kedvese ölébe hajtva. De halott kedvese arcára már nem emlékezett és már a hangját sem tudta az emlékezetébe visszaidézni. A száz arc és hang, mely a Josivarában megcsodálta Hanakót, teljesen elűzte emlékéből kedvesének arcát és hangját. Hanako ezen sem szomorkodott, csupán csodálkozott.

Beesteledett. A szolgáló bezárta a házat. Ekkor Hanako észrevette kalitkájában a félholt pacsirtát és azt gondolta:

— Kicsiny madaram, én most repülni hagylak. Talán visszaszállasz Tokióba, szerelmedhez a Josivarába.

Kinyitotta a kalitkát. Erre a kis madár kitört börtönéből. De ahelyett, hogy kirepült volna a nyitott ablakon, dühöngve Hanako frizurájába vetette magát és mindkét karmával őrvongva tépázni kezdte a rémült leány haját és azután Hanako testén végig félholtan bukkolt a padlóra.

Hanako remegett az ijedtségtől és térdrerogyott. Megértette, hogy a himmadárka, akit elszakított nőstényétől, rajta akarja most megbosszulni magát és dühös izgalmában halt meg.

Hanako ujját fájó fejére tapasztotta. Úgy érezte, hogy a madárka szerelmi fájdalma a szívébe hatolt és az ő lelkében is felébresztette szerelmének minden emlékét.

Messze a tavon három vitorlás tűnt fel. Lassan egyenes vonalban húztak el és eltűntek. Hanako, a tó felőli szobájának fehér falára tekintett, hirtelen ismét ráemlékezett kedvese arcára. Megborzongott az elragadtatástól.

Szemével a fehér falra szeretne volna rögzíteni a kedves arcot. De az arcvonások eltűntek és az emlék ismét elhalványult, Hanako pedig mélyen elszomorodott,

— Kis madaram, — sóhajtott, — mutasd meg nekem az útat kedvesemhez!

A kis madártest erre hirtelen megvonaglott a padlón és támolyogva csapkodott a papírfal felé. Az egyik fülkében, a virágváza mellett csöppke lakkszekrényke állott. A maga körül csapkodó madárka kiűtötte a lakkszekrénykét a fülkéből. A hüvelyknyi gyöngyházdiszes fiókocska kiesett a szekrényből; a madár holtan zuhant a padlóra. A nyitott fiókból azonban a légáramlat néhány selyempapírt sodort Hanako elé!

A selyempapírok közé a vékony aranyhab darabkái voltak beágyazva, melyekkel a japánok levélpapírjaikat díszítik. Ámde Hanako megértette a halálos értéket, melyet az aranyhab az életuntaknak jelent. A vékonyra sajtolt aranylemezek néhány levélét gyors elhatározással az ajkára tette, mély lélegzetet vett és arcát ruhája ujjába burkolta. Azután a nyitott ablak mellett fulladtan a padlóra hullott.

Az esti zápor hullását hallani Karaszakiban.

Kiri egyetlen fia volt Felhős Holdnak, ahogy az anyját hívták. Az apja halász volt, s a szüleinek egy csónakon és a halásszerszámokon, valamint egy kicsiny, szalmás parti kunyhón kívül semmi egyébük sem volt.

— Mégis gazdagok vagyunk — mondogatta mindegyre Kiri, gazdagabbak, mint a rizsföldbirtokosok a Bíva tó hegyeiben, gazdagabbak mint a kereskedők Ozuban. A mi birtokunk nagyobb magánál Kioto fővárosánál is, mert mi halász emberek, urai vagyunk az egész Bíva tónak és mindennek, ami benne van; A Bíva tó ami királyságunk.

A karaszaki-i leányok állandóan kicsúfolták Kirit, aki a Bíva tavát a tulajdonának vallotta, amikor pénzről és vagyonról beszéltek előtte és ezért Karaszaki halkirályának nevezték őt.

Ámde minden április elsején, amikor minden ház előtt bambuszrudat tűztek a tetőre, vagy az ajtó elé és a ház ura méternyi papiros halakat erősített a nád hegyére, annyi halat, ahány gyereket szült a felesége, vigasztalan napja volt Kiriének. Az ő parti kunyhójában mindössze egy hal ficánkolt, míg benn Karaszaki tetői felett száz meg száz hal zászlóit lobogtatta a szél. Ilyenkor Kiri nagyon szomorúnak érezte szülői házát; és a halkirály jelző, mely egyébként egyáltalában nem bosszantotta, április elsején —

érzése szerint, — mintha nem is illette volna meg. Amíg kisfiú volt, elrejtőzött ezeken a napokon és távoltartotta magát a gyerekektől, mert szégyelte apját és anyját, akik őt, mint egyetlen gyermeküket tartották házukban és mert a nagy halászünnepeken csak egyetlen egy halat lengetett a kapu előtt álló bambuszrudon a szél.

Kiri most tizenhét éves volt és a házasságra gondolt. Két leány jöhetett számításba: egy kicsinyke teaházi táncosnő, aki már nem volt fiatal, de némi pénzecskét tett félre, mivelhogy valamikor nagyon szép lehetett és bizonyos ölelésekhez jobban értett a teaházak többi lányainál. A táncosnőt Gyöngyházlabacsának hívták és főként apja és anyja nógatták nagyon Kirit, hogy a leányt feleségül vegye.

A másik álomszerű jelenség volt, akiről Kiri mindig álmodozott, amikor Nagaszakiban az esti eső hullását hallgatta.

Ez a kiválasztott leány személyes titka volt Kirinek. Karaszakinak egyetlen lakója sem látta soha. Egyetlen ember, aki a Bíva tó körül lakik, még nem találkozott vele. Egyedül Kiri tudta, hogy milyen, de sem atyjának, sem anyjának, a Felelős Holdnak, egy árva szó említést nem tett a leányról. Most márciusban, tavasz elején, Kiri egy szép este egyedül feküdt kinn a vízen, fáklyát erősített a csónak farára, kivetette nagy hálóját és rőt tűzfénytől övezve, lassan evezett a vízen keresztül, mely fekete volt, mint az éjszaka és olyan meghitt, akár a szülei ház padmalya. Ezen az estén nem susogott a tó és bár Kiri váltig figyelt, egyetlen hal sem mozdult, egyetlen sem vetette magát a víz fölé. Mintha mélyen, alul a tóban ép úgy nem lennének halak, mint fent az égben. Bár köd nem volt, a fiatal halász mind-egyre elcsodálkozott azon, hogy egyetlen halászbárkával sem találkozott és hogy a sötét körzetben, egyetlen fáklya sem tűnt fel a halászok csónakjain. Csupán Kiri szurokfáklyája sistergett és puffogott a

vízen. De egyetlen hullám se fénylett és a régi, jó, húséges tavon Kiri először érezte kellemetlenül magát. Az evezők ellenállás nélkül működtek, mintha nem is vizet mernének. Kiri végül is beemelte az evezőket és többé érinteni sem merte a vizet. Ha mégannyiszor is felemelte hálóját — üres volt és a legapróbb tavi kagyló és a legkisebb hal — semmi sem akadt a vízes kötélfogóba.

Amikor Kiri még feküdt és minden irányba fűlt, hogy a távoli partok neszt is felfogja, mivel már azt sem tudta, hogy csónakja a nyílt vízen van-e, vagy a part közelében, fáklyájának rőt fényében egy ovális folt tűnt fel, hasonló a holdhoz, mely a tó fölött kel fel. Kiri megkönnyebbülten kapott az evezője után és a sápadt folt felé igyekezett. Ámde bármennyire nekigyürkőzött az evezésnek, csónakja nem mozdult helyéről.

Most aztán már tudta Kiri, hogy őt is, meg csónakját is, elérte a tavi varázslat, hogy csónakját a tó varázsereje tartja lehorgonyozva, amitől Karaszaki minden lakója retteg és hogy a sápadt fényfolt, mely a vörösarna fáklyavilágon keresztül tekint feléje, a tó egyik démonának arca, melyet már nem kerülhet el.

A szurokfáklya sercegése megszűnt, aztán egy ideig hangtalanul égett, majd kilobbant a fénye, mintha a fáklya a vízbe esett volna. És a régi meghitt csónak, melyben Kiri gyermekkorra óta lélegzett, dolgozott, evett és aludt, megfeketedett, miként az éjszaka és a tó vize. Kiri már nem érezte a csónak kávját. Mintha már a teste is csak levegő lenne, melyet a démon sárga arca varázsolt el, az a démon, akinek jönnie kellett. Kiri egy szörnyeteg megjelenésére várt, tavi sárkányra, cikk-cakkos szárnyakkal, óriásra, aki fejét nem a vállán hordja, hanem a hasán, ahol más embernek a köldöke van.

— Jóestét, Kiri — mondta egy hang egyszerűen a sötétből. — Miért nincs lámpás csónakodon?

kérdezte egy leányhang. — Nem gyújthatnál világot? A vízbe ejtettem tűzkövedet és még akkor eveztem csónakod felé, mielőtt a fáklyád kialudt. Alszol, Kiri? Felelj és gyújts világot!

— Ki vagy te? — bátorkodott végre Kiri megkönnyebbülten kérdezősködni.

— Gyújts világot, akkor megláthatsz. Jól ismeresz Kiri. Ne légy képmutató és ismerj meg! Nem emlékszel már — mormolta egy hang a sötétben — már nem tudod hol hagytuk el egymást utoljára?

— Nem, még nem ismerlek — felelte Kiri és a szíve minden emlékét felkutatta. És mialatt töprengett különösképen kivíradt és Kiri már nem látta a tavat, nem látott partot, erkélyén feküdt egy háznak, melyet jól ismert, ahol azonban már régesrég nem járt, mellette lapos selyempárnán, szép fiatal leány ült és így szólt:

— Szamuraj megismeresz már?

És Kiri rátekintett a leányra és újból kutatni kezdett az emlékei között, s az erkély korlátján keresztül törpe kertet látott, apró hidakkal és píciny sziklával. A legkisebb híd alatt éppen utolsó sugarai hanyatlottak le az alkonyi napnak. És mialatt Kiri töprengett, megjelent az első csillag a hangtalan, törpe kert felett. De az ifju nem ismerte meg a leányt és nem ismerte meg a házat sem, pedig tudta, hogy az ő háza. De a ház nem állott a tó partján és nem is volt halászlak. Egy szamurajnak, egy harcos kasztból származó gazdag nemes embernek volt a háza.

Kiri egy pillantást vetett a jobbkezeire és látta, hogy már nem a halász durva keze az. És Kiri töprengett és hirtelen hangot hallott, mintha sok templomból egyszerre sok gong zúgna fel. Megkérdezte az erkélyen mellette ülő leánytól:

— Miféle ünnep van ma, hogy minden templomban harangoznak?

— Semmiféle ünnep sincs — felelte a leány

és elvörösödött, hogy úgy fénylett mint a fáklya, holott az erkélyen semmiféle tűz nem égett.

Kiri tovább törte a fejét. De a templom-gongok nem hallgattak el és alatta a föld is úgy dübörgött, mint a templomi gong, mely, mintha hívta és felébresztette volna Kirit.

— Nincs ünnep, háború van — mondta Kiri hirtelen. — Miféle háború ez a templomok körül és a földön? — kérdezte az ifjú újra a leánytól.

A leány elsápadt és oly fehérén fénylett, mint valami fémlap, majd így szólt:

— Nincs háború, Kiri. Nincs háború a templomok körül és nincs háború a földön.

Eközben Kiri fölé hajolt, ajkát a füléhez tapasztotta, a kezét pedig a szívére.

Erre odakünn elcsendesedett a templomok körül és a föld is hallgatott. A csillagok eltűntek a kert felett és Kiri hallotta, amikor az eső lassan szitálni kezdett. Esti eső esett. És Kiri nyitott szemmel látta, hogy a leány feláll mellőle szolgálkat ínt be, őt magát gyaloghíntóba fekteti és aztán a leány is melléje kuporodik az ágyra. És az eső lassan hullott a gyaloghíntó tetejére, halkán, mint a táncoló asszony tipegése. A szolgák azután, mintha órákig állottak volna csendesen, Kirit kiemelték a hordágyból. Hagyta, hogy tegyenek vele amit akarnak és nyitott szemmel látta, amint csónakba fektetik. Előkelő, nagy csónak volt, szamuraj csónak. Közepén aranylakk-házíkos állott. A csónak orrán, nagy piros lámpás égett és a szolgák Kirit az aranylakk-házíkos padmályára fektették. Kiri ismét hallotta, hogy az eső úgy permetezik, mint száz táncosnő szökdelő lépése. Mellette ott ült egy szép fiatal leány, aki két karjával átfonta a nyakát. Kiri azután csak a csónakházíkos nyitott ajtaján át, a piros lámpásról látta, melyet eloltottak és újból felgyújtottak, hogy kivirradt és beesteledett. De, hogy hány nap múlt el és hány este, azt nem tudta Kiri.

Az eső, ez a különös eső szakadatlanul esett és akkor is esett, amikor a nap besütött Kiri fekvőhelyére és esett este is, amikor a csillagok ott álltak az aranylakk-házikó ajtaja előtt és csak akkor szűnt meg, amikor a leány melléje feküdt, ajkát az ajkára, száját a szájára és nyelvecsücskét a nyelve csücskére téve.

Lassanként azonban megszokta Kiri az esőt és egy szép napon már nem hatott varázslattal tagjaira. De a fiatal leány arcán látta: nem tetszett neki, hogy az ifjú elfelejti az esőt, hogy feltápászkodik fektéből és körülnéz.

Ekkor megkérdezte őt Kiri:

— Hol vagyunk? —

— Japánban, szamuraj — felelte a leány kitérően.

Odakint nyolcszor oltották el a lámpást és nyolcszor gyújtották fel, Kiri ismét megtanulta a számlálást. A kilencedik napon újra megkérdezte a leánytól:

— Hol vagyunk Japánban?

— A Bíva tavon, szamuraj — felelte a leány.

— Sok ember van a tavon? — kérdezte Kiri.

— Csak én, szamuraj és te és az evezősök és a te háznak néhány szolgája.

— De én sok embert hallok a tavon.

— Ó, Uram, nem emberek azok, akiket te hallasz. Az eső sok-sok lépését hallod te.

Kiri még egy egész éjszakán keresztül hallgott. De reggel, amikor a piros lámpát eloltották és az utolsó csillag kisurrant a nyitott ajtón, Kiri felgyenesedett és megkérdezte:

— Hol vagyunk a Bíva tavon?

— Karaszaki magasságában vagyunk, Uram, — felelte a leány. De a hangja az ijedtségtől már nem az ő hangja volt és selyemujjának susogása hangosabb volt a beszédénél. Kiri kénytelen volt újból megkérdezni, hogy megértse. És felemelkedve, szemével ráparancsolt a lányra, hogy maradjon helyén és ne

érjen többé hozzá. De, hogy hallgasson, azt nem parancsolta meg neki.

— Maradj hát nálam, szamuraj, — mondta a leány hangosabban és könyörögve. Nézd odakünn hamarosan ismét beesteledik! És fehér kezecskéjét kicsusztatva köpenye ujjából, elfogta Kiri kabátujjának csücskét kis kezével és erősebben tartotta, mint a túskebokor.

Kiri erre nagyot kacagott a kis ujjak erején, egyenes derékkal ülve maradt és egy ideig még tovább hallgatta az eső hullását.

A leány hízelt az ifjúnak és ajkát az ajkára téve, így szólt:

— Mit akarsz odakünn, szamuraj, ahol szakadatlanul esik?

És a keze, meg a hangja még egyszer elérték, hogy Kiri nem tudott felkelni, hanem ülve maradt a leány mellett és hagyta, hogy az hízelve vegye őt körül, míg ő a leányt becézte.

De még ugyanaznap este, éjfél tájt, amikor a piros lámpás a hajó orráról piros fénnel árasztotta el az aranylakk-házikó padmalját, Kiri egy második lámpást vett észre sárgán felkelni a hajó mögött, megismerte, hogy az a sárga telihold.

— Hogy eshet az eső — mondta a leánynak — ha odakünn a piros lámpa mellett a teli hold világít?

Karaszakiban este mindig esik az eső, felelte a lány és a lámpás meg a hold kétfelől világították meg az arcát.

— Az arcod kétszínű, mintha hazudnál. Már hallom az esőt.

— Ó, te már nem hallod az esti eső hullását Karaszaki fölött? — kérdezte a lány, szétbontotta nagy legyezőjét és a hold meg a lámpás közé tartotta, árnyékba borítva arcát.

— Már nem hallom az esőt. Engedd meg,

hogyan felálljak, látni akarom teli holdban a tavat és a partokat.

— Ó, hallgasd hát az esőt! kérlette a leány. Maradj! És újból felemelte kis kezét, hogy az ifjú visszatartsa.

De ekkor Kiri megparancsolta, hogy kezét rejtse vissza a köpenye ujjába és rászólt:

— Hallgass!

Hosszú napok és éjszakák óta most először kelt fel Kiri és ismét érezte, hogy lába van, térd, válla, könyöke és lélegző melle. És a füledt, füstös világításból, mely a lakkházikót betöltötte, a nyitott ajtón át a csónakba lépett, mely Kiri dobbantó lépte alatt mélyebbre merült a vízbe.

— Karaszakiba akarok menni! — kiáltott az evésőkre és amikor az aranylakk-házikó felé fordult, a tető törpe erkélyén fenn hat asszonyt látott meg. Hárman apró fadobot tartottak a kezükben, háromnak pedig mandolin volt a karján. Ujjaiuk mozogtak a holdfényben. Nyilván muzsikáltak. De Kiri sajátságosan már nem hallott hangokat, sem a dobokét, sem a mandolinokét.

Kiri nem sokáig nézte a zenélő nőket, mert a csónak elindult Karaszaki felé. És mintha egész Karaszaki őt várta volna.

A part számos póznájára lámpást húztak fel és a levegőben, meg a vízben a színes papirlampionok hosszú láncai csillogtak. Mennél közelebb értek a parthoz, a kivilágított Karaszaki annál ünnepélyesebben vált ki a sötét éjszakából.

Kiri elcsodálkozott néhány pillanatra. Azután intett a leánynak, aki még mindig benn ült a csónakház padmalyán és nem mozdult helyéről.

— Jer és nézd, hogy fogad bennünket Karaszaki!

Kiri hallotta a leány erőtlen feleletét:

— Ó, jer vissza hozzám, szívem! Jöjj be hozzám! Ami odakünn csillog a holdfényben, az az esti eső Kara-

szakiban. Ami a teliholdban szikrázik, az az esőcseppek láncá. Nem hallod és nem látod az esti esőt?

Erre Kiri türelmetlenül dobbantott a lábával, mire a csónak még mélyebbre merült a vízben.

— Nem állok-e a két lábamon? mondta az ifjú. Nem látok-e a két szememmel? Nem tapintom ki a két kezemmel, hogy a levegő száraz-e?

Erre a lány kijött a csónakházból és gyorsan felkiáltott a tetőre a muzsikus nőknek:

— Játsszatok hangosabban! Az istenekre kérlek benneteket: játsszatok hangosabban!

— Játsszanak ezek ott fenn, vagy nem játszanak? — kérdezte Kiri hirtelen.

— Kettő állandóan játszott közülük, Uram. De most mind a hat játszik. Bocssáss meg! Már hetek óta játsszák ezt, hogy téged elaltassanak. Hazudtam, Uram.

A leány leborult Kiri előtt!

— Nem akartam, hogy elmenj tőlem, ó Uram. Az egész ország csupa háború volt. A szamurajok az ország minden részéből elmentek a háborúba, amely már hetek óta tombol. Amikor a templomok kihirdették a háborút, elrejtettem a kardodat és az esődallal elaltattalak, karomba zártalak és gyaloghíntóba fektettelek. És a zenészek, akik az esődalt játszották, elkísértek a Bíva tóig és én megparancsoltam nekik, hogy üljenek fel a tetőre és kettőnek közülük állandóan játszania kellett, éjjel-nappal. És én nem tudtalak elbocsátani magamtól éjjel-nappal, mert féltem, hogy kímégy a partra és akkor a halál lesz az én kedvesem.

— De most látom, hogy már béke van az országban. Ezért fénylik Karaszaki oly ünnepélyesen az éjszakában. És én boldog vagyok, hogy béke van már az országban, mert a füled úgysem akarta többé az esődal zenéjét hallani és napok óta éreztem, hogy mióta a zenét már nem hallod és az esőben sem hiszel, amúgysem tudlak visszatartani.

— Látod, szívem, most már nem veszihetlek el téged. Most visszatérhetünk házukba; megmen- tettem a te életedet és az enyémet is. Mert a halottak nem tudnak csókolózni, csak az élők.

— Mi bajod szívem? Talán a holdfény kápráz- tatja a szemed? Az istenekre mondom, nem tettem mérget az ajkamra, amikor megcsókoltalak! Miért nem esel térdre? Miért rázod az öklöd fenyegetve? Miért eleve- nedik meg a hajad és borzolódik, mint a macska szőre?

— Ó, istenem a szemed kifordul üregéből, szamuraj, talán megmérgezték? A kezed a kardot keresi oldaladon. Várj elhozom! Bocsáss meg, hogy elrejtettem tulajdonodat. A kardod itt van a lakk- házikóban, a fali szekrényben.

Mialatt a lány így kérlete az ifjút, a hold el- bújt a felhők mögé. De Kiri arca úgy fénylett, mintha foszforból lenne, a karizmai megduzzadtak, az ökle a levegőbe csapott, a melle zihált:

— A kardomat!

Aztán a lány mellett berohant a lakkházikóba és feltörte a faliszekrényt, mert nem nyílt ki azonnal. De alighogy ujjaival érintette a kardot, mely selyem- tokjában feküdt, az ifjú puhán, mint a hab össze- esett és zokogva vetette magát a padlóra, kardját a szívéhez szorítva, mint aki elvesztett szerelmére talált.

Néhány pillanatig még tombolva lihegett és sirt. Azután felemelte könnyes arcát, keresztbevetett lábak- kal nyugodtan leült a padlóra, megoldotta felső- köpenye selyemövét, a rövid kardot kihúzta vastagon metszett elefántcsont hüvelyéből és a kard rendkívül éles élét végighúzta meztelen mellének hajbozontján, melyet simára borotvált és egy pillanatig elégedetten mosolygott az acél hűséges élére. Azután nyugodtan, önuralommal, olyan hanglejtéssel, mintha mi sem tör- tént volna, így szólt a leányhoz:

— Készülj! Most meg kell halnunk!

A lány, aki az ifjú után bement a házba, akarat

nélkül és sápadtan, mint egy elsodort, fehér toll, kuporgott Kiri mellett és csupán ezzel a szóval felelt:

— Szívem!

De ez a felelet ismét felkavarta a régi vihart Kiri-ben. Testének minden izma megvonaglott, mintha harapófogókkal tépdésnék. Elhagyhatja-e egy szamuraj a kardját? Vajjon a templomi gongok és maga a nagy háborus gong, melyet számára a földbe ástak, nem szólították-e már Kirit és a kardját hetekkel előbb? A föld elnyelte volna őt tűzével, ha nem vonult volna a háborúba, mivel minden szamuraj a föld fia és gyermeke a tűznek. Ő mind a két elem szülötte. Csak a víznek nincs köze világrajöttéhez. A víztől idegen és a víz nem ismeri el a szamurajt, a harcost, mert a víz szelid és béketűrő. És a víz halála a harcok tűzének.

Egy japán szamuraj, csak a vízen mulaszthatta el a háborút. Csak elkábulva az eső egyhangu permetezésétől és távol minden parttól eshetett meg, hogy egy szamuraj ne hallja meg a japán föld harci dalát.

De, ha egy harcos elkerülte, elmulasztotta a háborút, nemcsak a lelke alacsonyodott le, hanem halhatatlansága is elveszett, ami pedig, mint hősseleveszületett és a legközelebbi élete már csupán a nép emberéi lehet.

De azért a sors egy kegyet mégis megad a becstelennek. Ha a véletlen úgy akarja és a bátorsága, hogy későbbi életében, mint közlegény halna hősi halált, akkor a lelke ismét visszanyerheti ősi halhatatlanságát és múltjának régi nemességét. Addig azonban alacsonyrendűen kell gondolkoznia, cselekednie és nincs mód rá, hogy a nép legalacsonyabb páriáitól is megkülönböztethető legyen.

Kiri szólt:

— Asszony, a te irántam érzett szerelmed megölte nemességemet és egész elmúlt nemes életemet. Ámde te szerelemből cselekedtél, s a szere-

lem büntetlen az istenek előtt. Ezért remélem, hogy az istenek megkegyelmeznek és legközelebbi életünkben téged is, engem is visszaemelnek a posványból régi nemességünkbe.

— Nem gyűlöllek. Szeretnem kell téged, a halál ellenére, melyet kötelességünké tettél. — De mielőtt meghalunk, két kérdést kell intéznem a sors-hoz:

— Ó istenek, ha eltudjátok oltani odaát Karaszakiban a békeünnep minden lámpását, akkor el-híszem nektek, hogy legközelebbi életemben alkal-mat adtok nekem arra, hogy hőssé legyek a hábo-rúban. Bár ma még nem értem, hogy és mint tud-nátok hozzásegíteni ehhez engem, minthogy alacsony-rendű emberré kell újra születnem és akkor, mivel nem tartozom a harcos rendhez, nem szabad kardot sem hordanom. De hát nektek isteneim, semmi sem lehetetlen. Adjatok jelt nekem!

A piros lámpás künn a hajó orrán most fel-emelkedett és lesúlyedt Karaszaki parti hullámaíra. Az ünnepélyes part fényláncai minden alámerülésnél tüzes girlandokként tűntek fel a piros lámpa fölött és újból alámerültek, míg végül teljesen eltűntek a csónak kávája mögött.

Néhány pillanat mulva Karaszaki fénypontjai hirtelen eltűntek.

Kiri várt, várt, azután fojtott és ámuló hangon szólott a leányhoz:

— Eridj és kérdezd meg a csónakosoktól, miért változtatták meg az irányt és miért nem tar-tunk már Karaszaki felé, miként megparancsoltam. Mert hiszen láthatod: a világos partok eltűntek és a hajó orra a sötétségbe fűrődik.

A leány engedelmeskedett és elindult a csóna-koshoz, hogy megkérdezze őket. De az ajtóban megállott és így szólott:

— Uram én látom, hogy esik. A eső eloltotta Karaszaki ünnepi lángjait.

Kiri most kacagva kérdezte :

— Hangosan esik ?

A leány erősítette :

— Ó szamuraj, ezuttal valóban esik. Hangosan esik.

— Ez az istenek esője. De én nem hallom — mondta Kiri ünnepélyesen és visszafojtotta lélegzetét

A leány újból Kiri mellé ült és most mindketten figyeltek. Az ifjú időről-időre megkérdezte a leányt :

— Hangosabb már az eső ? — Én nem hallom.

A leány aztán köpenye selyemujjába hajtotta arcát és zokogott.

Kiri megkérdezte :

— Félsz a haláltól ?

— Ó Uram, veled meghalni nem is halál. De én attól a bizonytalanságtól félek, hogy vajjon megengedik-e nekem az istenek, hogy jövő életemben veled maradhassak. Ha legalább újból hallhatnád az esőt Karaszaki fölött, akkor én azt jelnek tekinteném arra, hogy az istenek megbocsájtottak és hogy jövő életemet veled élhetem.

És a leány ajkát Kiri ajkára szorította. Erre a szamuraj úgy érezte, hogy a füle kinyílik és így szólt :

— Hallom az esti esőt Karaszaki fölött. És tudom, hogy mi ismét látni és szeretni fogjuk egymást.

— Ó, hála nektek istenek és hála neked is, szamuraj, amiért megbocsájtottál nekem. Ó, vajha jövő életedben én mutathatnám neked a háború útját és visszaadhatnám kardodat.

— Az istenek azt is teljesíteni fogják, — felelte Kiri — mert, ha két élőnek két kívánságát már teljesítették, a harmadik kívánság, mint az istenek ajándéka teljesül.

Ezután már nem ölelkeztek többé. A szamu-

raj fogta kardját, merőlegesen a testéhez szorította, a hasába szúrta és a harakíri vágással merőlegesen kettészelte beleit...

A leány csendesen felemelkedett a helyéről és az ifjú mögé állt; amikor Kiri elesett, feje a leány térdére hullott és szelíden lecsúszott a földre. A leány a halott kezéből kivette vértől sötét kardját, a szívének támasztotta és a hegyébe dőlt.

Az esti eső odakünn egyenletesen kopogott a csónakházikó tetején, s a hajó csobogva surrant Karaszaki felé. A piros lámpás, mintha odafalazták volna, nyugodtan állott a hajó orrán.

— — — — —
Kiri, az ifjú halász, mindezt akkor élte át, amikor a leányt megszólította és megkérdezte:

— Ki vagy te?

— Ismersz már? — kérdezte a leány ismét a sötétből.

— Már megismerlek. De ne mutakozz. Add a kardom, add a háborút nekem! Én most egy szegény halász vagyok!

— Vesd ki a hálódát! — felelte a leány hangja.

— Ma este nincsenek halak a tóban és én nem maradok halász, mióta tudom, hogy egykor szamuraj voltam.

— Vesd ki a hálódát! — szólt ismét a leány hangja.

— Nem látok a sötétben, — mondta az ifjú halász — és nincs tüzkövem sem, hogy meggyújthassam fáklyámat. Mit tudom, a sötétben hová vetem hálódát!

— Vesd ki hálódát és bízzál bennem! — ismételte a hang még egyszer.

Az ifjú kellenlenül nyúlt a háló felé. De nem a szokott fogással vetette át a csónak kávéján, hanem feldobta a levegőbe és így szólt hálójához:

— Eredj az istenekhez! Amióta tudom, hogy szamuraj voltam, nem akarok többé halász lenni.

Hirtelen a háló minden csomója csillagként

kezdett fényleni a levegőben. Az elvetett háló sok apró villámmá vált és belezuhant a tóba.

— Helyes, jó háló vagy és szót fogadtál — mondta Kiri büszkén a levegőbe; tüzet fogtál, miként tüzet fogtam én is, amióta tudom, ki vagyok.

— Nyúlj a vízbe és húzd ki hálódát a csolnakba! Akkor megmutatom neked szamuraj, hogy mi a teendő.

Kiri vaktában a vízbe kapott és egy kékesen fénylő kötelet húzott ki a mélységből. De érezte, hogy annyi ereje sincs, hogy a kötelet a legcsekélyebb magasságba emelje. Mintha kőhegyek hevernének hálójában: a kötél meg sem mozdult helyéről.

— A kellő órában majd visszanyered az erődet — mondta a leány.

De Kiri tamáskodott és kétségbeesve gyengesége miatt, csüggedten rázta meg a kötelet.

— Kössed a kötelet erősen a hajó oldalához, fogd az evezőidet és evez! — parancsolta a hang és az ifjú halász engedelmeskedett.

Mialatt evezett, úgy látta, hogy a tó mélye kivilágosodik.

Nézz most hátra a hálódba: dolgoz lesz azzal, ami benne van, szamuraj.

Kiri az egész tavat óriási, tüzes háborúban látta maga mögött izzani. A hálóban napnyugati tűztek szétdarabolt holttesteit feküdtek, véresen, szétlőve, csatákban és roncsokban: karok, fejek, lábak és ágyúcsövek, bajonettek. Mintha a tüzes háló vonagló csatátérként vonná maga után az egész tavat.

Kiri megborzongott. Irtózáttal ejtette a vízbe evezőit. A halász fiának kishitúsége legyőzte őt. Az egyik hal — vödör után kapott, mely a csónak fenekén állott és a fejébe nyomta, hogy többé ne lásson. Úgy vicsorgatta a fogait, hogy a vödör valósággal menydörgött és többé nem is merészkedett fejével rejtekhelyéről kimozdulni. Nem akart már sem látni,

sem hallani, amíg csak kívülről öklök nem döngették a vödör falát és az apja hangja rá nem szólt:

— Kiri, az istenekre, mit művelsz? Hol hagytad a hálódát? Hol vannak az evezőid?

Kiri óvatosan kibújtatta fejét rejtekéből. A hajnali párában apját látta maga előtt szalmaköpenyben. Sok csónak rajzott körülötte. De egyetlen halász sem kacagott rajta. Mintha valamennyien ugyanazt éltek volna át, mert mindnyájan egyformán sápadtak voltak és egyformán komolyak. Valamennyi hajó a part felé törekedett; bárkák, melyek egyébként hetekig feküdtek a vízen, valamennyien rajokban tülekedtek kifelé, s a halászok feleségei ott típegtek a parton, mindegyikük hátán gyermekkel felpakkolva és egész gyerekkaravánnal körülvéve. Ámde a reggeli ködben, végig a part vonalán, jelzőtüzek füstölgő máglyái állottak, melyeket azért gyújtottak, hogy a halászokat partra hívják a messzi vizekről.

És Kiri, amikor a reggeli szél a füstfelhőket félrelebbentette, apró japán tisztek és európai egyenruhába bujtatott katonák csoportjait vette észre, bajonettek villogtak a reggeli ködben és itt-ott pirosan, sárgán és aranyosan fénylett a katonák zsinórzata és egyenruha-hajtókája.

— Háboruba kell menned, Kiri! — mondta az apja az ifjúnak. Japán ma háborút kezdett Oroszországgal, odaát, túl a Kínai tengeren, Mandzsuriában.

— Én nem vagyok szamuraj! Nem akarok háborúba menni, mondta Kiri. Szörnyű álmaim voltak ma éjjel. A hálóm s az evezőm is elvesztettem. Nem akarok háborúba menni és a fejemet is elveszíteni.

— De nem kérdik ám, hogy akarsz-e. Menned kell! Manapság minden ember, akinek jobbkarja van és balkarja, jobb lába van és egészséges ballába — egészséges törzsön — szamuraj. Te boldogabb vagy fiam, mint én. Az én időmben nem így volt ez és mi szegény halászok nem kaptunk kardot a császártól. Túl a parton már ott állanak a katonák,

akik a császártól új ruhát és császári fegyvereket hoznak neked. Siess a háborúba, fiam! A császár kenyerét is fogod kapni. Olyan kenyér ez, melytől minden japán bátor lesz és halhatatlan.

Most azonban Kiri anyja szaladt a kikötni készülő elé. Két kezét a levegőbe lóbálva, óva intette Kirit, nehogy partra szálljon és ezt kiáltotta:

— Fuss, szaladj, menekülj! A katonák el akarnak vinni tőlünk. Siess, ússz ki a tóba! A Biva tó majd elrejt. Egy öregasszony megjósolta nekem, hogy halhatatlan vagy attól a naptól kezdve, amikor a tóra szállasz, de, hogy meg fogsz halni, ha háború tör ki és te a szárazföldre lépsz.

— Felhős Hold, ne vedd el a fiad bátorságát, szólt az ifjú apja, feleségéhez. És saját csónakját két kézzel húzta partra, várva, hogy a fia kövesse.

De Kiri a kicsinyes félelemtől sápadtan és szürkén, reszketett és didergett vékony, kék vászonkabátjában. Úgy tett, mintha kiszállana, de amikor apja félrefordult, hirtelen átnyúlt bárkájába, kikapott egy evezőt és azt neki feszítve a kavicsos partnak, visszalökte csónakját a tóra, a többi halászcármú közé és így kiáltott apjához:

— Előbb még megkeresem hálómát és evezőimet, melyek künn úsznak valahol a vízen.

A csónakból a legkomolyabb emberek is végighallgatták apa és fia beszélgetését és hangos hahotára fakadtak, Kiri gyáva visszavonulása miatt.

— A rák útfára indult, kacagott néhány halászlegény, aki a parton állott és az egyenruhát próbálgatta.

— Majd visszajön, — mondta az apja tompán.

— Az egyetlen gyermekünk. Neki nem kell háborúba mennie, jajveszékelt az ifjú anyja. Mi nem vagyunk szamurajok, akik másokért megöletik magukat. Mi szegény halászok vagyunk. Ő csak hozza a hálóját. Csak maradjon künn a tó vizén, amíg a katonák elvonultak. A Tó majd csak eltartja őt.

Kiri aztán nem jött haza' este, nem jött haza másnap és nem jött haza a közeli hetekben sem.

Hónapokkal később Karaszakiból való emberek a parti nádasban találták meg Kiri csónakját és azt beszéltek, hogy a fiú a nádasban bujkálva, nyilván rákkal, vadkacsatojással és hallal táplálkozik.

De amikor beállt a tél, a tó befagyott, a nádaszt lekaszálták, fehér hó takarta a partokat és Kiri még mindig nem tért vissza szüleihez, többen azt állították, hogy Kiri nyilván a vízbe fult. Ámde apja rendületlenül hangoztatta:

— Kiri elment a háborúba.

Csak az anyja kívánta, hogy fia még a tavon legyen, akkor is, ha a víz befagyott. Mert künn a tavon Kiri halhatatlan volt, ha nem is evett és nem is ivott. Nem fagyhatott meg, künn feketett valahol a jég hátán és tavaszkor, majd, ha a háború elmúlt, hazaúszik. Mindez lehetséges, gondolta az öreg asszony, mivel a jóslat halhatatlannak mondta Kirit mindaddig, amíg a tavon marad.

De jött a tavasz, a háború tovább dühöngött és Port-Arthur még mindig nem adta meg magát. Nád nőtt és a tó zúgott, de minden ember a háborúban volt és a vízen egyetlen halászbárka sem járt. Amíg azonban Kiri nem tért haza a tóról, anyja számára halhatatlan volt.

Végre megszűnt a háború. Számos halász hazatért. A visszaözlés közel két esztendeig tartott, ekkor az utolsók is megérkeztek. Azután a legkisebb falvakban is diadalíveket építettek fenyőágakból.

— Még néhány ezred Mandzsuriában maradt, mondta Kiri apja a halászoknak; Kiri még mindig hazajöhet.

De az emberek kinevelték az öreget gyáva fia miatt. És már az anyja sem nézett ki a tóra, mint-hogy a fiú nem jött haza és mert már nem hitt fia halhatatlanságában.

Egy szép napon kifejezést is adott kételyének, így szólván urához:

— A mi fiunk halott. Nincs többé gyermekünk. Ma este a Bíva tó istene előtt kis gyertyát gyújtok a szoba egyik szögletében, a fiunk emlékére.

— Tedd azt! mondta az öreg. Én ma este füstölőrudat gyújtatok Karaszakiban a bronz hadisten előtt. Az istenek talán felelnek nekünk és megmondják, hogy hol a fiunk, az égben-e, a hősök között, vagy a tó mélyén a rákoknál?

A két öreg úgy tett, ahogyan mondta. És Kiri apja este, arcával a földre borulva, Karaszakiban térdelt a bronz hadisten előtt, anyja pedig odahaza az egyik szobasarokban térdelt a Bíva tó aranyozott istene előtt.

Éjjeltájban finom eső kezdett esni Karaszaki fölött. Kiri apja nem tudott imádkozni a templomban. Egyre az esőt hallgatta, mely a templom tetején kocogott. Odahaza ugyanígy járt a felesége. Polyton az esőre fűlelt, mely odakünn az erkélyre hullott és az olajjal itatott papírablakon kopogott. A szemergő esőben, úgy látszik, nem hallotta a közelő két idegen lépéseit, mert egy előkelően öltözött szamuraj fekete díszpompában és egy válaszféltékos külsejű, fekete szamuraj asszony uszályos ruhában éjjeltájban csendesen felnyitották az öregasszony szobája ajtaját és megkérdezték, szabad-e egy pillanatra pihenőt tartaniok nála. Útban vannak Tokió felé, ahol holnapután lesz a nagy diadalünnep Port-Arthur nagy hőseinek emlékére, amelyen a császárs és a miniszterek is résztvesznek.

— Anyám, ne zavartasd magad az imádkozásban, mondta az ifjú szamuraj. Csak egy pillanatra ülnénk le a hátad mögött és hallgatnók az esti esőt, mely Karaszaki fölött hull.

Esett. És az ima és az eső elaltatták az öregasszonyt. Az ura, aki reggel hazajött a templomból, felébresztette a feleségét, aki teljesen megfeledkezett

a szamuraj-látogatásról. A szoba már régen üres volt és a két éjjeli vándor eltűnt.

— Kedves Felhős holdam, mondta az öreg halász, öltsd magadra legjobb ruháidat! Vedd le a szőgről vándor-saruidat! Útra kell kelniünk. A hadisten parancsolta ma éjjel.

— Miként utazhatnék öreg napjaimban? mondta az öreg asszony. Ha tudnám, hol a fiam, oda még utaznék . . .

— A mi fiunk Tokióban van, felelte az öreg. Ma este, amikor a templomban imádkoztam, két idegen jött be és letérdeltek mellettem. Ifjú szamuraj volt a feleségével. Erre nem tudtam tovább imádkozni, kimentem a fedett erkélyre és hallgattam az esti esőt, mely Karaszaki felett hullott. És képzelj, amikor ott ülök, ugyanaz a szamuraj, aki az imént még ott térdelt mellettem, jön kifelé. De már nem volt fekete ünneplőben. Páncél volt rajta, a hadisten kardja és sisakja és dárdájával csillagírányban Tokió felé mutatva, így szólt:

— Atyám, te a fiadat keresed! Tokióban viszontláthatod!

— Egy pillanatra úgy láttam, mintha Kiri maga állana előttem a régimódi vértzetben. De amikor élesebben akartam szemügyre venni, már nem volt egyéb körülöttem, csupán a sötét esti levegő és a nagy kenderkötél, mely a templomkapu felett lóg és elűzi a szellemeket, himbálózni kezd az esti szélben, miközben valamennyi templomtető dobolva beszél az esőben.

— Itt nálam is járt egy szamuraj a feleségével, mondta Felhős Hold. De én nem ismertem fel a fiamat benne. Idegenül beszélt, ünnepélyesen és előkelően, ahogyan Kirit sohasem hallottam. A feleségével együtt nem sok időt töltöttek itt. Csupán megpihenni kívántak hosszú útjukon és elhallgatni néhány pillanatig a karaszaki-i eső hullását. Nyilván hordszékét és szolgáit is előreküldte. Mert egy hangot sem

hallottam a ház körül, sem amikor jöttek, sem amikor mentek.

— De, ha te azt mondd, hogy a te szamurajod, a templomban, hasonlított a mi fiunkhoz, akkor én is úgy emlékszem, hogy az én szamurajom, itt, szintén hasonlított Kirihez. Dehát hogyan is ismerhettem volna meg őt! Ezt a szamurajarcot elborították a szúrt és vágott sebek és forradások teljesen eltorzították arcvonásait. A forradások oly sűrűn borították el kezét, arcát, mint a csomók a kötélhálót. Alig volt egy ujjnyi szélességű hús az arcán, melyet sebhely ne éktelenített volna el. Én nem ismertem meg a fiamat.

— Te sohasem ismerted meg a fiadat, Felhős Hold, de Tokióban majd azonnal megismered, mondta az öreg halász.

Következő reggel a két öreg elutazott Tokióba. Előbb jó darabot kellett gyalogolniuk, míg a vonatot igénybe vehették, mely Tokióba vitte őket. Reggel érkeztek a városba és még annyi időt sem szakítottak maguknak, hogy betérjenek valami vendéglőbe.

A várost az ország minden részéből előzőnlőtték a japánok. De amikor a két öreg az utcákon szembe találta magát a végeláthatatlan tömeggel, mindketten nagyon elszomorodtak és szívükben aggódva kérdezték:

— Hogyan találjuk itt meg Kirit? Az ember előbb találhatja meg elveszett evezőjét a nagy Bíva tavon, mint egy elveszett embert ebben az óriási városban.

Még tanakodtak, amikor egy gyaloghintó tartott feléjük, melyben Karaszaki egyik legtekintélyesebb embere ült. Olyan nagyrangú úr volt ez, hogy Karaszaki utcáin sohasem szólította meg az egyszerű halásznépet. De most megállította gyaloghintóját, intett a tíz gyaloghintónak, mely őt követte és melynek mindegyikében, rang szerint, csupa tekintélyes embere

ült Karaszakinak, emberek, akik a háborúban voltak és családők, akik fiaikat veszítették a háborúban.

— Ó Uram, — mondta a magas hivatalnok és mélyen meghajolt az öreg halász előtt, — mekkora szerencse, hogy már itt vagytok! Talán a császár futarai vezettek ide? Megkaptátok a távíratokat, melyeket Tokióból küldtek nektek? Hát a különvonatot megkaptátok-e, mellyel ma ide akartak hozni benneteket?

A tíz gyaloghintóból mind a többi ember mélyen meghajolt derékkal állott az öreg haláspár előtt és a világért sem mertek feltekinteni, akár maga a császár előtt hajoltak volna meg.

És mintha az embereknek Tokió utcáin és az arcoknak ez utcán már nem lenne hátuk és hátsó felük, csupa szem és száj és száj és szem tekintett a haláspár felé, akik szülei voltak Kirinek, a nagy hősnak, akiről az a monda járta, hogy Port-Arthur kapuja előtt háromszázezerszeres halált halt hazájáért. Háromszázezerszer szállt szembe a halállal a háborús esztendőök alatt. Mindig ott látták őt feltűnni, ahol legrosszabbul állt az útközet. Egyszer két karján hurcolta a dinamitot egy erőd vaskapuja elé, hogy a japán csapatoknak megnyissa az utat az erődbe; az ezrede előtt rohant, a vaskapunál a saját lábai elé vetette a dinamitot és belerúgott, úgy, hogy a tömör vaskapu kinyílt, mint a szardíniás doboz bádogteteje: de Kiri maga sértetlen maradt a dinamitrobbanás kellős közepén, akár a tojás a szalmán. A farkasvermeken, melyeknek mélyére az oroszok merőleges szuronyokat tűztek, Kiri százszor vetette keresztbe testét a bajonettek felett, mereven, mint a gerenda, amíg bajtársai átjutottak a hátán. És ő mereven kinyújtva feküdt és teste ellenállott a hegyes szuronyoknak, annyira megkeményítette, hogy a szuronyok még a szemgolyóját sem sértették meg, amíg az ezredek utolsó emberei is átszáguldottak a testén. Azután Kiri épen és sértetlenül kelt fel.

Utoljára akkor hallottak Kiriről, amikor orosz

álruhában az orosz vezérhajóhoz lopódzott, melyet a reggeli ködben rejtőző japán flotta ágyúi elé vettetett. Ezzel a hajóval elmerült Kiri és ettől a pillanattól fogva senki sem látta őt viszont.

A fegyverek, melyeket viselt, az egyenruhadarabok, melyeket bajtársai megőriztek, most mind a hadimúzeum díszhelyén voltak elhelyezve, közvetlenül Kuropatkin orosz tábornagy, széllőtt és elhódított, tábori ágya mellett.

Most aztán szájról-szájra járt a hír Tokió utcáin, hogy a nagy hősnek, Kirinek a szülői, az anyja, aki ölében hordozta és apja, aki nemzette, megjelennek a dísztéren, ahol zsákmányolt orosz bajonettekől hatalmas, tűskés diadalívet építettek. Messze a hajnalfényes mezőn vakítva csillogtak az elhódított orosz ágyúk végtelen sorai, a felhalmozott acélgránátok és zsákmányolt torpedólövedékek; a hadimúzeum facsarnoka felett a zsákmányul ejtett zászlók erdeje lengett, melyek tarkára festették az eget, a papiros halak színes rajához hasonlóan, mely április elsején a tetők felett táncol.

A tekintélyes emberek legöregebbike így szólt :
— Mindezt a sok zászlót a ti fiatok zsákmányolta : Minden hősi cselekedetért egy zászló függ ott a japán nép imádatában.

A békeünnepségek után a halászpár a császár és a birodalom hódolatával tért vissza Karaszakiba. És amikor a városban új házat akartak számukra építeni és az ifjú apját új csónakkal akarták megajándékozni, mindkét öreg ellenkezett, mondván :

— A csónak teste, kunyhónk bambuszfalai és a papirablakok, melyek velünk öregedtek és velünk szürkültek meg, Kirivel együtt oly sokszor hallgatták az esti eső hullását és oly szép hangot kaptak a koruktól, az emlékektől és az esti esőtől, mely dalolva hullott rájuk, hogy mi öregek szívesebben élünk a régiben, mint az ujjban.

Az esőt hallgatni Karaszakiban még ma is azt

jelenti a Bíva tavon, hogy ezután semmi az életben
meg nem téveszthet, mert Kiri hősi lelke veled figyel
és ez az esti eső a szerelemről és a halhatatlanság-
ról dalol.

A Midjera templom esti harangszavát hallgatni.

Japán legrégibb fája a Bíva tó mellett áll: nem messze Ozu várostól, nem messze a Midjera templom teraszától, mely egy kryptoméria erdő felett, zöld dombon emelkedik.

Amikor ez a sokezeresztendős fa nem volt nagyobb a fűszálnál, a hárfaformájú Bíva tó ép úgy fénylett a facsmete mellett, mint ma a vén faroncs oldalán.

Japán legvénebb fájának, mely mint egy megöregedett Isten, száz kart nyújt az égből a föld felé, most száz és száz mankó és tartóléc hordja szétmálló létét.

Amikor a fa még olyan apró volt, mint a fűszál, még nem épült fel a Midjera templom és még senki sem hallotta a Midjera harang csodálatos kongását, mely este megnyugtatóan, mint az éneklő asszony, küldi hangját a templomteraszok mellett álló vén parti fától a Bíva tó hárfájáig.

Távoli időkben, mint pírnyó gyökeret hozták át ezt a fát Kinából Japánba, és Japánban csak nagyon későn értesültek a kínai fa históriájáról.

Amikor a fa akkorára nőtt, mint a gyermek, még egyetlen japánit sem látott. És amikor az első japán emberek eljöttek hozzá, már a legerőteljesebb férfikorában volt és csaknem olyan magas, mint a közeli hegyierdő kryptomeriái.

Az ilyen fának, mely sohasem mozdul a he-

lyéről és amelynek a környezete sem fut el és amely csak évszázadok megmozdulásait ismeri, nagyszerű az emlékezőtehetsége. Ez azonban nem abban fejeződik ki, hogy a fa veleje azon töpreng: mi volt, vagy mi lesz? A fa emlékezőtehetsége mindig látható a külsején. A barázdák és kergek minden nap vonalakkal, vésetekkel, csomókkal és csavarodásokkal a legkisebb élményt is stenografikus írással írják jelbetűkbe. Amint a fa kinyújtózkodott, jól érezte magát ezen a világon és körülpáncélozta magát, a szerint ráncosodott a kerge és terpeszkedett szét jelképes írássá, amint a világ megfenyegette.

A fák írástudói a hangyák, a szitakötők, a méhek és madarak. A szű és a háncsféreg csupán alárendelt betűszedők, akik a fa sorsbeszédében, a kéregírásban csak gépiesen vesznek részt.

A fáknak ezt a beszédét, egy szép napon, mikor a japánok történelemelőtti háncsruhát, falevelköntöst és a fejükön vadul kócos haját hordtak, egy fehér remete fedezte fel, nem Japánban, hanem Kínában. A remetét Ata-Mono-nak hívták.

Ata-Mono története nagyon régi keletű még a Bíva tó mellett álló vén fa felfedezése előtti korból származik.

Amikor Ata-Mono egy kínai fűzfán az első írásjeleket felfedezte, a fa kergéről azt a módot is leolvasta, ahogyan testét örökéletben tarthatja. Ama fűzfa háncsán Kínában az állott, hogy minden ember, legyen az nagy vagy kicsi, bölcs vagy korlátolt, gyenge vagy erős, öreg vagy fiatal, életfonalának, de a testének is megszerezheti a halhatatlanságot, ha egyszer egy bizonyos hárfa hangja mellett alszik el. Ez a hárfa mondotta a kínai fűzfa, nincsen Kínában, de nem messze, a tengeren túl egy kicsi szigetországban, amelynek akkor még nem volt neve Kínában és csak egyesek mondták az örök tűz országá-

nak, mivel a Fusi-yama tűzhányó állandóan füstölt felette.

Ata-Mono megkereste az utat, mely odavezet a fához és fáról-fára elolvasta a kéregírást, amíg a tengerhez ért. De senki sem tudta átvinni a vízen, mert a hajók, melyeket csak a véletlen vetett a szigetország partjaira, minden száz esztendőben egyszer hoztak hírt Tűzországból, ahol állítólag Ata-Mono hárfája volt.

Ata-Mono most évről évre ott ült a tenger mellett és epekedett a halhatatlanság után, hátat fordított hazájának és arcával naphosszat kelet felé nézett, ahol a hullámhegyek mögött az örök tűz országa fekszik, Ata-Mono idegen hárfájával.

Valamelyik napon hatalmas keleti vihar tört ki. Ata-Mono egy kissé visszavonult a parttól. A távolból ekkor egy sokkaru lényt vett észre a felkorbácsolt tengeren. Ez a lény merőleges testtel és sötét karmokkal, mint valami hatalmas lombos fa úszott feléje.

Eleinte kísértetnek, aztán meg sárkánynak tartotta Ata-Mono a jelenséget, de végül mégis megismerte, hogy a sokkaru, óriási, ágaskodó test valóban egy fa, egy friss, zöld kryptoméria, tűzvörös törzssel, mert a kryptomériák kérge mindig vörösen fénylik, ha nedvesség éri. Ez a fa csöpögött a tengervíztől, nekifutott a partnak, és mintha eleve nem járna gyökerein, a szélről kergetve, jó negyed-óránnyira száguldott beljebb a parton, amíg más fákra bukkant, melyeknek közelében szélvédetten megállt és gyökereivel, mint óriási saskarmokkal megkapaszkodott.

Ata-Mono nem ismert félelmet, és amikor a csodálatos fa vörös fáklyaként közeledett a tenger hullámain és sötét ágait, mint fekete füstöt nyújtotta a levegőbe, a vággyal telt álmodozó nem hátrált meg, mert hiszen ő első bizalmasa volt a fáknak, akít azok az emberek közül kiválasztottak és akinek

egy jó órában kéregírásukat feltárták; Ata-Mono tehát nem ismert félelmet a fáktól, még ettől a különös faóriástól sem, mely átvándorolt a tengeren.

Ata-Mono ezen az estén az ujonnan érkezett fa alá feküdt, miután előbb a gyökerét és a kérgét is jól megtisztította az iszaptól, moszattól és a kagylótól, és azzal a tudattal aludt el, hogy ez a fa egyedül ő hozzá küldetett Kinába és senki másához. És Ata-Mono boldog volt, hogy másnap reggel sorokról, gondolatokról és kívánságokról olvashat a fa kérgén és hogy még talán azt is megtudja, miként juthat el az örök tűz kis földjére, hogy a hárfát megtalálja.

A reggel beköszöntött és Ata-Mono evés, ivás nélkül, anélkül, hogy feltekintene, naplementéig tanulmányozta fatársa kérgének üregeit, repedéseit és ereit. De hiába volt minden igyekezete, a kéreg jeleit mégsem tudta kibetűzni, semmit sem értett a fa jelbeszédéből. Valamennyi kínai fa jelbeszédét értette, ez a fa azonban érthetetlen maradt számára. És Ata-Mono sírva fakadt, amikor a nap lement és ő tudatlanul és magányosan ült az érthetetlen fa alatt.

— Ha olvasni nem tudlak, beszélj! — kiáltott türelmetlenül a fára, amikor a nap utolsót lobbant és vérvörösre festette a fa törzsét.

— Pompás, isteni fa! — kiáltott Ata-Mono elragadtatással, mivel a fa gyökerétől a koronájáig úgy izzott, mint egy tüzes széndarab.

A fa hallgatott. A nap lement.

Ata-Mono felkiáltott:

— Esküszöm, hogy se nem eszem, se nem iszom addig, amíg kéregírásodat nem olvashatom, vagy amíg valakit el nem küldesz, aki írásodra megtanít.

És Ata-Mono kifutott a partra és kavicssal tömte tele száját, mert se enni, se inni, se beszélni, se kiáltani és lélegzeni sem akart.

Félig fulladtan feküdt a parton, gyűlölte az

új fát és gyűlölte Kínát, és gyűlölte vágýát a halhatatlanság után.

— El akarom felejteni azt a hárfát, — gondolta magában és már utolsókat lélegzett. Azután jobban lett. Milyen megnyugtató mégis, ha az ember egy vad kívánságról lemond! Az ember leszáll, akár a vad lóról és ismét szilárd talajt érez a lába alatt.

E megnyugtató elmélkedés után gondtalanul felemelkedett ültében, szájából önkénytelenül kiszedte a köveket és nagy mély lélegzetet vett. Azután két lábra ugrott, kinyújtotta a karját és sok esztendő után először kacagásban tört ki. És homloka, mely mindig ráncos volt a töprengéstől, ismét elsimult és megfiatalodott mint a felkelő holdkorong.

— Ó, hold, te élsz még? Be régen láttalak.

És Ata-Mono a holdfényben megcsodálta a legkisebb kagylót, a gödröcskét a homokban és a kis felhőt, mely a holddal úszott, mert hiszen Ata-Mono esztendőök óta csak fákat látott, meg fakéregket és minden egzebet elfelejtett. De most a hallását is visszanyerte. Ő, aki eddig csak szemével élt, most hallgatta a fű suttogását a fővenyen, az egereket, a rókák ugatását a fa gyökerei mögött, a huhogó baglyokat, a holdfényben pacskoló halakat. És miután hallását kielégítette, a nyelve és az inye, a fogai és gyomra és lehűlt vére így szóltak:

— Tudod-e, Ata-Mono, hogy vannak egészen más ennivalók is, mint fanedv és fakéreg, amelyekből te évek óta táplálkozol? Nem halod? Messze valahol pulykák gágognak álmukban. És disznók rőfögnek, mert a hold orrukra világít. És parasztházak vannak a közelben, ahol tojást ehetsz és disznószalonnát, sült halat és vizet. Nem vágyol-e egész testedben meleg után? És ahol más emberek mellükben a szerelmes szívüket hordják, nem hordasz-e te csupán egy nagy sötét foltot?

Ata-Mono mélyen felsóhajtott, mert mindent igaznak érzett, amit most az érzékei mondtak. Fel-

állt és az eszébe jutott, hogy az emberek ruhát hordanak. És még az este hosszú inget szőtt magának aszott levelekből és elég hiú volt, hogy kagylókból még láncot is fűzzön ruhájára és kagylóláncot a hajára, mert tetszeni kívánt a nőknek, akikkel hamarosan találkozni remélt.

Még alig hajnalodott, az utolsó csillagok fényénél Ata-Mono már elindult a tenger mellől, ismét arccal Kína belseje felé.

Az első parasztháznál három asszony állott a kút mellett. Barátságosan köszöntek:

— Jó reggelt, Ata-Mono.

Ata-Mono visszaköszönt és nagyot nézett, hogy a nevét is tudják. Egy kevés édes vizet kért.

Mialatt várt, hogy a vödör felérkezzék a kútból, az egyik elköszönt és távozott.

Az első pohár édes vizet, melyet Ata-Mono évek óta ivott, oly táplálónak és jólesőnek érezte, hogy azt hitte, soha többé nem lehet szomjas. És így szólt az asszonyokhoz.

— Majd meghálálom később, ha egyszer meggazdagszom.

Az asszonyok, mint egy nemes úr előtt hajoltak meg Ata-Mono előtt és azt felelték:

— Te vagy a leggazdagabb ebben az országban!

Az asszonyok köszönetése és nagy tisztelet-tudása úgy felmelegítették Ata-Mono szívét, mintha a nap sütne nyitott szájába.

Ata-Mono jóllakva vízzel, elhagyta a parasztházat és mélyebben nyomulva az országba, megcsodálta a rizsföldeket, az eperfákat és egy helyiséghez ért. Ez mindössze tíz házból állott. Mégis közel harminc asszony állott a helyiség bejáratánál. És mind a harminc mélyen meghajolt Ata-Mono előtt. A harminc asszony közül nyomban megismerte azt az asszonyt, aki a harmadik volt a kútnál, melyből az imént ivott és aki eltávozott, s itt előre jelezte az ő

érkezését. Ata-Mono nagyot nézett, hogy ez megtörténhetett és nem értette hogy az emberek miért csíálnak vele, az ismeretlennel, ekkora hűhőt.

Az egyik asszony elvörösödött, előrelépett és így szólt:

— Férjeink künn dolgoznak a mezőn és nem tudják, hogy jössz. Mi is csak most tudtuk meg egy asszonytól hogy visszamégy Kínába.

Ata-Mono még nem is hagyta el a tíz házból álló helyiséget, amikor a legközelebbi dombon és a második dombon és harmadik, meg a negyedik dombon, végig az országúton ujjabb asszonyok és leányok sereglettek eléje. Ezek ugyanúgy köszöntöttek, mint az előbbieket és Ata-Mononak ismét hallania kellett, hogy a férfiak mezei munkán vannak.

Ekkor Ata-Mono az ötödik dombra ment fel. Ott már az út mindkét felén asszonyok álltak sorban. Táborát ültették, közeledtére felálltak és mélyen meghajoltak. Soraik sűrűen tömődtek voltak. De röviddel naplemente előtt, a hatodik dombnál, mely mögött a vidék fővárosa volt, már nem csak az úton álltak, hanem a fák ágai között is ültek és az arcuk úgy fénylett, mint a lámpások este. A fákon ülők tapsoltak és akik lenn álltak meghajoltak és tetzésmorajjal fogadták Ata-Monot.

Száz lépéssel a vidék fővárosának kapuja és négy tornya előtt, ahol az asszonyok a legsűrűbben tolongtak, Ata-Mono hirtelen a rémület általános ordítózását hallotta meg. Zizegő hang ütötte meg a fülét és egy hosszú, surranó vessző zúgott el mellette a földbe és merőlegesen reszkette állott meg a lába előtt.

Ata-Mono elcsodálkozott, de nem zavartatta utját és három lépést tett előre. Erre hirtelen három dárda furódott előtte a földbe. Az egyik egy fán törött ketté, a másik egy asszonyt fűrt keresztül az út szélén, a harmadik pedig Ata-Mono haját járta át és magával vitte kagylóláncát.

Nyomban azután észrevette Ata-Mono, hogy a

város kapujának négy tornyán tartózkodó asszonyok felingerültek és, hogy minden toronyból egy-egy férfi zuhant alá.

— Mit jelentsen ez? kérdezte Ata-Mono a két hozzá legközelebb álló asszonytól.

— Ó, Uram, néhány féltékeny ember az életedre tör, mondta az egyik asszony; a másik nevetett.

— Miért látok csak asszonyokat és egyetlen férfit sem, aki üdvözlne? kérdezte tovább Ata-Mono.

— Ó, Uram, a kormányzó megparancsolta: azon a napon, melyen te a tengertől ismét visszatérsz Kinába, egyetlen férfi sem hagyhatja el házáat, egyetlen férfi sem léphet az utcára, mivel a férfiak féltékenysége határtalan és mert téged minden férfi gyűlöl itt.

Ata-Mono elcsodálkozva felelte:

— Esztendők óta egyetlen férfivel sem beszéltem. Miért gyűlölnek és miért féltékenyek rám?

— Uram, te nem tudod, hogy a kormányzó nagyon szomorú volt, mert te, aki elsőnek olvastad és értetted meg a fák beszédét — hátat akartál fordítani Kinának.

Ata-Mono elcsodálkozott:

Én senkinek sem meséltem erről. Honnan tudja a kormányzó, hogy én olvasni tudok a fakéreg írásából?

— Uram, hiszen szülőfölded minden útján, minden erdejében, napról-napra láttak, amikor hangosan betűzgetted a fák írásait. Az emberek csapatosan állottak körülöttes és megtanulták tőled a kéregrást. És ma már valamennyi férfi megtanulta olvasni, és ép úgy értik a fák beszédét, mint te.

— Hát azért féltékenyek rám a férfiak, mert én voltam az első, aki a fák nyelvén értettem?

— Ó nem, Uram, ők azért féltékenyek, mert a kormányzó akkor, amikor te Kinának hátat fordítottál és a tengerhez mentél, megesküdt, hogy az-

nap, amikor visszafordulsz és visszatérsz népedhez, aznap minden asszony közül válogathatsz, ha férjes, ha hajadon, ha magos, vagy alacsony; de ha úgy akarsz kiválaszthatod akár a kormányzó feleségét is. Ámde határoznod kell, amíg a nap lemegy. Ha addig nem választottál, akkor holnap megölnék. A kormányzó azt akarja, hogy élve, vagy halva, de ezentúl az országban maradj és ne veszélyeztesd az ország hírnevét, azzal, hogy kivándorolsz, vagy más nép közül választasz magadnak feleséget.

— A férfiak, akiket az imént a tornyokból letaszítottak, a kormányzó négy szépséges leányának férje volt; ez a négy férfi meg akart ölni téged, mielőtt a városba lépnél, mert a leánynézőtől féltették a feleségeiket.

Ata-Mono így felelt:

— Az országnak mind a százezer asszonyát üdvözlöm. De amilyen kevésbé vágyakozom már a halhatatlanságra, ép oly kevés az akaratom a szerelmi választáshoz is. Holnap tehát meghalok. Miért is nem haltam meg már előbb, amikor a nyíl célba vett és a dárda megölt egy asszonyt, ahelyett, hogy engem ölt volna meg?

— Jer! mondta az asszony, aki felelt. Karolj át és hirdess ki asszonyodnak. Akkor nem kell meghalnod. És én akkor segítek neked, hogy megszerezhesd a halhatatlanságot, amit hiába vártál a tengerrel.

Ata-Mono gyorsan megkérdezte:

— Ismered a vörös kryptoméria kéregbeszédét?

— Persze, hogy ismerem, felelte az asszony ép oly gyorsan, én ugyan még soha olyan fát nem láttam, de mégis úgy ismerem a kéregírását, mint a tenyerem vonásait.

— Ata-Mono még sebesebben kérdezte:

— Tudod, hol a hárfa, melyet én keresek?

— Persze hogy tudom, felelte az asszony ép

oly sebesen. Valamennyi fa meséli, hogy az a hárfa az örök tűz kis országában található.

— És te ismered az utat, mely odavezet?

— Persze, hogy ismerem. Majd én odavezetlek és megmutatom neked, ha feleségül vettél, meglátod. Minden sikerülni fog nekem, ha szeretsz.

— Hű maradsz hozzám, ha elveszlek és megosztod velem a halhatatlanságot?

— Hű maradok-e? kérdezte az asszony és duzzogott. Ez a világon a legtermészetesebb. Ezt meg sem ígért neked. De a halhatatlanságot megosztom veled.

Ata-Mono nem lépett át a város küszöbén. Kilencvenhét lépéssel a város előtt, mint ez a kínai és japán krónikákban olvasható, karját egy asszony derekára fonta. Ámde nem annak a derekára, akít kikérdezett és aki oly folyékonyan felelt: „persze, hogy...!”, hanem annak a másiknak, aki mellette állt és olyan barátságosan nevetett mindenkire, olyan melódikusan, akár egy éneklő harang.

Ez az asszony semmit sem ígért Ata-Mononak és a nép még ma is tiszteletben tartja emlékét és éneklő kacagását.

Amikor a nagy és bölcs tudós és kedvesen kacagó felesége a legboldogabb házasság után meghaltak, mindkettőjüket a tengerparton temették el a titokzatos fa alatt, melynek kérgét Ata-Mono sohasem tudta kibetűzni.

Száz esztendővel később, amikor a kínaiak Japánt felfedezték és a hárfajarmájú Biva tavat, mint a keresett hárfát, az örök tűz országában megtalálták, elhozták ama kifürkészhetetlen fának egy gallyát, még abban az időben, amikor a japánok falevéluhában és fésületlen hajjal laktak a kis tűzországban, és a kínaiak a magasabb műveltség és erkölcsök apostolai voltak ott.

Ujabb néhány évszázaddal később, amikor az

első buddhista barátok a növény- és az állatvilág és az emberiség vallását adták a japánoknak, a világok testvérisülésére tanították őket és a papok felépítették a sokteraszú Midjera templomot a Bíva tó mellett, újból eszükbe jutott a titokzatos fa, mely az évszázadok alatt erős és hatalmas lett. És mindenki, aki eljött a fához, a Bíva tó mellé, Ata-Mono históriájáról beszélt, amíg egy szép napon egy japán pap született. Ez a pap volt az első, aki a Bíva tó melletti titokzatos, vén fa kérgének olvasására tanított, amely, mint ismeretes, eddig olvashatatlan volt. És a japán pap legnagyobb meglepetésére ezt a mondatot olvasta le a fa kérgéről:

— Ő, tudd meg ember és hallgass rám, aki maholnap olyan öreg leszek, mint a föld kérge! Nekem és mindazoknak, akik a földön ennyire megvénülnek, többet jelent a szerelem, mint a halhatatlanság.

És a japán barát milliószor és milliószor olvasta ezt a mondást a lombkorona ágaiban, a törzsön és gyökerekbe vésve; a fa a legmélyebb gyökerekig nem mondott többet ennél.

Most aztán eszükbe jutott, hogy Ata-Mono, attól fogva, hogy boldogan élt kacagó feleségével, soha a halhatatlanságról nem beszélt és, hogy a feleségénél soha a halhatatlanság utjai iránt nem érdeklődött. És amikor a barátok harangot öntöttek, Ata-Mono kacagásának hangja úgy szállott vissza a múltból, mint a sírból, mert ennek a harangnak, mely még ma is esténként ott dalol a Midjera templom tornyában, hangja a megszeliidült évszázadoké, melyben egy boldog asszony éneklő hangja cseng.

A vén fa már csak csonk, melyet lécek és mankók támogatnak. A helyhez, ahol a tó mellett áll, egy templomi fakapú vezet. Az ágait ezer és ezer imacédulával aggatták tele. Japánból és Kinából a zarándokok ezrei keresik fel a halhatatlan fát,

amely fennen hirdeti: „A szerelem több a halhatatlanságnál“ és „boldognak“ nevezik azt, mert estéről-estére meghallgatja a Midjera templom esti harangjának drága asszonyszavát, amely hasonlít annak az asszonynak a kacagásához, akinek láttára egykor Ata-Mono elfeledkezett vágyáról a halhatatlanság után.

Napfény és szellő Amazu felett.

Izzó nyár derekán a Bíva tó olyan, mint a jó, üdítő és tejbő dajka, aki a japánok ezreit ringatja keblén.

Az ovális tó szelid öbleit és lendületes hárfa-vonalát színes ruhájú emberek rajzzák körül, akár a piros, zöld, kék és fehér bogarak. A nádasban a fürdőzők csoportjai játszadoznak ártatlan meztelenségben, mint az ujszülöttek. A hullámok hangját, amely különben éjjel-nappal csacsog és a zizegő zombékhangokat, mind túlharsogják a partokon játszadozó emberrajok, az evezős-csónakokban és vítorlásokban ülő emberek víhogása és kiáltozása. Az esték csendjét felveri ez a kiáltozás és az emberhangok — lányok, asszonyok, férfiak és gyerekek hangjai — a nyári éjszakák holdfényében is át-át felelgetnek egymásnak a vízen. A Bíva tó nagy hárfa-ja vizének hangját az emberi hang skálájával cse-relte fel a napfényes égbolt alatt.

Csak álmos nyári délutánokon, amikor a tó vize ránc nélkül olvad össze a napfényes égbolttal és a víz látóhatárát, alig egy hajszál választja el az égbolt horizontjától, csupán ekkor adódik egy pillanat, mely örökké emlékezetében marad mindenkinek, aki a tó nyarát egyszer a tüdejére szívta, egy pillanat, mely a napsíma tó egységét kettészeli, mintha a néma szobában, melyben két boldog ember egymást átkarolva fekszik, a boldogság egy sóhaja megtörné a csendet

és távoli eljövő boldog élethez csatlakozna. Ez az amazui szellő, mely a nyári csendben, mint a boldogság nagy sóhaja száll át a forró nyári tavon.

Az amazui szellő rendszerint a tó tükröződését is magával hozza. A rózsás és kékes gyöngyházszínekből kísértet-tájkép emelkedik a víz színe fölé. A déli fény kellős közepén zöldes mezővé alakul át a tó, melyet rózsás cseresznyefák tagjai karolnak szinte morogva a reszkető hőségben és a távoli nádvégek táncosnők árnyképét öltik magukra, mintha a japán lányok törékeny vonalait mutatnák. A virágzó cseresznyefák jelenségei hasonlítanak a felgomolygó felhőszegélyek kápráztató reflexeihez. A cseresznyekert, amellyé a tó átalakul, hasonlít a kékes ezüstlakkra festett japáni gyöngyház-tájképekre. A tónak ez az arca, mely csak napos ég alatt, csakis az amazui szellővel és csupán forró nyár derekán jelenik meg, a japánok szerint varázserővel hat az emberekre, olyannyira, hogy például úgy léphetnek a vízre, mint valamelyik ház küszöbéről s az elmerülés minden veszélye nélkül mehetnek végig az egész gyöngyházvidéken, s fenntartja őket: a lelkesedés, a napfényes égbolt és az amazui szellő. A vízi extázisnak ezekben a legnagyobb pillanataiban állítólag voltak emberek, akik csónakról-csónakra lépkedtek a tavon, negyedórányi távolságokban, anélkül, hogy elmerültek volna, anélkül, hogy egy csepp víz is érintette volna a lábukat. Ámde jaj azoknak, akik nem tartanak lépést a tó lelkesedésével, akik nem tartanak lépést a napfényes égbolt és az amazui szellő boldog pillanataival és boldogságuk erejével.

Csak ameddig a szellő tart, addig tart a napfényes égbolt lelkesedése is, amí az embert száraz lábbal viszi át a tavon. Ha a szellő eláll, a napfényes égbolt elengedi a vízi vándorokat, s a tó mélyebbre rántja őket, mint a többi közönséges vízbefúlót.

A vakmerőek, akik erősebbeknek hiszik magukat

a napfényes égboltnál és az amazui szellő boldogító érzésénél, és akik a boldogságnak erről a boldogító érzéséről még egy fél pillanatra sem akarnak lemondani, abban a pillanatban, amikor a szellő elállt függélyesen zuhannak le a tófenékre és odalenn megkövesednek. Beszélik, hogy testük, mint a meteorok, vaskeményen és feketén, ezer és ezer szoborként áll a tó fenekén.

Ámde a vakmerők legsúlyosabb büntetése, hogy az ilyen hirtelen és meredeken elmerültek, soha többé újra nem születhetnek, lélekvándorlásuk befejeztetett, mielőtt a lelkük a Nirvánába szállott és hogy, amikor az egész emberi nem bevonul a Nirvánába, ők, mint a világ legostobábbjai maradnak vissza.

„Az amazui szellő elhagyta őt” vagy „dacolni akart az amazui szellővel” mondják a japánok arról az emberről, aki a szerencsét, mely őt elhagyta, a leghetetlenebb eszközökkel igyekszik megtartani. És az ilyen embernek intőjelként apró, fekete bronz-amulettet ajándékoznak, mely nem egyéb apró fekete könnycseppnél. Ez a vascsepp hasonlít az ember hajtincséhez, mely meredeken zuhan a vízbe. Ha az illető nem hallgat erre az intőjelre, legyezőt küldenek neki, rajta festett emberrel, aki a hullámokon keresztül vándorol. És ha még ez sem elég, este a következő dalt éneklék az ablaka előtt:

Ha Jónapodtól megkaptad, amíg
a tó aludt, szép ajándékait,
Boldogságot, s örömet teljesen
És lábad azt, mi isteni erő,
Akkor most szállj magadba csendesén.
Aggódva feküdj,
Mert nincs örök üdv.
Üdvöt és halált hoz a tavi szellő.

Omiya és Amagata tornatanítók voltak Ozuban és egy szép nyári napon mindkét fiúiskolájukkal

csónakkirándulást tettek a Bíva tavon. Egész nap parthosszat evezgettek. Az iskolásgyerekek nem tudtak úszni, de azért csak nagyon kevesüknek jutott az eszébe, hogy a Bíva tó mélységétől borzongjon. És kacagással töltötték meg a levegőt.

A tanítók egy-egy osztálya nem volt nagy és így mindegyik elfért egy-egy csónakban. Hogy mi történt? mesélik Ozuban: eljött a forró délutáni óra és a csónakok messze künn jártak a vízen, ahonnan a part alig látszik, csupán a forróság kékes gőze látszik a távolban. A két csónak, mint két ellőtt nyílvesző siklott ég és föld között a levegőben. A síma égbolt és a síma víz kék színbe olvadva pihent egymás mellett.

Ekkor a gyermekek előtt hirtelen, valószínűtlen mezővé alakult át a tó, olyanná, amilyennek az edes-kés, penészszerű képeken látható. Cseresznyefák bukkantak fel, mintha a forró nyár derekán ismét a legrózsásabb tavasz köszöntene be. Kis leányok, galambkéek ruhákban, ritmikusan tapsoltak apró tenyereikbe és köröskörül lejtették a cseresznyefatörzsek sötét árnyképeit. Hol kezet nyújtottak egymásnak, hol pedig széttárták karjaikat. Egyesek térdepeltek, mások körben lebegtek a térdelőik körül.

A tanítók és a gyerekek azt hitték, hogy a csónakjaikkal cseresznyefák alá érkeztek, olyan vízi tájra, ahol a cseresznye csak a nyár közepén virágzik ki és ahol a lányok, hogy a mosolygó cseresznyevirágnak hódoljanak, a legkülönbözőbb tánc ceremóniákat találják ki, a tavaszi istenek tiszteletére.

Egyetlen fiút sem lehetett visszatartani. Valamennyien elhagyták csónakjaikat, szertefutottak a mezőkön, körülszökdelték a cseresznyefákat és ritmikus tapssal kísérték a táncot lejtő leánylábacskákat.

Ámde a gyermekek, akik mit sem tudnak a boldogság változásáról és a boldogság pillanatainak megőrzéséről, nem ügyelhetek az amazui szellőt követő szélcsend pillanatára sem.

Az élénk szellő, mely a gyermekek ruháival

játszadozott és végigcírógatta a cseresznyefák legfelső ágait, valamint a penészszerű mezők csillogó fűszőnyegét, hirtelen elállt, mire mély csönd szállott a vízre.

A két tanító hiába kiáltozott csónakjából a vízben bolyongó gyermekekre. A gyermekek süketek, amikor játszanak. Egyetlen fiúcska sem tért vissza, amikor az amazuí szellő elállt.

Mint, amikor a tükör betörik, s az üvegszilánkok homályos üvegpéppé válnak és egyetlen arcot sem adnak vissza, mely beléjük nézett, úgy tünnek el az iskolásgyerekek is a Bíva tó vizében.

A két tanító, miután az egész tavat felkutatta, három nappal később a gyermekek nélkül tért vissza Ozuba, ahol az eltűntek miatt akkora kétségbeesés tört ki, hogy számos gyermek apja még aznap este öngyilkosságot követett el, számos anya pedig örjögve a vízhez rohant és a vízbe ölte magát.

Másnap reggel az egyik tanítót, a neve Amagata volt, szintén holtan találták meg szobájában, ahol, mint az emberek mondják, az éjszaka kísértetei megfojtották. A másik azonban, aki kénytelen volt elhagyni állását, felcsapott rendőrnek.

Egy szép napon ez az ember, akit Omiyának hívtak, szabadságot kért, mondván, hogy Amazuból asszonyt kíván hozni házához. És amikor megkérdezték tőle, miért éppen Amazuból hozza, abból a városból, amely szerencsétlenségét zudította rá és Amagatára is, Omiya csak csóválgatta a fejét és sötéten felelte:

— A szerencsét szerencsétlenség követi, s a szerencsétlenséget szerencse. Ezért kell, hogy a leány, akit szeretek, Amazuból való legyen; szerencsét fog hozni nekem, éppen azért, mert ott ért engem a legnagyobb szerencsétlenség.

Néhány nappal később Omiya Amazuból valóban magával hozta Ozuba az asszonyt, akit nyomban bezárt a házába és nem mutatott meg senkinek.

Az asszony fiút szült. A gyermek, amikor megnőtt, feltűnően hasonlított a meggyilkolt Amagatához.

A gyermek születése után Omiyával nagy változás történt. Elhanyagolta a feleségét, elhanyagolta a házát, elitta a pénzét, elkerülte a gyermekét és a szájában folyton egy kis, hideg pipát szorongatott melyre sohasem gyújtott rá, de minden pillanatban úgy vert ki, mintha kiszívta volna.

Omiya rendőrnek ezt a pipakiverését egész Ozuban jelnek tekintették. A gyermekek, ha az utca végéről meghallották Omiya rendőr pipájának koppánását, bemenekültek a házakba és anyjuk bő kimono-szárnyai mögé rejtőztek.

Éjjel, amikor a rendőr elhaladt az ablakok alatt és a ház sarkán kiverte pipáját, a fiúk és leányok felsikoltottak álmukban.

Öregebb emberek, akik este még a gyertyavilág mellett olvastak, amikor a pipa kopogását meghallották, gyorsan eloltották gyertyáikat. Fiatalemberek, akik a teaházból éppen hazafelé indultak, a kellemetlen kopogás hallatára ismét visszatértek a teaházba és új táncosnőt, meg rizsbort rendeltek, csak, hogy ne gondoljanak a hirhedt kopogásra. Mert Ozuban senki sem akart fülében a hirhedt kopogás hangjával elaludni.

Ámde a japánok finom tapintatával, egész Ozuban nem akadt ember, aki elmondotta volna, hogy a rendőr pipazöreje milyen kínokat okoz neki. Mindenki igyekezett, hogy olyan kellemetlenséget, amilyen a múlt és Omiya sorsa volt, újból szóba ne hozzon. Míg végül is egy nap, egész Ozut megváltotta Omiyától.

Ez a tizenkilencedik század nyolcvanas éveiben történt, amikor az akkori orosz trónörökös beutazta Japánt és különböző japán méltóságoktól, valamint napnyugati orosz tisztektől követve, a Midjera templom terraszaírói megcsodálta a Biva tavat.

Korán reggel, hat óra után volt, abban az órában, amikor a japánok legelőkelőbb látogatásait intézik. A tó, mint egy nagy ezüst tojás, feküdt a

napfényben — egy nagy ezüst tojás, mely csillogva forog hossz tengelye körül. Ozu háza felett a reszkető ezüstoffény vakította az embertömeget, mely a tóhoz vezető utvonalon fej-fej mellett állott és látni kívánta a külföldi herceget, aki gyaloghintóján visszatért a Midjera templomból. Ez a tömeg látni kívánta jövendőbeli császáraját annak az országnak, mely egészen közelről határos Japánnal, lakói pedig többnyire magasszáru csizmát viselnek, úgy hogy az ember azt hihetné, egy szép napon akkorát rugnak a kis Japánban, hogy úgy marad ott, mint egy eltaposott légy a padmalyon.

Ozu lakói, akik a reggeli utcákon sorfalat állottak, savanykásan édes arccal mosolyogtak, amikor az orosz trónörökös előtt és után, néhány gyaloghintóban meglátták azt a néhány óriási, nehézcsizmás orosz generálist, akik utközben mit sem látszottak észrevenni a Biva tó reggeli szépségéből, hanem átvirrasztott fejjel, mint a behemod démonok ültek az apró kocsikban és félig aludtak.

Az egyik utcasarkon Omiya rendőr sötét európai egyenruhában állott a helyén. A pipáját ezutal először nem tartotta kezében. Kis kurta kard lógott az övében. A sapkáját mélyen a homlokára húzta, úgy, hogy a szemét nem vakította a Biva tó csillogó víztükre.

A trónörökös gyaloghintója most fordult be a sarkon és Omiyának, előírás szerint, kezét a sapkája ellenzőjéhez emelve, kellett volna üdvözlőlnie az orosz cárevicset. De az utca népe hirtelen a leghevesebb kézitusában látta az orosz herceget Omiyával; Omiya rövid kardja megvillant, aztán úgy tört ketté, mint egy üvegdarab és nagy ívben a nézők feje felett a közeli mellékutcába repült.

Egy pillanatig orosz egyenruhák és napnyugati öklök tomboltak kavarogva Omiya körül. Aztán szájról-szájra, házról-házra és partról-partra terjedt a hír a Biva tó körül, végig egész Japánban, Oroszor-

szágon és Európán, a rémhír, hogy Miklós nagyherceget, a Bíva tó mellett, egy japán rendőr megtámadta és törével karján könnyebben megsebesítette. A különös esetet azzal magyarázták, hogy a japán rendőr pillanatnyi elmezavarban és örülési rohamának hatása alatt követte el tettét.

Az örült merénylete után később megszökött börtönéből és egy csónakon a Bíva tóra menekült. És mivel minden kutatás meddő maradt és a nap is forró volt és izzó, az emberek ráfogták, hogy az amazui szellő a tó fenekére csalta a merénylet.

Omiya fia éppen ezen a napon érte el a tizenötödik életévét. Ez az a kor, amikor a japán gyermekek levetik gyermeknevüket és új nevet kapnak férfikorukra. De Omiya felesége a szörnyű esemény miatt, fia névnapi ünnepét arra a napra halasztotta, amikor majd hírt kap örült férje távolmaradásáról.

Néhány nappal később, déltájban amikor az asszony éppen a rizst kavargatta a tűzhelyen, az utcáról egy kavics repült a rizsedénybe.

Az asszony kidugta a fejét a ház erkélyén és egy rongyokba burkolt embert látott meg, aki nagy köteg vágott nádat hordott a fején. A nádszarak oly sűrű rojtokban lógtak a feje körül vállára, hogy Omiya felesége, csak egy kétlábon járó óriási nád-tömeget látott, amint lefelé bandukolt az utcán.

Az asszony csodálkozva rázogatta a fejét. Az utca a déli órákban teljesen elhagyott volt és az asszony nem tudta felfogni, hogy ki dobhatta be a követ az ablakon. Hirtelen egy gondolat villant meg az eszében. Ujból kidugta fejét az erkélyen és még egyszer megnézte az ember lábait, melyek a sárga nádköteg alatt lassan osontak tovább a porfehér utca során. Az asszony bólintott és így szólt magához:

Ez Omiya volt.

A követ, melyet már az imént kivett a rizslábosból, most gyorsan lemosta a vízes vödörben és

minden oldalról szemügyre vette. Amikor aztán a tűzhely felett megszáritotta, szorgos vizsgálat után picinyke írásjeleket talált rajta és ezt olvasta:

„Tedd a fiaddal, aki nem az én fiam, hanem Amagata gyermeke, ugyanazt, amit én tettem Amagatával: öld meg. Aztán készülj el a mai éjjélre. Ki kell vándorolnod velem. Ha megöltem volna a külföldi herceget és nem csak megsebesítem, olyan nagy szolgálatot tettem volna Japánnak, mely tisztára mosta volna multamat, tisztábbra, mint a Bíva tónak ez a kavicsa. De a merénylet nem sikerült és én gyilkosa maradtam Amagatának és gyilkosa az ozui iskolásgyermeknek. Féltékenységből, néhány esztendő előtt, miáltal összeveszttem Amagatával, a harcban felborultak csónakjaink és valamennyi iskolásgyermek elmerült. Te azt mindmáig nem tudtad. Csak azt tudtad, hogy nekem szeretnem kell téged, a te romlásodra és az enyémre. Azt hazudtam neked, hogy Amagata utolsó kívánsága volt, hogy hozzám jer feleségül, ha ő meghal. Amagata ugyan megmondta nekem hogy Amazuban meglátogatott és elcsábított téged. De azt mégsem hittem, hogy a gyermekét majd látni sem tudom. Ha nem öld meg a gyermeket, megölöm én. Engedelmeskedj most és írtasd ki teljesen Amagatát az életünkből, amennyiben gyermekét elteszed láb alól. A harc köztem és Amagata között akkor tört ki, amikor a csónakban elmondta, hogy te akkor vagy az övé, amikor akarja és hogy nemsokára elhoz Amazuból, hogy feleségül vegyen. Miután holtfáradtra verekedtük magunkat a vízen és én láttam, hogy valamennyi gyermek a vízbe fúlt és engem is elhagy az erőm, könyörögtem Amagatának, mentsen meg az elmerüléstől, kijelentvén, hogy a gyermekek halála nagyobb veszteség nekem, mintha téged kell elveszítenem. Ebben a pillanatban olyan közömbösséget míméltem, amilyent soha sem éreztem és még azt is kijelentettem, hogy lemondok rólad. Amagata, aki erősebb volt nálam, erre a hátára vett és

órákig úszott velem, sok-sok tengeri mértföldet, a partig.

Ozuban, aztán elterjesztettük az amauzi szellő meséjét. Ez azonban még sem volt mese csupán, mert hiszen a déli hőség egy pillanatában, a saját szememmel láttam az ég és föld között lebegő cseresznyefákat és a táncoló leányokat. Te felém jöttél a vízen és én boldogan tartottalak karjaimban és ebben a vízióban életem legártatlanabbul boldog pillanatait éltem, amíg Amagata hirtelen elaludt mellettem és álmában elárulta megejtésed titkát. Már akkor meg akartam fojtani, mint ahogyan, bár megmentette az életemet, irántad érzett vad szerelmemben még az éjjel megfojtottam Ozuban.

Ma bevallom ezt neked, mert százszor biztosítottál, hogy mindig jobban szeretted Amagatánál.

Az én arcom Amagatával azonban csak akkor ér véget, ha a fia is eltűnik az élők sorából. Szeretlek. Ezért öld meg Amagata fiát, amiként én is öltem éretted.

Igy szólt a kavics írása az asszonyhoz.

A rizs elégett a tűzön, a szoba megtelt korommal. De a füst hamar eloszlott, mert a tűz, melyet az asszony már nem élesztgetett, kialudt, s az asszony csak a nagy lapos követ forgatta a kezeiben, betűzgetve a piciny, karcolt, írásjeleket.

Elérkezett a délután. Az asszony még mindig olvasott. Néha ugyan elcsodálkozott azon, hogy a fiú, aki künn volt a vízen és horgászott nem jött haza, hogy enni kérjen. De kezében a kő, mely két emberélet legmélyebb titkairól beszélt, mihamar ismét elfeledtette vele az időt, helyet, valóságot és minden egyebet.

Az utcafelől hirtelen beszélgetés zaja riasztotta fel az asszonyt, az ablaka alatt hallatszó hangok a fia nevét és az ő nevét említették. A hangok eltávolodtak, majd ismét visszatértek. Lépések és hangok tolongtak a házához. A tolóajtó kettévált és a han-

gok benyomultak, körülzummögtek az asszonyt, a lábak hozzáléptek, éppen úgy, mint a moraj. És egy pillanatig azt gondolta az asszony: — talán a rizs forrt fel újra, hogy ily hangos a szoba? — Erre kezek indultak feléje, melyek cirógatták a kezét. Majd vizes, szürke vítorlarongyokba burkolt csomagot tettek a lába elé. A csomag a Bíva tó iszapos szagát árasztotta.

És az asszony Amagata és Omiya vízi dulakodására gondolt, és a két birkozó ember körül az iskolásgyerekek sóhajára, hörgésére, fuldoklására. Omiyára, aki gyengébb volt és maga is fulladozott és Amagatára, aki magáévá tette, ugyancsak egy forró napon, künn a tavon, egy csónakban; Amagatára, aki az öléből aztán a lábai elé csuszott és szerelmi harca után szelíden elaludt egy halom vítorlavászonon és akit ő aztán ruhájával betakart. A tó volt az ő nászszobája. A tó nem bánthatta őt. Amit a Bíva tó tett vele, az jótett volt.

Vajjon Amagata volt-e, vagy Amagata fia, aki most a vizes vítorlavászonban mereven feküdt a lába előtt?

Az asszony kicsi, agyondolgozott kezével most meglebbentette a vizes csomag burkolatát. És amit látott: szegélyes csücske volt egy gyermekkabátnak, amelyet a saját kezével varrt annakidején.

Könnytelen szemmel, csodálkozás nélkül nézett maga elé és így szólt a morajlókhoz, s a sok-sok lábhoz, mely körülvette őt:

— Ez itt Amagata fia. Annak idején a tó adta nekem Amagatát. Mért ne adnám én most a fiamat a tónak!

És lassan elült a moraj az asszony körül és a sok láb elhagyta a szobát. Azután minden elcsendesedett, mintha a tűzhelyen másodszor is kialudt volna a tűz.

— Én édes fiam — mondta az asszony, aki a vízbefult gyermek mellett térdelt — látod, itt van egy fejpárna a Bíva tóból.

És ezzel a fia feje alá tette a nagy, lapos követ, melyet még mindig kezében tartott.

— Nekem most ide kellene feküdnöm melléd, fiam és örökre elaludnom veled. A Bíva tó volt nászágym. Lehetne a halálos ágyam, amiként a tied is lett. De még van némi számadásom e földön. A te atyád Amagata nem fogadna anyádként a halottak birodalmában, ha elmennék a földről, anélkül, hogy megmutatnám Omiyának, hogy mindig teljesítettem Amagata parancsait. Bár százszor mondtam, Omiyának hogy jobban szeretem Amagatánál, mindig csak azért mondtam, hogy ne verje Amagata fiát és ne hagyja éhenveszni Amagata gyermekét.

A nedves vitorlavászonról sötét vízfoltok futottak a szoba szalmapadmalyára. És a lemenő nap rőt fényt vetett a vízfoltokra, benn a szobában.

Az asszony fehér arccal ült az alkonyipírban égő szobában, mintha már a nap sem önthetne beléje vért, hogy tovább éljen; bólintott és így szólt:

— A kiontott vért nem kell kiontott vérral megbosszulni. De Omiya lelkét szét akarom szórni a világ minden tája felé, hogy soha többé vissza ne térhessen a testébe. Ki akarom fujni Omiya lelkét, hogy üresen járjon és oly üresnek lássa a világot, mintha a Bíva tó kiszáradt volna. És egy végtelen nagy üreg, fénytelen és hullám nélkül való legyen az, ami Omiya lelkének helyét elfoglalja.

Az esti tücskök megkezdték hangversenyüket az ablakok előtt és a tó tájképe odakünn alkonyi homályba burkolódott. A kis szoba a holttesttel, a halott hamuval a tűzhelyen, a sötét vízfoltokkal a padlón, és mozdulatlan sápadtan fénylő asszonyarcával a holttest mellett; az ablakkeretben ragyogó csillagok, valósággal rángatódzó, hangos emberarcoknak hatottak, zsibongó néptömegnek, mely fénylő szemekkel, fej-fej mellett, holmi színjátékra vár az ablak előtt.

— Csak várni, várni! — bólogatott az ass-

szony a csillagok felé, melyeket emberi arcoknak vélt.

Azután megreccsent az erkély padlója. Ruha suhogott. Kezében tolvajlámpással belépett Omiya, az egykori rendőr és lámpája sugarát félkörben végigjáratta a szobán.

— Megölted őt! Jó! Gyere! — mondta tagolva a hangja. És a tolvajlámpás, mintha Omiya harmadik szeme volna, felváltva egy-egy sugarat küldött fel a mennyezetre és egyet a bebugyolált holttestre, a padlóra.

— Jer! Ozuban most már nincs mit keresnünk. Mielőtt nappalodik, túl kell lennünk a tavon. Állj fel és borítsd a szoknyát a fejedre, nehogy megismerjenek.

— Ulj ide, beszélnem kell veled! — felelt egy hang, melyet Omiya sohasem hallott. És önkéntelen rémülettel megkérdezte:

— Amagata itt van?

— Amagata fia volt itt, — felelte a hang, melyet Omiya sem égínek sem földínek nem érzett, egy hang, mint a bronz embereké, akik szoborként állanak a Bíva tó fenekén, egy elmerülté, akit az amazui szellő meglepett és akit elnyelt a szerencsétlenség.

— Ki vagy te? — kérdezte Omiya. Aki itt szól, nem az én feleségem.

— Igazad van, aki itt szól, az Amagata felesége.

— Nem te mondtad mindig, hogy jobban szeretsz Amagatánál? — mondta gyorsan Omiya.

— Te azt mondtad, hogy a haldokló Amagata kívánta, hogy téged, Omiya szeresselek; ezért mentem feleségül hozzád, a barátjához. De azt sohasem mondtam neked, azt sohasem vallottam be, hogy csak azért maradtam meg e földön, miután Amagata meghalt, hogy világrahozzam a fiát, hogy ez olyan boldog legyen, amilyen boldog én voltam

nászdélutánomon Amagatával a tavon. A boldogságot, melyet Amagata karjaiban először éreztem künn a vízen, akartam meghosszabbítani s világrahozni a fiát és meg nem halni addig, amíg Amagata fia, húsa és vére megismeri a szerelmet és legboldogabb szerelmi pillanatokát, amilyeneket én éreztem akkor. Azt akartam, hogy Amagata az én halott szerelmem éljen tovább értem a fiában.

— Átkozott! — ordította Omiya. És a torkál, ből vad hangok törtek ki, mint annak a torkábőr aki a sötét vízben evickél, vizet nyel, kiáltani akar és köpköd és nem kap levegőt, hogy kiáltani tudjon.

A tolvajlámpás aztán elaludt. Látszólag mi sem történt a sötétben. Egy sóhaj, egy kiáltás sem hallatszott. Mégis Ozu emberei reggel ott találták Omiya kicsi, sápadt asszonyát megfojtva, vízbe fúlt fia holtteste mellett.

Omiya azonban fellelhetetlen maradt és büntetlen, ami az istenek legnagyobb büntetésének tekinthető.

Elnézni a vadludak röptét Katatában.

Kiotóban, az ódon fővárosban, Japán legrégibb művész-, templom- és császárvárosában a középkorban több festő azt a megbízást kapta, hogy az egyik hegyi templom helyiségeit kifesse. A nyári hónapokban ebbe a templomba vonult vissza a császári család és néhány hetet rendszerint ott töltött a gazdag barátok oltalma alatt.

A festők megkezdték munkájukat. Egyikük egy termet festett ki, melynek falain csapatokban röpködtek a verebek, és rízmezőkön, meg bambuszberkekben hintáztak a szárakon és szálakon. Egy másik festő ezüstpapír alapon festett egy termet, melyen tengerhullámok csaptak fel és tajtékukkal elborították a négy falat. Egy harmadik festő anyamacskákkal és macskakölykökkel festette tele a termet, s a macskák virágkosarakban játszadoztak és nagy pőniák virágfejeit tépdesték.

Az első termet verébteremnek, a másodikat a tajtékozó hullámok, a harmadikat pedig a játszó macskák termének nevezték.

A császár és a császárné, akik a templom csinosításában élénk részt vettek, valahányszor egy terem elkészült, gyaloghintókon és nagy pompával a hegyi templomhoz vitették magukat és egy-egy tea órát időztek az új teremben. Igen gyakran az ifju hercegnőket, számszerint, három leányukat is magukkal

vítették. És egy ízben a császár, amikor ismét megtekintették a templomot, így szólt az idősebbikhez:

— Kívánj magadnak egy festett termet, leányom. Talán a festők lesznek olyan szívesek és egy-egy szerencsés pillanat kegyéből, olyan termet festenek neked, amelyet a te ötleted szeretne.

Az idősebbik hercegnő, aki apró japán selyempíncsit tartott játszadozva a kezében, ölebecskékkel tele termet kívánt és, hogy a kis állatok mind ő körülötte játszadozzanak. És a festők megfestették neki ezt a termet.

— Nos gyermekem, kívánj te is egy termet magadnak, amilyent te szeretnél festetni! — szólt a császár középső leányához.

Ez a leány valami egészen lehetetlent kívánt: egy termet, amelyben a hold felkelne és lenyugodna és amelyben ne legyenek színek.

A festők ezt a termet is megalkották. Két részre osztották az egyik termet. A terem egyik fele nyugatra, a másik fele keletre nézett és minden teremrésznek volt egy erkélye. Az egyik erkélyről a hold felkelte látszott, a másíkról a hold nyugta. És mert a hercegnő szeme és a hold szeme a hét szívárvány szín egyikét sem tűrte, a festők mindegyik teremben barna szépiával festették a növényzetet és a fákat.

A császár és a császárné ezután a harmadik hercegnőt is megkérdezték, hogy mit kíván festtetni a termében.

— Ó, — mondta a kis hercegnő, ő nem kíván sokat, csak egy raj vadludat, melyek repülnek a levegőben, szürke és fehér vadludakat, cikk-cakkos repülésben a terem falai körül. De mindegyik lúd úgy repüljön a másik mögött, hogy röptüikkel mind együtt egy japán írásjelet alkossanak. A jelet egy bizonyos fa, egy bizonyos dombvonal és a ludak röpíve adná. A festők a ludak röpülését, a fát és dombot, csak a Bíva tó melletti Katatában találták meg együtt. A hercegnő, egyszer egy tavaszi este Ka-

tatába tett kirándulásán látta úgy repülni a vadludakat, hogy a csodás írásjel a vadludak röpvéből, egy domb szíluetjéből és egy fa körrajzából alakult ki az ég és a föld között.

— És erről mondod te, hogy nagyon egyszerű? — mondta a császár.

— Nagyon egyszerű volt, amikor láttam, — felelte a hercegnő.

— Nem lehet megfesteni, mondta a császárné.

— Akkor nem kérek festett termet, mondta a hercegnő.

— És mit jelentett az az írásjel? — kérdezte Oizó, a festő, amikor a császár és a császárnő közölték vele a hercegnő kívánságát.

— Ezt elfelejtette a hercegnő, — volt a felelet.

A festők rizspapírral és tussal, ezüstpapírral és aranypapírral megrakva indultak Katatába, hogy ott a vadludak repülését tanulmányozzák. De mivel július volt és ilyenkor a vadludak nem jönnek arra a vidékre, várniok kellett októberig. Ez alatt Oizó szakadatlanul a dombvonalat és a tó körrajzát kereste. De nyár volt és a fák lombosak és a dombok hullámzottak a magas fűtől, azért sehol sem találta szabadon a keresett vonalat.

A festők és Oizó ezalatt a halakat figyelték, melyek sűrű rajokban állnak a tiszta vízben és a fákat figyelték a parton, melyek írásjelekként merülnek a vízbe és meggörbülnek a víz tükrében és figyelték az aranyfürjeket, melyek kölykeikkel a rizsszárak alatt ragadnak. Ezeket a képeket magukkal vitték Kiotóba a templomba és azt gondolták: Hátha a hercegnő megelégszik egy fürjteremmel, vagy egy másik, parti fákkal és halakkal teli teremmel.

De a hercegnő hallgatott és nem adta jelét tetzésének és a császár, meg a császárné ugyancsak hallgattak.

Erre Oizó, a nagy festő, elszomorodott és ismét visszatért Katatába.

Itt egy fazekasnak a dombon álló házába költözött. A fazekas a katatai föld agyagából vázákat formált, egyszerű fehér vázákat, melyeket kék és zöld mázzal vont be olyként, hogy ezek úgy tükröztek, mint tavasszal a Biva tó zöld és kék parti víze.

A fazekasnak volt egy leánya. A leány oly fiatal és eleven volt, mint az áprilisi szél. Rendszerint a kemence mellett ült, melyben az apja vázáit és agyagcsészéit égették. Neki kellett a parazsat kotorni, a faszemet berakni és ettől olyan fekete volt az arca és a keze, hogy Oizó, a festő, még jóformán nem is látta.

Oizó gyakran ült a leány mellett, amikor a lángokat élesztette és utóbb lerajzolta a lobogó tűz piros korallágait. Természetesen egész Katata tudta, hogy a császári festők csak az őszre várnak, amíg a vadludak az októberi estéken elmerülnek. És Fűmagocska, ahogy a fazekas lányát hívták, tudta, hogy Oizó most azért szomorú, mert a hercegnő kívánságát még nem tudja teljesíteni.

Egy este, amikor a hold feljött és a fazekas erkélye, a holdfény és a kemence sugárzó fénye között, piros és kék színben lángolt, Fűmagocska pedig holdkék és tűzpiros, kettős világításban ült a kemence előtt az erkély mellett, a festő, aki az erkély szegletén tartózkodott, bosszusan és dacosan sóhajtott fel. Sóhajtott, mivel a hercegnőnek sem a fürjterem, sem a halterem nem tetszett és bosszankodott, mert a császár és a császárnő sem mondtak jó véleményről azokról.

Most a fazekas sugártól fénylő lánya így szólt:

— Ne sóhajtozz, Oizó! Én megmondom neked, hogy mit akar és mit gondol a hercegnő és megmutatom a vadludak útjának írásjelét is.

És Fűmagocska fogott egy faszéndarabot, mely a kemence mellett feküdt és az egyik fehér, mázatlan korszóra néhány vonalat rajzolt.

— Nézd mester! — mondta. Mit jelent ez japánul, amit írtam?

— Ez azt jelenti, — mondta Oizó és egy gyors pillantást vetett a korsó rajzára: „Szeretlek, amikor feléd nézek. De te nem szeretsz, mert elfordulsz tőlem.“

— Látod Oizó — mondta Fűmagocska, — ezt gondolja a hercegnő, mert nyilván szerelmes egy emberbe, aki ügyet sem vet rá. És azt szeretné, ha ezt az írást a vadludak röptével festené a terem falára, azután a terembe vezetné az illetőt és elolvasatná vele akarátát. Mert nézd: az írásjel három részből áll. Emítt egy sokszorososan csavarodó fa villája van. A villán keresztül vízszintesen, egy emelkedő dombperem vonala, fölötte pedig a szürke és fehér vadludak cikázó röptülésének végtelen hosszú vonala látható. De egyúttal az is, hogy a szürke ludak elűnnek az alkonyban és megszakítják a vonalat, mi alatt a fehérek, írásjelként ütnek el az esti égbolttól.

Oizó ámulva és egész szívével figyelve kérdezte:

— És honnan tudod, hogy a hercegnő éppen ezt az írásjelet gondolja: „Szeretlek, amikor utánad nézek, de te nem szeretsz, mert elfordulsz tőlem“?

— Nagyon egyszerű — kacagott Fűmagocska. Az apám egyszer egy vázát készített. Én azonban rosszul fűtöttem a kemencét, úgy, hogy a máz nem száradt egyenletesen és sajátságosan ez az írásjel alakult ki, amennyiben a váza fehér alapja girbe-görbe vonalakban csillant át a kékeszöld fényházon. Az odavetett pillantás a fehér vonalakban könnyen láttatott egy raj elhúzó vadludat, mely valamely vidék dombjai és fakoronái felett száll tova.

A váza nagyon megtetszett egy barátinak, aki meglátta és rendkívül szépnek találta, mivel egyszerre írásnak és képnek is hatott. A hercegnő alkalmasint valamelyik templomban látta ezt a vázát és megmagyarázták neki, hogy a kép a vadludak röptülését jelenti Katatában. De én azt hiszem, hogy az

írás mégis többet ér a hercegnőnek, mint a vadludak röpülése, kacagott Fűmagocska.

Oízó kezével a homlokára csapott és kacagott:

— Tehát ez a fa és ez a domb nincsenek is Katatában? Csupán a vadludak repülnek itt keresztül tavasszal és ősszel?

— Ó, mégis — mondta Fűmagocska elgondolkozva. A fa bizonyára itt él valahol és bizonyára a domb is, mert a világon semmi sem véletlen. Az sem volt véletlen, hogy a tüzet akkor rosszul forgattam és, hogy a váza akkor rosszul száradt. Semmi sem véletlen, mondják erre mielőnk, Katatában.

És mialatt Fűmagocska ezt mondta, kinyitotta a kemenceajtót, összetörte a korsót a földön, melyre az írásjelet festette, összeszedte a csempéket és a tűzre vetette azokat.

— Mit mívelsz? — kiáltott Oízó elképedve.

— Túl sokat beszéltem s ez bosszant — mondta Fűmagocska. Ezért törtem össze a korsót.

A festő nem értette a leányt, pénzt nyújtott át neki, mondván:

— Fogadd el ezt egyelőre hálából a felvilágosításért. Később többet is adok, amikor a császár majd kifizeti a vadlúd termet.

Ezzel Oízó ment, becsomagolta a rajzait, hogy másnap reggel Kiotóba utazzék.

Am Fűmagocska, amikor a festő távozott, a kemence tűzébe dobta a pénzdarabot, épúgy, mintha az is csak agyagcsempe lenne. És amikor Oízó elbucszott és újból megköszönte szívességét, a leány így szólt:

— Miért bucsuznék tőled! Hiszen tudom, hogy vissza kell jönnöd.

— Az csak véletlenségből eshetne meg, hogy én ide visszajöjjek — mondta Oízó.

— Katata istenei nem ismernek véletlent — dörögte Fűmagocska és be-bebújt a tűzbe.

A festő Kiotóba ment és a kapott írásjel gondolatmenete szerint ezüstszürke alapon festeni kezdte

a termet: a fát, az alkonyodó dombvonalat és szürkén és fehéren a nagy gírbe-görbe szalagot a levegőben, melyet a repülő vadludak rajzolnak.

Oízó még javában festegetett, amikor felkereste egyik pajtása, egy másik festő, aki szintén künn lakott Katatában és kinevette Oízót, hogy olyan titokzatosan bezárkózik termébe, fest és fest és a világot ért sem árulja el a többieknek a vadludak írásjelét.

— Igazán nevetségessé teszed magad, hogy bezárkózol és tudni sem akarsz egyébről a világon, mint a festésedről. Jer velem ma este Kiotó színházi utcájába. Biztosítlak, hogy egy látogatás a színházi utcába többet használ festészetednek, mint gondolod.

Oízó, aki ismerte barátja őszinteségét, engedett kérésének és csendben elindult vele az éjszakában, a hegyi templomból le a hídon keresztül a városba, a színház utcához, ahol a kivilágított sátrak és színes lámpák sorakoztak és az esti szellőben nagy vászonképek lobogtak, melyek szindarabok jeleneit ábrázolták.

Az utca bejáratánál Oízó elképedve állt meg. Egy lampion-árust látott. Sátra előtt maga előtt olajba áztatott növénypapir-lámpások csüngtek és minden egyes lámpáson a titokzatos vadlúd-repülés írásjele, melyet Katatából hozott magával Oízó, a vadlúdak írásjele, a domb, s a fa, melyről Oízó azt hitte, hogy azt csupán ő, a fazekas leány és a hercegnő ismerik.

Oízó hallgatott, elharapta ámulatát és holmi csintalan árulásra gondolt.

Azután tovább mentek, ő és barátja, a legnagyobb színházhoz az út közepén. És íme a színházi képek a sátorfalon köröskörül a vadludak röpülését ábrázolták. Ugyanakkor egy utcai árus lépett a két festőhöz és játékkal kínálta őket: selyemvattából készített vadludakkal, melyek hosszú selyemzsinóron lógtak és a levegőbe hajtva szalagformában lobogtak el a levegőben. Egy gyöngyházkészítő lakkszek-

rényeket mutatott, rajtuk fák és lombok felett a vadludak repülése, és mindezek a tárgyak azokat az írásjeleket fejezték ki, melyek szerelmi vallomásként hirdették ezeket a szavakat:

„Szeretlek, amikor feléd nézek. De te nem szeretsz, mert elfordulsz tőlem.“

Óízó teljesen feldúlva, még mindig hallgatott. A homloka elsötétült, megállt a tolongó embertömegben és megkísérelte a szökést barátja elől. Ez azonban megragadta a kabátja ujját és rászólt:

— Hadd, hogy megmagyarázzam, honnan ismeri egész Kiotó a vadludak repülését és a képet, melyet festeni akarsz. Tudod talán, Katatában egy gabonakereskedőnél láttam. Ennek a leánya, szép napon porcelláncsészét hozott a szobámba, a csészében egy kis törpe-kerttel. A kertben egy pírnyó cseresznyefa virágzott. A fa nem volt magasabb fél karomnál. A fa mögött mesterséges domb állott földből. Ezt a kis kertet este a leány fehér papírnnyő mögé állította, melyre fekete tussal festették rá a vadludak szalagszerű röpülését. Az ernyő mögött lámpát gyújtott, úgy hogy a törpe-kert, a fa és a lomb árnyéka a fehér ernyőre esett, lerajzolódott azon és a kert és a ludak egyetlen árnyképnek látszottak. Együttal azonban az egész írásjelként is hatott. Nyomban megértettem, hogy a leány szerelmes belém, és hogy ez a kép nem egyéb szerelmi vallomásnál. De én nem törődtem a leány vallomásával, miután a keresett vadlúd repülést, mely szerelmi vallomást jelent, oly tisztán láttam Katatában, hogy nyomban le tudtam volna festeni. Másnap utazni akartam, de este még elmentem a teaházba, ahol öt festőt találtam a mieink közül. Az egyiknek már egy táncosnő magyarázta meg a vadludak röpülését Katatában, a másiknak egy halászleány, akinek az apjánál lakott, a harmadiknak, negyediknek és ötödiknek más ká-tatai leányok, úgy hogy mindnyájan észrevettük: a vadlúd repülés írásjele a fiatal leányok nyílt titka Ka-

tatában, amelyet mindannyiszor rajzként használták vázákon, faliernyőkön és egyebeken, amikor egy katalai leány szerelmet akart vallani szerelmesének. Erről persze mi eddig nem tudtunk Kiotóban. De mosi már minden gyerek tudja, hogy mit jelent a katalat vadlud repülés írásjele, mert hiszen a festők, akik Katalában voltak, hamarosan elterjesztették a titkot. Már a császári udvar is réges-régen tudja és a fiatal hercegnőt az egész udvar nevetségesnek tartja. A császár és a császárné állítólag nagyon haragusznak, te magad pedig elveszíted a fejed, ha elkészültél a teremmel és azt képzeled, hogy a hercegnő szerelmes beléd.

Egy pillanatig gondolkozott a dolgokon Oizó, aztán felkacagott és ezt mondta :

— Miután nem is szeretem a hercegnőt, talán az udvar is megbocsátja nekem, hogy tisztán a művészet iránt érzett szerelemből akartam a vadludak repülését megfesteni, nem pedig azért, mert az írásjel szerelmi vallomásra lett volna kedvem.

— És mégis, mégis — mondta a barátja. — Menekülnöd kell, el kell rejtőznöd, amíg a templomot felszentelték. A kis hercegnő termét majd zár alatt tartják és egyáltalában nem mutogatják. De neked távol kell maradnod, amíg a hercegnő szerelmi vallomását elfelejtették. Ajánlom szerezz magadnak egy csónakot és legalább egy hónapig rejtőzz el a Bíva tavon. A nagy vízen odakünn senki sem fog keresni és a csónakokat könnyen elkerülheted.

— Nagyon nehezen válok meg a festészettől, — mondta Oizó, a festő. — De igazad van. Menekülök és elrejtőzöm, amíg elfelejtik a hercegnő termét.

Oizó még azon éjszaka elhagyta Kiotót, vásárolt egy csónakot, melyet megrakott élelmiszerekkel és azzal kivonult a tóra.

Ámde a napok nagyon barátságtalanok voltak : kora tavasz volt. A köd napokig elfedte Oizó sze-

mét és a festő a ködben nem hallott egyebet, min csónakjának csikorgását.

Egy napon elengedte csónakját és így szólt magához:

— Ott szállok ki, ahol a csónak kiköt. Ha nem festhetek, megöl az unalom. Egyszer legalább megínt festeni akarok, ha lehet. Ahol a csónak most partra ér, tudom, olyan képre akadok, mely már réges-régen a lelkem előtt lebeg.

A festő csónakja este Katata partjára vetődött.

— Ó, boldogtalan hely — mondta Oizó. — Valóban még egyszer fessek meg a vadludak repülését? Még várok és meglátom, mi történik velem, ha partra érek. Csónakomat az istenek irányították, majd további lépéseimet is kegyesen irányítani fogják.

A festő partraszállt és végigment az elhagyott strandon, melyen már nem nőtt nád, hanem csak a tavalyi csonka száraz meredtek az ég felé.

— Tavaly, amikor még szorgalmas voltam és halakat festettem, itt dalolt a nádas. Most a part lusta és halott, elkárhozta a tél, mint ahogyan engem is tétlenségre kárhoztak.

A festő hirtelen lehajolt és egy jelentéktelen kagylót vett fel, mely kék és fehér színekben játszva fehér belső és fekete külső héjjal virágként fénylett, a part fakó kavicsai között. Oizó ide-oda forgatta kezében a kagylót, a fejét rázta, kezét a homlokához emelte, elgondolkozott és magában morfondírozott:

— Vajjon hol láttam már ezt a kék fényt a piros tűzfény mellett itt Katatában? Biztosan tudom, hogy Katatában volt, ahol ezt a két színt feledhetetlenül láttam egymás mellett.

Miközben a fejét törte és emlékének nem tudott a mélyére jutni, a dombokról egy japán lány jött le a tó partjára. Fején lapos kosarat hordott, s a kosár tartalmát, mely földhöz hasonlított, alig húsz lépésre Oizótól, a vízbe öntötte.

— Mit mivelsz itt? — kiáltott feléje a festő.

A leány a festő felé fordult és két karját hirtelen ellökte magától, ijedtében szíszegve felsíkkoltott, mintha kísértetnek, vagy egy istennek nézne a szemébe, arcát a köpenye ujjába rejtette, a tó partján letérdelt és fejét a vízbe dugta.

Oízó rákiáltott:

— Elvették az eszedet az istenek, hogy a vízbe akarod fojtani magadat?

Oízó felugrott és amikor a leány közelébe ért, látta, hogy az buzgón mossa az arcát és egyik fél arcán, amely még csupa korom volt, megismerte a fazekas leányát, Fűmagocskát, aki apja kemencéjéből kosárban vitte a hamut a tóhoz.

— Mit mívelsz itt? — kérdezte újból Oízó. Lám, alig ismertem rád Fűmagocska, mivel az arcod egyik fele fekete, a másik pedig fehér.

Fűmagocska orrából prüszkölte a vizet, tisztára mosta másik félarcát és a kezét, majd haragosan rászólt a festőre:

— Nem is akartam, hogy rám ismerj. Amikor hirtelen megláttalak itt a parton, miután a kemencehamut a vízbe vettem és már nem térhettem ki az utadból, le akartam mosni a kormot arcomról, csak azért, hogy rám ne ismerhess. Mert hiszen eddig te csak egyszer láttál engem megmosakodva.

És tényleg, Oízó alig ismert rá a fehérre mosakodott leányra.

— Azt mondod, hogy egyszer már láttalak megmosakodva? Én mindig csak feketén láttalak.

— De mégis — bólintott Fűmagocska. Nem emlékszel mester, egyszer, amikor az agyagkorsón a katarai vadludak röpködését festettem le neked? Nem emlékszel? Holdfénykor volt. Te az erkélyen ültél és én az udvaron, a kemence mellett.

— Te piros és kék fényben ragyogtál — mondta Oízó, mint ez a kagyló, mely holdkék és tűzpiros fényben ragyog a kezemben. Ez az a kép, melyet itt

meg akarok festeni. Megfesteném az árcod a hold kék fényében és a tűz pírjában. Ezért jöttem Katatába.

Fűmagocska egy pillanatra felkacagott. De azután nagyon elkomolyodott.

— Nem — mondta a fejét csóválva. Te nem jöhetsz többé a mi házunkba. Túl rosszul szítottam a tüzet, amíg te a házunkban voltál, és túl sok agyagedényt égettem el atyámnak.

— Nyilván még egyéb okod is van, melyet elhallgatsz — vélte Oizó. Az agyagedényeket egytől-egyig megfizetem atyádnak, mialatt festelek. Beszélj és okold meg, miért nem mehetek többé a házatokba?

Fűmagocska ajka kipirosodott, mire a kezét hirtelen a szájához kapta, hogy a kezével leplezze zavarát.

Oizó ámulva látta, hogy milyen szép ez a leány. Hallotta a hangját, amely ritmikusan zengett és mialatt beszélt, úgy rezgett, mintha újból a tavalyi nádas dalolna körülötte.

— Nem csónakáznál velem, Fűmagocska? Langyos levegő árad a víz felől, és az esték már hőszerűak és világosak. Azt hiszem a vadludak ismét hamarosan megjönnek.

— Az istenekre mondom, ez igaz — sóhajtott a kis leány. Szeretném a vízen megmutatni neked a vadludakat.

És kacagás villant a szemében, ahogyan a nedves, fekete tavi kavicsok villannak.

— Ez a vadludak ideje, ma este. Még sohasem láttad a tó felől jönni őket, mester?

— Nem, én csak a földön, dombok és fák fölött láttam röptüket.

— Akkor megmutatom a tó felől, — biccentett a fejével lelkesen a leány és sápadt arca és reszkető keze gyors szavakat pergettek, melyeket a szája nem tudott kimondani.

Oizó előtt a csónakba mászott, megragadta az evezőket és egy szót sem szólva evezni kezdett; el-

kormányozta a csónakot, anélkül, hogy megkérdezné a mestert, hová menne? Oízó természetesen megértette és megérezte a leány sápadtságán és elpirulásán, hogy szívének nagy izgalmát rejtegeti előtte. Oízó csendben ülve maradt és a saját szívére figyelt, mely a torkában dobogott. Mert a leányt, aki egyre szépült a szemében, legszívesebben rögtön megölette volna.

A Bíva tó olyan simán pihent, mint az olaj és a levegő is olyan volt, mint az olaj. A kora tavasz alkonyi égboltja úgy feküdt a tó tükrén, mintha két tükröt fektettek volna egymásra.

Fűmagocska most hirtelen a csónakba fektette az evezőket és így szólt:

— Csend! Most jönnek!

És nyomban rá megismételte:

— Csend! Jönnek!

Oízó csodálkozott, hogy miért legyen csend, amikor nem is beszélt. Ő persze nem tudta, hogy a hangja szüntelenül a fülében csengett a leánynak, akinek a vére meg nem szűnt beszélgetni vele.

De most a festővel ugyanaz történt. Felugrott és így szólt:

— Csend! Jönnek!

Mert vérében ő is hallotta a leány szavát — aki egy szót sem szólt.

Azután olyasmit hallott, mintha magosan a levegőben evezőscsónakok jönnének erős csapásokkal és mintha malmok forognának láthatatlan kerekekkel. És hangok, melyek nem hasonlítottak zenéhez, sem emberí, sem állati hangokhoz, de ünnepélyes akkordokat teremtettek a csendben a tó felett, most valahol a megmérhetetlen esti űrben csendültek fel, borzolódtak, itt voltak; fehér repülő jelenségekké varázsolódtak a szürkületben, azután lánccá alakultak a leány és a férfi feje felett és mint egy sor integető, fehér kendő tükörképét húzták maguk után a vízen. A fehér kísértetlánc szalagot írt az égboltra, szalagot a víz tükrére és elillant, mint valamely zenei szél-

utánzás hangja, s idegenkedés és vágy sóhajait hagyta vissza, mintha a levegő, még jóval a vadludak távozása után is, teljesületlen vágyakkal lenne tele Katatában.

Mert oly sötét volt a tavon, mintha a sötétség második forrásként fakadna a mélységből és a két ember feje fölé zuhogna a csónakban. A napvilágnak nyugaton a part felett, már csak egy csöppnyi maradéka látszott, picike, mint egy átlátszó tojás.

Oízó nem láthatta Fűmagocska arcát. Tapogatózni kezdett a sötétségben a hajó padja után, a leány kezét kereste, hogy megcírógassa. De a leány mindkét kezét ruhájának bő ujjaiba bugyolálta, mintha mindakettőt levágták volna.

— Add ide a kezed! Melengetem, hogyha fázol. Vagy talán félsz a gonosz tavi kísértetektől, hogy a kezedenél foghatnak? Ne félj Fűmagocska. Te szép vagy. Az isteneknek kötelességük, hogy megoltalmazzanak téged. Még a gonosz istenek is jó istenekké válnak, ha te rájuk nézel.

— Mit akarsz tőlem? — mondta a leány. — Nem mutattam-e meg neked a vadludak röpülését a tó felett? Nem olvashattad-e írásjelüket, az égből és a vízvonalról?

— A szerelmi vallomást? — kérdezte Oízó.

— A szerelmi visszautasítást — suttogta a fázekas leánya, felindultan és hevesen.

Most megértette Oízó, hogy az írásjel a tükröződés folytán, melyet a tó vizétől kapott, más írássá változott és, ha a katatai leányok ezt mutatták meg udvarlójuknak, ez annyit jelentett, hogy kosarat kaptak. A vadludak röpive a vízben és az égen, a tó felől nézve, szavak fordításában így hangzik:

„Nem szeretem, ha felém nézel. Én sem fordulok utánad.“

Milyen különös véletlen, hogy a vadludak röpülését kétféleképpen lehetett értelmezni, aszerint, hogy a víztükröződés vonala beilleszkedett-e a képbe,

vagy sem. Hogy Fűmagocska szerette Oizót és csak incselkedni akart vele, amikor kosarat adott neki és hogy talán csak közeledésre akarta ingerelni, ezt Oizó nyomban megérezte, mert hiszen a levegő két-tőjük körül csodásan átfűt a vágytól és a néma vonzalomtól.

Gondolkodás nélkül karolta át a kis leányt és nem talált ellenkezésre. Fűmagocska mindössze szégyenkezve rejtette el arcát, a festő mellére.

Oizó gyorsan elmesélte a leánynak:

— Te nem tudod, Fűmagocska, hogy napok óta, mint valami korhadt fadarabnak, kellett kinn hánykódnom a tavon, annyira, hogy végül nem tudtam kitartani; te nem tudtad, hogy eltűntek a földtől, ahonnan menekülnöm kellett a hercegnő szerelmi vallomása elől. De most, hogy a vadludak röptének kettős jelentőségének titkát ismerem, megfesthetem a hercegnő termét, csak a víz tükörvonalát kell hozzáfestennem. És többé senki sem mondhatja az országban, hogy a hercegnő neveltségessé tette magát, hanem, hogy megközelíthetetlennek mutatkozott, mint ez egy hercegnőhöz illik. Mindenki olvassa úgy az írást a teremben:

„Nem szeretem, ha felém nézel. Én sem fordulok utánad.“

Azután majd visszatérek és felépítem házamat Katatában. És te ne fűtsd többé atyád kemencéjét. Azt akarom, hogy mellettem ülj a saját tűzhelyemnél. És én le foglak festeni; folyton festeni foglak, a kora tavasz ruhájában, a parton, a házban, a holdfényben, a vízen, a tűz mellett. És mindenki azt mondja majd: Ez a legboldogabb leány Katatában. Rajta van minden képen, kora tavaszkor festve, abban a meleg esti órában, amikor a vadludak jöttét várják és szerelmesen suttogják, ha nem is beszélnek:

— *Csend! Jönnék!*

Erre Fűmagocska kibontotta két kezét a ruhája ujjaiból és magához ölelte Oizót.

Az őszi hold feljöttét nézni Isiyáma felől.

A isiyámai teaház tíz gésája közül Nyúl szem volt egyike a legkevésbé mutatósaknak. Nem volt tüzes, nem is táncolt túl elevenen, rendetlenül festette arcát és négy selyemruhájának négy uszályát nem hordta a megfelelő lépcsőzetességgel egymás fellett. De tudott mesét mondani, rövidke, pici történeteket, melyek csak öt percig tartottak, de öt napra való gondolkodási munkát adtak. Ezért minden igénytelensége mellett is egyik nagy értéke volt az isiyámai teaházaknak.

Nyúl szem három ezer mesét tudott egymagáról, a felkelő őszi holdról, melyet Isiyáma felől nézve, a Bíva tó egyik legnagyobb színjátékának tartottak

Elmondok háromat az elgondolkoztató mesékből, melyekben az isiyámai őszi hold részint mint főszemély, részint pedig mint háttér szerepel.

Képzeljétek, hogy ebben a pillanatban foglaltunk helyet a teaház első emeletének egyik kis szobájában, a padlóra vetett lapos szalmagyékényen, a vékony, alig ujjnyi vastag selyempárnákon. A tóra nyíló tolóajtók tárva-nyitva. A kis veranda piros lakk karfája mögött úgy fekszik a tó, mint a víz, mely a világ végéig ér. Az ablakokból kétoldalt, vízikőrís zízeg. Levelei hosszúak és mint a szitakötők rajzanak a gyöngyházszínű tó fényében.

A fák mögött néhány dombvonal is feltűnik, ezek este zöldes üvegburaként hatnak. Az égbolt pókháló szürke és égni látszik a tó egyik csücske mögött, mintha gyufalángot tartanának valamilyen fátyol alá. A világosság a felkelő holdból árad, melyet most a te szemed, és sokaké, az isíyámai házak erkélyéről vár.

Előtted a padlón nyitott lakkdobozok állanak, ezekben most forró halakat, rizst, makarónit, gyökérfőzeléket és szárnyasdarabokat találunk fel. Mellettük, mint a hosszú női kalaptűk, elefántcsont evőpálcikák hevernek és Nyúlszem, aki a szórakoztatásodra rendeltetett, kötelezi magát arra, hogy mesét mondjon a felkelő holdról, mielőtt az étel kihülne, mielőtt az ételgőz elpárologna és mielőtt a nagy, aranyos holdtányér oly magasra emelkedne a tó pereme fölé, hogy elszakad a tó vízszintjétől. Emellett közben a két evőpálcika segítségével és a vékony porcelláncsészéből, melyet a leány rizzsel és egyéb ételekkel töltött meg, Nyúlszem személyesen, mint gyermeket táplál téged egy-egy falattal; egy gyűszűnyi teáscsészéből teát kapsz és gyűszűnyi pohárkából rizspálinkát, vagy egy európai üvegkorsóból sört, palackból öntve, melyet bajor sörfőzők készítettek Tokióban. Az ablakon keresztül esti levegő és a tó halszaga árad be, de Nyúlszem fehér arcának illatos rizspora, erősebb a tó szagánál.

Nyúlszem mesélni kezd:

Valamikor régen Katatában, Japán északi részén, a király is megjelent a halászaton, melyen a sok nagy hal között egy habléányt is kifogtak a tengerből. De nem amolyan tengeri kisasszonyt, aki a parton énekel a békákkal és tücskökkel, hanem egy mélyvízi habléányt, aki még soha a víz színén nem volt, aki még soha földet, napot, holdat és felhőket nem látott.

A habléánynak lába helyén hatalmas aranyhal-farka volt, a haja fekete, mint az író-tuss és a sze-

me piros, mint a tengeri nyúlé. A királynak megjósolták, hogy három éjszakán át olyan leányt fog szeretni, aki még soha napot, sem holdat nem látott. Ez volt az oka, amiért kíséretével a katatai halászatra ment, feltűnően nagy hálót vetett ki, hogy a mély vízből a kívánt hableányt kifogja. A király — így hangzott a régi jóslat — elveszíti birodalmát, ha nem akarna három napig egy ilyen leányt szeretni.

De azzal hogy egy ilyen leányt kihalásztak, még nem vették el a király legnagyobb gondját. Ezt a nőtényt, aki piros szemével látszólag vakon nézett a királyra, aki piros halfarkával maga körül csapkodott és a király jónéhány csónakját pozdorjává törte, ezt a halnőt, aki se beszélni, sem nevetni sem sóhajtani nem tudott, — három napig szeretni olyan hősi feladat volt, hogy mindenkit, aki a király körül tartózkodott, irtózáttal töltött el.

Csupán a király volt nyugodt, a parton országa bölcsei elé állt és megkérdezte:

— Meddig ér az én hatalmam?

— A te hatalmad, ó uram, az égig ér, a földig és a vízig.

És minden egyébig, ami bennük van? — kérdezte a király.

— Mindenig, ami az égen, a földön és a vízben himnemű — felelték a bölcsek. — Csak a női nem kormányozhatatlan.

— Helyes, akkor a hold, mely amott feljön, nyugodjék le tüstént — kiáltotta a király. — Ha mindenkinek parancsolhatok, akkor a hold ne jelenjék meg többé birodalmamban, mielőtt hozzásegített volna, hogy ezt e hableányt emberi lényvé változtassam.

A király megkötöztette a hableányt és befektette sátrába, ételt és italt tétetett a sátorba és a sátorfüggönyöket szorosan összecsuksatta maga mögött, úgy, hogy a sátorban olyan sötétség volt, akár a tenger fenekén.

A király bölcsei azonban a király embereivel körülállták a sátrat és biztosak voltak benne, hogy a hold se ma, se azután, egy este sem fog többé feljönni. De a hold épúgy feljött, mint máskor és szelíd árnyékozt, meg sárga tűzsugarat hintett a bölcsekre és a sátorra.

A második, meg a harmadik este szintén feljött a hold. A negyedik nap reggelén a király kiköltött belülről, hogy nyissák ki a sátor ajtaját. És a király kilépett és mellette a kezénél fogva egy illedelmes, szép leányzó lépkedett. A leány szeme olyan sötét volt, mind a holdtalan éjszaka és nem volt, halfarka, hanem lábacska és frizurája volt, meg uszályos selyemruhája, ahogy egy királynőhöz illik.

A bölcsek ugyancsak ámuldoztak, hogy a király íme a hold segítségével nélkül emberi nővé változtatta a habléányt. Mert mialatt a hold három estén át fel és alá sétált az égbolton és legkevésbé sem törődött a király parancsaival, a bölcsek három éjszaka reszkettek a saját életükért, mivelhogy túlozták a király hatalmát és elhitették vele, hogy hatalmas olyan határtalan, amilyen ténylegesen nem volt.

Most azonban annál meglegedettebbek voltak a bölcsek, még jobban túlozták a király hatalmát és pergő nyelven mondogatták:

— Ó király, hatalmad még nagyobb, mint amilyennek mi hittük. Hiszen a hold segítségével nélkül varázsoltál emberi lényt a habléányból.

A király nem felelt nekik, csónakjához vezette a leányzót és megparancsolta, hogy a csónak köteleit eloldják és Katatából nyomban elinduljanak dél felé, a királyi városba, hogy ott a királyné bevonulását megünnepelhessék.

Az új királyné, aki még sem a nap, sem a hold feljöttét nem látta, aki a maga emberi életéből csak a király szerelmes ölelését ismerte, aki három nap és három éjszaka feküdt a király mellén és áthatva akarától és vágyától, habléányból földi nővé

változott, most hallgatagon ült az arany csónakházikó piros lakk erkélyén, ura és királya mellett.

A haja, hogy a király tetszését megnyerje, magától befonódott; a sötétségben ruha szövődött a testére, hogy királyi díszben jelenhessék meg. Haltestéből lábat növesztett, hogy követhesse a királyt, mert a király erős szíve, három napig pihent rajta és percenként hatvanszor suttogta neki azt a szót, hogy „szerelem.“

Amióta a szerelem megváltoztatta a királynét, még nem látta a ringó hajót és még nem látta a királyi kíséretet és nem látta saját magát sem. Most még mit sem sejtett a változásról, ami vele történt és még mámoros állapotban, öntudatlanul ült a király mellett.

Ekkor a tenger mélyéből, vörösen, akár egy óriási hegy, vörös lakkból, felbukkant a hold korongja és mint egy tűzvörös csóvát, izzó vörös vízfényt húzott maga után a vízen.

A király bölcsei, akik a csónakházikó erkélye alatt, a csónak fenekén ültek, már rég keresték az alkalmát, hogy a királyné kegyeibe hízeleghessék magukat, de még nem találtak megfelelő ürügyet. Most azonban az egyik bölcs a király elé vetette magát és így kiáltott fel:

— Nézzed uram, a hold arca szégyenpirban ég, mivel gyenge volt, hogy segítségére legyen.

Erre a királyné felvetette a tekintetét és a hold ölelve vetette rá fényét. És a király majdnem féltékennyé lett, hogy akadt valaki, aki hozzá merészkedik nyúlni az asszonyhoz, akit ő maga teremtetett magának.

De a másik bölcs, aki az elsőn is túl akart tenni, leborult a királyné elé és így szólt:

— Nézzed, ó királyné, a hold, hogy megnyerje tetszésedet, magára öltötte a halfarkat, melyet te levettél magadról. Felvette vörös farkodat és vörös szemedet, melyeket a király a tenger mélyére küldött.

Erre vonagló ijedség suhant el a királyné arcán; lenézett önmagára és nem tudta ki az, aki megváltoztatta őt és felismerve önmagában a földi asszonyt, megborzongott a változáson.

A király a bölcs beszéde miatt oly vörös lett haragjában, mint a hold korongja.

Erre gyorsan egy harmadik bölcs vetette magát térdre a király előtt, hogy őt is meg a királynét is lecsillapítsa:

— Nem, felséges uram, felséges urnőm, az nem is a hold, melyet amott feljönni látok. Az a király szíve, mely nem a király mellkasában, hanem a király birodalmában lakik, a király esti szíve, mely esti pírban égve jön fel a tengerből, s amely egyedül a tied, ó királynő. Ámde a királynak nappali szíve is van: azt majd holnap reggel látod meg, ó királynő. Az a miénk, miénk bölcseské, mert az a szív világos, mint a bölcsesség maga és tisztaságot sugároz, mert az a szív a nap.

Miután ez a bölcs úgy beszélt, hogy már senki sem tudott túltenni rajta, megelégedetten visszavonult a többiekkel a csónak fenekére. Ott hosszú sorban ültek, fejüket egymás vállára hajtva és elaludtak.

A király azonban mellét a királyné keblén pihentette és mialatt a csónak kifeszített vitorlákkal suhant az éjszakában délfelé, mint a heves sas ölelte magához a királynét.

De a tenger zúgott és sustorgott, mintha a hullámok szárnyak lennének a király világbirodalmában és mintha az eget csapkodnák, mialatt a király átlelve tartotta a királynét.

Reggelre elcsendesült a tenger. A király elsenderült, és karjai álmában elengedték a királynét. Erre a királyné, abban a pillanatban, amikor a hold sárgásszürke színben leszállt az ég domborulatáról és elmerülni készült a tengerben, felegyenesedett ültéből.

Mivel a király lehúnyta szemét és mély álomba

merült, a királyné már nem ismerte meg, mert hiszen még sohasem látott alvó embert. És mert odalenn a csónak mélyén a bölcsek sem mozdultak és a csónak őrszemei hangtalanul kuporodtak az árbocrúd alatt, a királyné teljesen egyedül és elhagyatottnak érezte magát.

És beszélni kezdett a holdhoz, mely már félig a tengerbe merült, s amelyet a király szívének tartott:

— Ó, esti szív, mely az enyém vagy, én nem akarom a király nappali szívét megvární, mely a többieké. Én nálad akarok maradni és veled menni, ahová te mégy.

A királyné felállt, a csónak szélére lépett, a tengerbe hullott és eltűnt a habokban. Reggel, amikor a király nem találta a feleségét, a bölcsek bölcseségükkal akarták megvizsgáztatni őt és így szóltak:

— A jóslat úgy szól, ó király, hogy három nap és három éjszaka szeressed a leányt, de nem még a negyediken is.

Ámde a királyt megrendítette a vesztesége és feldühítette a kétségbeesés a bölcsek ostobasága miatt, amellyel nem hagyták meg királynak, hanem istent akartak belőle teremteni. Mert most tisztában volt azzal: a királyné megborzadt a napvilágtól, mely elhagyatottsággal fenyegette őt, hiszen a bölcsek mondták neki, hogy a király nappali szíve kizárólag a bölcseké és nem a szerelemé.

Rettenetes düh öntötte el az elhagyott embert. Balkezevel letépte a vitorlát rudjáról, jobbával pedig az árbocot akarta kitépni, hogy valamennyi bölcsöt agyonverje azzal.

Ezek azonban ijedtükben alázatosságot színleltek és így kiáltottak:

— Ó uram, a királyné visszajön, ha úgy parancsolod, amint a hold ma este felkel. Mielőtt igazságtalanul megölnél bennünket, várj legalább ítélteled-

del estig. Ha a királyné nem jönne meg a felkelő holddal, még mindig ráérsz végezni velünk.

Ilyen szavakkal elaltatták a király dühét, mert a fájdalma nagyobb volt haragjánál. És amikor halotta, hogy a királyné estére talán visszatér, arra gondolt, milyen szívesen hisznek a csapdában a szerelmesek. És abban reménykedett, hogy mire a hold felkel, a királyné talán, mint hableány tér vissza és ismét földi asszonnyá változtatja magát általa.

A déli hőségben, amikor a nap egyformán tűzött az égről és a tengerből, s a király egy vitorlavászonra dülve elaludt a csónak szélén, országának ravasz bölcsei az alvóhoz osontak és a halom vitorlavásznat az alvó királlyal együtt a tengerbe hengerítették. Mert valamennyien elhatározták, hogy a haragvó királyt még az est leszállta előtt megölik, nehogy ők fizessenek az életükkel.

Amikor a nap nem látta a királyt a fedélzeten, a szokottnál korábban szállt le az árbóc tetejéről és a bölcsek ámulva látták, hogy a nap hamarabb ér véget mint valaha. Ez este hiába várták a holdat. A hold feljötté elmaradt és mintha végtelen éjszaka szakadt volna rájuk, mert a nap sem kelt fel abban az időben, amikorra várták.

Ezek után minden bölcseségük össze-vissza kavardott az agyukban; az ország bölcsei megölték a szerelmet a király birodalmában és a szerelemmel együtt a nap is és a hold is eltűntek a birodalomból. Mert a szerelem hatalmasabb a bölcseségnél. Valamennyien, akik a csónakban voltak megőrültek és a tengerbe vetették magukat a halott király után.

Ezt mesélte el Nyúl szem. És az utolsó szavaknál evőpálcikájával, mellyel előadása alatt téged etetett, kimutatott a Bíva tóra. Künn az ablakok előtt sárga gőzkörben, mintha sárga babérkoszorú lenne a fején, ott állott a telihold isten és megkezdte körútját.

Ha ezután a teaházból hazatér, könnyen megeshetik az ujonccal, aki először hallja Nyúl szemet,

6
rt
-
a
-
d
s
-
-
-
-
k
-
-
-
a
2,
-
-
-
-
k
-
n
-
-
k
el
-
l.
k
n.
-
-
e-
tt
a
t.
-
t,
-
t,

hogy összeszólalkozik a holddal. A hold útját állja és megkérdi:

— Nos, igaz-e, hogy Nyúlsem tízenkét mesét mondott, mialatt én feljöttem az égre?

Először azzal felelsz, hogy: igen. Nem emlékszel, nem számolod el magadban és azt mondod: Igen, tízenkettőt.

A hold büszkén kacag Isiyáma fölött és örül.

Röviddel aztán, valamelyik ház sarkáról az utcára hívod a holdat és azt mondod:

— Csak egy mese volt, de úgy hangzott, mint tízenkettő.

Erre a hold még büszkébben mosolyog és még jobban örül Isiyámának.

És újabb kis idő után, mielőtt a házába lépnel, az ajtód küszöbéről megkérded a holdad:

— Mondjad, hogy van az, hogy Nyúlsem kisasszony egyedül az isiyámai hold feljöttéről háromezer mesét tud mondani? Talán azért van ez, mert sehol sem kel fel olyan szépen, mint a Biva tó felett? Azt hiszem, hogy a kedvese vagy Nyúlsem kisasszonynak.

Erre valamennyi kőrísa susogni kezd a holdfényben és megkérdezik:

— Elmondta neked Nyúlsem kisasszony mind a háromezer meséjét?

— El, körülbelül háromezret, — feleled gondolkodás nélkül.

És másnap este a hold Isiyámánál még eseménygazdagabban kel fel a Biva tó felett, mint máskor.

— A szerelem és a felkelő hold megnövesztik a haját. Erről nyomban mondok neked egy mesét, — mondta Nyúlsem és egy csésze teát nyújtott át nekem, meg egy nagy darab fodormenta cukrot és apró ezüst pipámat friss dohányval töltötte meg.

Amikor Kiotó egyik legszebb templomát építették, minden kötél, mellyel a bronz oromzatdíszet akarták az állványra felhúzni, gyengének bizonyult.

Erre Kiotó sokezerneki asszonya elhatározta, hogy áldozatot hoznak a templomért és tövig levágatják a hajukat, hogy abból kötelet fonjanak a templom számára. Az áldozott hajból valóban háromszáz méter kötelet fontak és ezt a fekete kötelet, mely férfikar vastagságu, még ma is ereklyeként őrzik a templom egyik lakk urnájában.

Egy japán nemes ember felesége, aki templomi áldozatból szintén levágatta a haját és aki abban az időben várandós lévén, már közel volt a szülés órájához, annyira megijedt, amikor kézi tükrében simára borotvált fejét meglátta, hogy keserves sírásra fakadt.

A templom istenei megnehezteltek az asszonyra gyengesége miatt és a gyermekében büntették meg, akit a világra hozott. Leánygyermekkel ajándékozták meg őt, de a kicsinek egyetlen szál haja sem nőtt a fején, s a koponyája olyan síma fehér és csupasz maradt, akár az elefántcsontgolyó.

Kiotó asszonyai, akik nagyon szerették volna, ha a hajuk minél hamarabb megnő és tudták, hogy a teli hold siettetí a hajnövést, valóságos telihold búcsújárásokat rendeztek és a holdfényben hosszú sorokban zarándokoltak a kiotói templomokhoz.

Az említett nemes asszony ezekhez az esti búcsújárásokhoz a kisleányát is magával vitte abban a reményben, hogy a hold megnövesztí gyermeke haját. Ámde a zarándoklások nem használtak és az anya kénytelen volt parókat csináltatni gyermekének. A leányát egész Kiotóban Holdfejecskének hívták, mivel hogy olyan kopasz volt, mint a telihold.

Amikor Holdfejecske férjhez ment, a fiatal ember, aki elvette, tudta, hogy kopasz asszonyt visz a házába. De nem sokat törődött a dologgal, mert hiszen mindig szép, jól illő parókában látta Holdfejecskét. És egyáltalában nem törte sokat a fejét, hogy hát milyen is lehet egy kopasz nő paróka nélkül.

A nászéjszakát úgy töltötték el, mint általában

a nászéjszakát szokás: mindkét ifjú házas behunyta szemmel, és mi sem zavarta szerelmi boldogságukat.

Az ifjú férj azonban már a második este, először véletlenül, azután tréfásan félre tolta Holdfejecske fekete parókáját. Mókázott és hol a balfülére tölta, hol a jobb fülére, hol az orrára, majd a nyakára és eközben majd megszakadt a kacagástól a fiatal asszony mellett. Valahányszor az asszony komolyan és szeretettel nyujtotta karjait az ura felé, a férfi egy kobold incselkedő kedvét érezte az ujjaiában és mielőtt megölelte az asszonyt, előbb mindig belebelebökött a parókába.

Ez a második éjszaka történt. De a harmadik már egyáltalán elviselhetetlen volt. A fiatalember a saját fejére tette a parókát, mire az asszony megragudott, nem akart a szobában maradni és kiült az erkélyre. Odakünn sötét volt és a férj lámpással futott a felesége után. Amikor paróka nélkül, fénylő fejtetővel meglátta az asszonyt, harsogó kacagásban tört ki, visszatántorgott a szobába és így kiáltott fel: — A teliholdat vettem feleségül!

Holdfejecske eddig kedélyesen fogadta becéző nevét és soha sem bántódott miatta. Most azonban sírva fakadt.

Japánban szokás, hogy a házasság után harmadnap a fiatal asszony meglátogatja szüleit. Holdfejecske tehát másnap reggel gyaloghintóban a szülei házába vitette magát, apja és anyja mellett jól kísírta bánatát és nem is akart visszamenni ahhoz az emberhez, aki csak játszott a parókájával és szerelem helyett állandóan kinevette őt.

Ámde apja és anyja rábeszéltek Holdfejecskét, hogy csak térjen vissza ismét urához és megigérték, hogy minden lehetőet elkövetnek, hogy olyan szert találjanak, mely megnöveszti a haját. Még csak rövid ideig legyen türelemmel.

Holdfejecske szülei csupán kétségbeesésből ad-

ták ezt a tanácsot és amikor gyermekük visszatért az urához, maguk is sírva fakadtak; tanácstalanok voltak.

Az öreg asszony hirtelen így szólt a férjéhez:

— Már tudom, mivel békíthetném ki az isteneket.

Másodszor is levágatom a hajam és áldozatul adom a templomi isteneknek. Az istenek jók és bizonyára tanácsot adnak, hogy mit tehetünk a gyermekünkért.

Az asszony így is tett és levágott ősz haját vékony zsinórba fonva elvitte az ezerkezü Kvannon templomába és ott az ezerszeres áldást osztó istennő aranycsuklójára kötötte a hajszineget.

Az istenek ezek után kibékültek vele és még az éjszaka jó tanáccsal látták el. Az asszony hangot hallott álmában, mely ezt mondta:

— A szerelem és a teli hold megnövesztik a haját. Küld leányodat Isiyámába. Ha ott feljönni látja az őszi holdat, a szerelem és a hold szép hajjal ajándékozzák meg gyermekedet.

Az anya elmesélte álmát leányának és Holdfejecske átszellemülve hitt a jövendőmondásban. És Holdfejecske férje, aki még mindig csak kacagott, nem túl kiméletesen így szólt a fiatal asszonyhoz:

— Menj nyugodtan a Bíva tóhoz és növeszd meg ott hajadat. Időközben majd én is meggyógyulok a sok nevetéstől.

Holdfejecske elutazott a Bíva tó mellé.

A felkelő hold fényében Isiyáma lakói ott látták ülni a kopasz fiatalasszonyt a városház erkélyén, abban az épületben, ahol Holdfejecske szállást kapott. A kis vízmenti helyiség jámbor lakói az elefántcsontszíni szentnek hívták az asszonyt, mivel a hajatlan feje régi elefántcsontként fénylett az esti szürkületben. Este sokan a városház elé kormányozták csónakjaikat, hogy a sápadt csendes asszonyt megnézzék, amint ott ül az erkély fácskái alatt és mindenki, aki látta, egy mesét talált ki róla.

Egy ifjú nemes, akinek kastélya volt Isiyáma közelében, embereitől hallott az idegen asszonyról,

aki estéről estére az őszi hold feljöttét várja Isiyámában. És az ifjú nemes úgy rendezte a dolgokat, hogy késő délutánonként elrejtőzött valamelyik parti óriásfa mögé, melynek ágai közül megfigyelhette Holdfejecskét, aki mozdulatlan bálványként ült a holdfényben és szerelemért imádkozott, meg hajért.

Nem sokkal ezután, egy verset kapott a fiatal asszony az ifjú nemből, aki azt aranytussal írta bíborpapírosra. A vers egy szomorú fűzfáról regélt, mely emberré kívánt változni, hogy a fiatal asszonyhoz mehessen és mellette ülhesen az erkélyen.

Holdfejecske őszintén megörült az áradozó versikének. És amikor ismét a holdfényben ült és kezét végighúzta a fején, elragadtatására megérezte az első hajnyomokat, mert az este nagyon, de nagyon vágyódott az ura után.

Másnap levelet kapott, melyben ez állott:

„Én férfi vagyok, aki szeretlek és egyetlen vágyam, hogy hamarosan lehozhasalak erkélyedről. Szép asszony, szökj meg velem.“

Ez este Holdfejecske még jobban vágyódott az ura után és karhosszuságnyíra nőtt a haja, mely reggelre már az övéig ért. Másnap este, a felkelő hold fényében pedig térdéig nőtt a haja.

Ekkor Holdfejecske harmadik levelet kapott, melyben ezt olvasta:

„Tudom, hogy urad van Tokióban. Szeress engem, akkor megölöm őt.“

Erre nagyon megijedt Holdfejecske, még az este csónakba szállt, átkelt a Bíva tavon, hazautazott Tokióba és megmutatta magát és a leveleket az urának.

Amikor a férj pompás hajával maga előtt látta az asszonyt, nagyon elcsendesedett és a szeme első-tétült a csodálkozástól. Amikor pedig elolvasta a három levelet, a szeme elhomályosodott, a karjai kitérültek, és a szája mely már nem nevetett, így szólt:

— Jer karjaimba, ha még hú tudsz hozzám maradni most, hogy ennyire megszépültél és ha meg

tudod bocsátani, hogy kinevettelek akkor, mikor még nem voltál ilyen szép. De ha egyszer hűtlen kívánsz lenni hozzám, inkább légy most az és eridj ahhoz az emberhez, aki ezeket a leveleket írta neked, hogy megöljön engem. Mert, ha most elhagysz engem, az életem hagyott el és a halál csak szertartás, amit én már nem érzek.

Holdfejecske a férje mellé ült a padlóra és nyugodtan hozzáfogott a tea elkészítéséhez. Ez azt jelentette, hogy mindig szeretni akarja az urát, hű marad hozzá és hogy megbocsátott.

És Nyúl szem kisasszony hitetlenül mosolyog, majd új mesébe kezd.

Egy játékarus, egy gyékényfonó és egy faszénkereskedő valamelyik este, mielőtt a telihold Isiyama fölött felkelt, együtt ültek az Isiyamába vezető országút szélén. A játékarusnak egy csomó játék lógott a hosszú rúdján, jórészt vattából készített nagy rovarok, otromba szürke és ezüst óriás pókok, zöld és barna szöcskék és sáskák, hatalmas szitakötők, színes szárnnyakkal, zselatínpapírból.

A gyékényfonó nagy köteg begöngyölt finomfonású gyékényt vitt a hátán. Ez úgy hatott az est-szürkületben, mintha hosszú ágyúcsöveket hurcolna.

A szénkereskedő a fején vitte kosarát, melyet útközben folyton egyensúlyozott. Benn a kosárban, kendő alatt a legfinomabb faszénrejtetegette, melyet ő maga állított elő.

Az árokban ülve, ahová a nád beintegetett a tó mellől, a három ember hadi élményeket mesélt egymásnak. Egyikük, a játékarus kereskedő, azt állította, hogy ő jelen volt Peking bevételénél. A gyékényfonó, hogy ő is ott feküdt Port-Arthur előtt. A szénkereskedő pedig, hogy ő fűtő volt egy csatahajón a kínai tengeren. De mind a hárman oly keveset értek a hadi mesterséghez, mint a macska az újévi ünnepekhez. És a mesék oly eredetiek voltak, hogy egész Japán még ma is kacagva meséli őket.

A játékarus ezt mesélte:

— Amikor Peking falait megláttuk, a szemünk, mint ezer pók futott végig Peking síkján, lábaink mint szöcskelábak ugráltak keresztül a fal hullámain, a szuronyaink, kardjaink és golyóink pedig, mint a zízegő szítakötőhad rohanta meg a kínaiakat. De minden hiába volt. Tudjátok: ha az ember megsúrja a kínait, üti, veri, vagy négyrét vágja, ép oly hiába-
való, mintha a felkelő hold ellen harcolna. A kínaiak megint csak épen és sebzetlenül állanak előtted, mert mindegyiknek ezer teste van, egymásba skatulyázva, mint ahogy játékskatulyák is vannak, melyekből száz és száz illik egymásba.

— Dehát akkor csodával öltétek meg a kínaiakat, ha agyonlőni, meg agyonverni se lehet őket? — kérdezte a gyékényfonó.

A játékaru kereskedő úgy felfuvalkodott, mint a disznóhólyag, mely gyermekluftballon akar lenni.

— Ó, egyszerűen hátat fordítottunk nekik, úgy, hogy egy kínai sem láthatta az arcunkat és nem látták, hogy hahotázunk és hogy puskáinkat a levegőbe puffogatjuk, a felhőkbe és a kék égbe és hogy a bajonettekkel, meg a kardokkal a levegőbe szúrtunk és nem a kínaiak ellen harcoltunk, hanem az ég ellen.

Erre szörnyű rémület fogta el a kínaiakat, az Ég fiait, amikor észrevették, hogy mi az ő egüket támadtuk meg. Ezren és ezren haltak meg az ámulattól, ezren és ezren az irtózáttól és ezren térdencsúszva jöttek át hozzánk és megnyitották Peking kapuit, csakhogy apáikat és isteneiket ne bántsuk az égben.

— Nagyon kedélyes, — mondta a gyékény-
áros. — De az oroszok ellen mégsem így kellett volna harcolnotok. Az oroszok térdtől lefelé ágyucsővet hordanak láb helyett és valahányszor fellá-
bukát felemelik, rád lőnek. Úgy emelik a lábukat a levegőbe, mint ahogyan az én begöngyölt gyékényem a levegőbe kukucskál. És célozniok sem kell, mert

szemük van a lábukon, melyet ők tyúkszemnek hívnak és ezek céloznak helyettük. Mialatt pedig a lábuk megy és lő, a legtöbbjének étel és palack van a kezében és mindegyik a száját eteti, itatja. Így aztán mindig erősek maradnak, az erejük nem hagyja el őket és legyőzhetetlenek.

— Na és mégis, hogy győztétek le őket? — kérdezte a szénkereskedő.

— Ó, nagyon egyszerűen. Akinek józan esze van, tudja, hogy kell legyőzni az orosz. Csak egy szénkereskedő, amilyen te vagy, kérdezhet ilyen ostobaságot, mintha szénporral lenne tele a szemed és nem tudnád, hogy győztük le az oroszokat.

— Hiszen az orosz mindig egyenesen megy előre és így is lő, de a szeme nem lát egyebet, mint az ételt és italt a szája előtt. Ezért, amikor az oroszok lövöldöző lábaikkal Port-Arthurból elindultak ellenünk, mi nyugodtan két oldalt állottunk fel az útra és hagytuk, hogy elsétáljanak mellettünk. Azután utánuk osontunk, mindegyikünk derekán kapott egy orosz és egyszerűen visszafordította őt Port-Artur felé, a tenger irányába. Miután pedig már menetelésben voltak és a zabálásban, meg ivásban nem zavartatták magukat, egyenesen Port-Arthur felé mentek vissza és ott a kikötő falain keresztül beleszaladtak a tengerbe, ahol mind egy szálíg ott veszttek. A hadseregeket azonban, melyek Mandzsuriából jöttek északról, északnak fordítottuk vissza, úgy hogy azok nyugodtan tértek vissza a szibériai vasúthoz. A vasúti hivatalnokok pedig abban a hitben, hogy a háboru véget ért és az oroszok győztek, Pétervárra irányították a zabáló és iszákos seregeket, ahová aztán bevonultak, még mindig abban a hitben, hogy ők a győzők. Ezalatt pedig mi elfoglaltuk egész Mandzsuriát és a miénk lett a katonáktól mentes Port-Arthur is.

— De azért olyan egyszerű mégsem volt, — mondta a szénkereskedő, — mert hiszen először az

orosz flottát kellett megsemmisítenünk, amínél én voltam a főhősök egyike.

— Meséld el — kérte a másik két hős.

— Nincs ezen mit mesélni. Az orosz flottát megsemmisíteni, ez volt a világ legegyszerűbb dolga — cincogta a szénkereskedő szerényen, mint a mezei egér.

Egy szép reggel fejembe vettem: ma elpusztítom az orosz flottát, mert már nagyon vágyódtam a feleségem után és semmi egyéb, csak az orosz flotta gátolt meg abban, hogy a feleségemhez utazhassak.

— Egy skatulya gyufát tettem a zsebembe, néhány japán újságot és néhány darab faszenet. Hajómtól Port-Arthur falai alá úsztam, pipára gyújtottam, helyet foglaltam egy horgony-kövön és a gammal hozott japáni újságokból apró papíros hajókat készítettem, amilyent az iskolásgyerekek csinálnak a Bíva tavon. Mindegyik hajócskába egy darabka faszenet tettem, ez volt a hajó kéménye; némelyiknek három, négy kéménye is volt. A széndarabokat meggyújtottam, aztán délkeleti széllel Port-Arthur felé eresztettem a hajóimat, melyek a kikötő part mentén húztak el. Kis papírflojtámat abban a pillanatban valamennyi világító torony távcsövéből jelentették az orosz flotta parancsnokának. Az orosz hajóraj nyomban csatavonalban hagyta el a kikötőt és bekerítette az én papíros flottámat. Ezer lövés dördült el az orosz hajók gyomrából és amikor a füst eloszlott, természetesen az én papíros flottámat már elnyelte a tenger. Erre az orosz tengerészek valamennyien parádéba álltak fel a fedélzeten, és árbócokon avégből, hogy háromszoros hurrával üdvözljék a diadalmas orosz tengernagyot.

— Én erre a pillanatra vártam. Mert hiszen jól tudtam, hogy az oroszok pálinkával fűtötték a bátorságukat és hogy a sok katona diadalordításától alkohol felhőnek kell kerekednie, és hogy ezt a felhőt én egyetlen gyufával lángba boríthatom.

És ez így is történt. Az első hurrát még hagytam, hadd élvezzenek. De a második hurránál magam is majd megfulladtam — olyan bűdös volt a levegő a töméntelen alkoholtól.

— Alig, hogy gyufám felvillant, a tenger felett meggyulladt az alkoholfelhő és a láng hajóról-hajóra plántálódott; az alkoholgőztől légénységek és hajók robbantak fel, óriási robajjal. Később az oroszok azt fogták ránk, hogy bűzbombákkal dolgoztunk és görögtűzzel. Pedig csupán az ő alkoholos lélekzetük volt az, ami az egész hajórajt felégette, amikor én gyufát gyújtottam.

— Dehát azt mond meg, — kérdezte kételkedve és kicsínyesen a játékarú kereskedő, — mond azt meg pajtás, miként tudad szárazon tartani a gyufaskatulyádat, amikor hajóról Port-Arthurba úsztál?

A gyékényárus a maga részéről most szintén hevesen és hitetlenül bólogatott és ugyancsak kétségbe vonta, hogy egy gyufaskatulya uszás közben száraz maradhasson.

— Hát nem mondtam-e nektek, — rivált górombán rájuk a szénkereskedő, — hogy mennyire vágyódtam ezen a reggelen a feleségem után? Hát ti nem tudjátok, hogy mit jelent az: vágy? Vágyódni annyit tesz, hogy az ember vére annyira felforr, hogy attól köröskörül minden felperzselődik.

— Akkor már értjük, pajtás, hogy a te gyufád nem lett nedves a zsebedben, ha annyira vágyódtál a feleséged után — bólogatott a játékarú és a gyékényárus a szénkereskedő felé.

A telihold időközben lassan kigurult a nádasból, széles mosollyal nézett a három hősre és históriájukat tovább mesélte egész Japánnak.

Az alkonypír Szetában.

A japán tél a Biva tó mentén nem olyan hideg és nem is olyan havas, mint a legtöbb európai tél, de azért gyakran lábmagasságnyi fehér hóréteg fekszik a tengerparton, a háztetőkön és a fák ágai között. Ilyenkor téli pára borítja a tavat és az eget egyaránt. A tó, mint valami sötét sátor áll a ködfüstben és a hópelyhek fehér rovar-rajként árasztanak el mindent. Téli napokon az ő keringő táncuk az egyetlen élet a tavon, melynek tűkre vak, melyen egy vitorlás sem mutatkozik, melynek nádmezői letaroltak és hasonlatosak a szürke bazalt sívataghoz.

A japánok a fehér évszakokban három, négy vattázott szürke és barna selyemruhát hordanak egymás fölött. A kályhát nem ismerik. Csupán egy rézüstbe tett maréknyi szénparázs melegíti a föléje tartott lábujjaikat. Ámde annál több a saját melegük a japánoknak. Szellős, könnyű bambuszházaikban, vékony papírfaluk mögött, a többi három évszak lenge selymeiben és kreppszöveiteiben, valamint kényelmes hálóköntös ruháikba bugyolálva, mely szabad mozgást biztosít tagjaiknak, megszokták a friss levegővel való közlekedést. Így aztán egészséges, melegvérű nép maradtak. Mert a japánok lelke ép oly melegvérű, mint tiszta, szellős és üres papírszobáik. Ezekben a szobákban semmi bútor, a tiszta gyékény padlónak minden bútort pótolnia kell. A gyékény

képviseli az asztalt, széket kerevetet, ez a gyékény tenyéryní vastag, a legvékonyabb, legfinomabb szalma-fonatból, engedékeny, könnyedén ruganyos és csak harisnyában szabad, hogy rálépj, cipőben soha. Ezekben az üres szobákban, melynek falai enyhe tónusú bambuszszalma színeket, lisztfehér papír, vagy sárgás élőfa színeket mutatnak, az emberi arc úgy válik ki, mint zavartalan háttérből az arckép: és ezekben az üres szobákban minden emberi mozdulat, a legkisebb is fontos, annyira bevésődik emlékezetedbe, mint fehér papirosra az írás.

Mint színes, természetes szobadisz, a nyitott tolóajtókon keresztül kínálkozó kilátás szolgál, kilátás a májusi zöld, nyári sárga, őszi barna és téli kék tájképekre, elhúzó madarak röptére, vándorló felhőkre és emberekre. Az üres, színtelen szobák önkéntelenül is a színes külvilág szeretetét sejtetik. Az a világ, mely mindig csak az ajtókeretben jelenik meg, akkor, amikor egy-egy tolóajtó megnyílik, legyen az tájkép, vagy ember, aki látogatóba jön, az üres szobában mindig kétszeresen élénk hatást gyakorol. Minden ember, aki az üres falak között az üres padlóra ül melléd, eleven képpé válik. Könnyen elképzelhető, hogy ilyen körülmények között minden tájkép bája mennyire fokozódik és hogy a háziakra nézve legalább is oly fontosakká válnak, mint az európai háziasszonynak a bútordarabok.

Szeta városának üres szobáiban, a Bíva tó mellett, az alkonypír nagy nevezetességre tett szert és az alkonypírt látni Szetában a legszegényebbnek is olyasmí, mint a méz, mely még sok-sok esztendővel később is szelid halált ígér.

Itt Szetában élt egyszer egy elszegényedett nemes felesége. A férje az európaiak ellen viselt háborúban esett el, ép így a két fia is. Ez az asszony nyáron, vagy tavaszkor cseresznyevirágzás idején gyakran utazott Kiotóba, vagy Narába, a búcsújáró helyre, vagy a nikkói szent templomokhoz, hogy ott

imádkozva, a templomban, a szent helyeken közelebb legyen az urához és a két fiához.

Kiotóban az ötezer hadi lángelme templomában, tíz hosszú sorban egyenként öt-ötszáz arany isten áll. Minden istennek húsz-harminc keze van, amellyel kardokat és dárdákat forgat és azt mondják: ha egyszer ellenség támadná meg Kiotót és a várost nagy veszedelem fenyegetné, az ötszáz isten mind kivonulna a templom hosszú facsarnokából és megvédené a régi császárvárost.

Az özvegy ebbe a templomba járt legszívesebben, mert imáiban itt mindig rátalált az urára. Ha az ötezer faragott istenkép előtt letérdelt, halott férje úgy suttogott a fülébe, mintha még mindig élne.

A tűzvörös, komor és ablaktalan lakk-csarnok, benne az ötezer arany istennel, akiket csupán az óriási, nyitott ajtók világítottak meg, izgalmasan jóleső érzéssel árasztotta el az özvegyet. Ha a százezer arany dárdán és kardhegye nvégig nézett, mintha tomboló csatát látna maga előtt. Az istenek tíz sorából az egyik sor mindig magasabban áll, a másik mögött, úgy hogy az ember a lándzsák, kardok, arany karok és arany szentek hegye előtt találja magát, mintha arany istenrajok özönlénének rád a meredek lejtőről.

Egy nap, amikor az asszony ismét az ima mámorában hagyta el a csarnokot, künn a deszka-úton, mely a száz láb hosszú csarnok mentén vezet, egy embert vett észre, aki, mint azt a japánok gyakran teszik, íjlövésben gyakorolta magát. Az ember feltűnően hasonlított halott férjéhez. A deszka-út egyik végén ott állott a lövész, régimódi, embernagyságú íjjával, a deszka út másik végén pedig a fehér céltabla és az egész folyosó hosszában szüntelenül süvített a lövész íjvesszeje. Annak ellenére, hogy ma már általában egész Japánban bevezették a lőfegyvert, néhány japán mégis kedvteléssel űzi a nyíllövészetet és főként az ötezer hadi isten templomának deszka-útja Kiotóban kedvelt gyakorlóterük.

Az asszony reszketett a felindulástól, amikor a lövést meglátta, aki megtévesztő hasonmása volt elhalt férjének. A szeme ellenállhatatlan, szenvedélyes kifejezést nyert és egész pici teste egy darab mágneses vassá változott, mely maga után vonta a férfit, akít megnézett.

Rátékitett a lövészre, visszament a templomcsarnokba és végigment a lángelmék legalsó során, pontosan tudva, hogy a lövész íját és íjvesszőjét letéve, követi őt. A csarnok sötét végéhez ért, ahol a falépcsők, mint a létrák, porosan, vénhedten és komoran, sötét falfolyosóhoz vezetnek, mely magosan a tető alatt, az ötezer lángelme felett vezet el. A legfelső lépcsőfokon az asszony lekuporodott és maga mellett akarta elhaladtatni a férfit.

— A szemed úgy süvít, mint a nyílvessző, — mondta a férfi és megállott az asszony előtt.

— Te meg hasonlítasz a megboldogult férjemhez, — felelte az asszony. — Ezért néztelek meg.

A férfi nehezen lélegzett. Lehorgasztotta a fejét és hevesen suttoğa :

— Ha urad úgy szeretett ölelni téged, mint, ahogy most én szeretnék megölelni . . .

Nem fejezte be a mondatot, ügyesen, mint a hím majom a nőténymajmot, megragadta az asszonyt és a kemény templompadló a nászágyuk volt. . .

Ezután halkán mondta az asszony :

— Mit tettünk ? Az ötezer lángelme templomában vagyunk !

— A gyönyör semmilyen templomot sem gyalázhatsz meg — felelte a férfi. — Ötezerszer akarlak megölelni itt. Ötezerszer kell itt találkozunk.

Az asszony borzongott a boldogságtól. A titkos templomi levegőbe és templomi sötétségbe, mintha az ötezer hadiistenen kívül ötezer istene a szerelemnek nyomult volna be. És az asszony így szólt a férfihez :

— Ne tudjuk meg nevünket, ne tudjuk egy-

másról, hol lakunk. Ne beszéljük meg, hol találkozunk. Bizzuk ezt az ötezer lángelmére, majd ők összehozzák útjainkat. És ahányszor találkozunk, ne beszéljünk meg semmit és ne kérdezzünk meg semmit, csak ölelkezzünk, mint ahogy itt ölelkeztünk ma.

— Nem akarom tudni, hogy igazán ember vagy-e, vagy csak jelenség, a férjemhez hasonló? Élvezni akarlak, mint az alkonypírt, mely most lép be ott a küszöbön, s amely van is és még sincs.

Mindketten megtartották azt, amit megbeszéltek. Az asszony nem változtatott utazásain és búcsújárásain. És miután hónapok óta a legkülönbözőbb órákban látogatta meg Kiotóban az ötezer lángelme templomát és a lövést naponta ott találta, ölelte és szerette, Nara búcsújáróhelyre utazott, anélkül, hogy elutazása előtt egy szót is szólt volna kedvesének.

Narában akkor a nyár derekán voltak. A mezőt a nagy cédrusfa erdő előtt, melyen a tűzpiros, hatszögletű pagoda állott, fehér, kék és sárga pillangók rajzottak körül. Az erdőben a vörösesbarna, sudár cédrusfatörzsek mellett, sűrűn mint a temetőben a sírkövek, csoportokban és utcákban kőlámpások állnak és sűrűn, mint a megkövesedett népek, valamennyi erdei utat végig kísérik. A kőalapokon fekete bronz-szarvasok állnak, melyeket művészek öntöttek szoborba. Emellett azonban még az eleven szarvasok és őzek száza járnak csapatokban az utakon, nyüzsgöve, mint a baromsíudvaron.

Amikor az asszony a vasúttal Narába érkezett, az erdő felett hatalmas vihar tört ki. De az asszony egy csöppet sem félt, az állomásnál gyaloghintót fogadott, az erdő bejáratáig vitette magát, s a kocsit visszaküldte.

Itt Narában többnyire az utolsó fiáért imádkozott és számos órát térdelt a nagy Daibutsu templomában, mely egyike a legnagyobb Buddha szenthelyeknek Japánban.

Piros, hatalmas fagerenda házban, óriási lótuszvirágon ül vénhedten és nehézkesen metszve, a barnán aranyozott, házmagas Buddha. Gömbölyű feje a templom tetejéig ér. A három házmagas, szárnyas-ajtó nyitva áll. Ámde a fény, mely a mezőkről árad, alig világíthatja meg a hatalmas fejet, mely a toronytető alkonyába ér.

Az asszony belépett a templomba, letérdelt a gyékényre és elhalt, legidősebb fiával, halk beszélgetésbe mélyedt. Erre távol mennydörögni kezdett, amí, mint a közeledő isten hangja hatott az asszonyra. A füledt vihar-levegő még áporodottabbá tette a nagy templomi facsarnokot és a füstölők illata, valamint a naptól izzó fagerendák szaga, valóságos teherként nehezült a térdelő asszonyra, mintha maga a hatalmas, súlyos Buddha hajolna föléje. És az asszony kénytelen volt arra az emberre gondolni, aki az ötezer lángelme kiotói templomában napról-napra ölelgette őt.

A templom tetején és a templom előtt futó óriási fafolyosón most kocogott az eső. Villám lobbant be és a nagy arany Buddha egy ezred másodpercig, a tető aljáig, ragyogó fényben jelent meg.

— Ha igaz, istenem, — gondolta az asszony — hogy a gyönyör nem gyalázza meg a templomot, engedd meg, hogy a kiotói ember most idejőjjön és hogy itt Narában ismét rámtaláljon nálad.

Künn a fafolyosók felől most száz és száz lépés közeledett, lépések a mezei utakon át, emberhangok az erdőből, férfiak, asszonyok és gyerekek, kacagva és kurjongatva, akik a vihar elől menekülve a nagy Daibutsu-kép csarnokába nyomultak be.

A térdepelő asszony ismét a fiáért akart imádkozni. De az eső zaja, a búcsújárók tolongása és az emberi hangok zűrzavara, megzavarták, úgy hogy az egyik nyitott ajtónál beállt az emberek közé és elnézte a zuhogó esőt, mely fehér ködbe borította az egész vidéket.

Villám villám után vakította az asszonyt, aki erre kénytelen volt elfordulni az ajtótól és szembe fordulni az emberekkel, akik közül az egyes arcok, a sötét templom fehér csoportjai között minden egyes villámnál sápadtan villantak fel.

Egy apró asszonyka mellett, akit nagy csapat gyerek vett körül, hirtelen egy embert vett észre, aki hasonlított ahhoz a fiához, akiért az imént éppen imádkozott. Ilyen lehetne most a fia és ilyen lehetne a fia felesége és a gyermekeik is, ha még élne a fiú és boldog lenne.

A második villámnál azonban már megijedt. Már nem a fia arcát látta. A kiotói ember volt ez a családjával, akik a vihar elől menekültek a templomba. A harmadik és negyedik villámnál aztán világosan felismerte a kiotóit és elfordult tőle.

Hirtelen kinyitotta legyezőjét, arcát mögéje rejtette, kiosont a templomból és a zuhogó esőben a domb útján lesietett a szürke, gőzölgő, nyári völgybe. Távol valahol egy cédrusfa mögé állt, elrejtőzve egy kőlámpás mögé. A haja feloldódott az esőtől, a legyezője meglágyult. Hajából elveszítette a díszhajtűt, selyem ünneplője úgy tapadt a testén, mint a fóka bőre. Magában sírdogált. Nem akarta elhinni, hogy a szeretett ember házas, hogy családós. Istenné, jelenséggé akarta emelni szerelmesét, gyönyörteljesen borzongató templomi vízióvá. A legszivesebben kisírta volna szemeit, csakhogy kitörölhesse emlékéből és hogy az ötezer lángelme templomának lövészeit, mint férjet és családapát ne lássa többé maga előtt.

A helyi eső engedett és a hatszögletű piros pagoda tornyocskái, mintha lángbagyúltak volna az alkonypírban az esőtől gőzölgő mezők felett. Az alkonypír áthatolt a mezei párán, pirosra festette a cédrusfa törzseit, a szürke, mohás kőlámpásokat pedig barnára, mint a rezet.

Az alkonypír megnyugtatta az asszonyt és ismét hitet keltett benne az áhítatos borzalmak iránt. Mo-

solygott és úgy érezte, hogy a kalandos fény piros színnel itatta egész lényét, majd egyszerűen így szólt:

— A villámok hazudtak. Az az ember a Daibutsu templomában nem volt ugyanaz, akit én az ötezer lángelme templomából ismerek és akit olyan áhítattal szeretek, mint az alkonypírt. Lehetetlen, hogy egyszerre itt is legyen, meg Kiotóban, ahol tegnap hagytam, anélkül hogy naraí utamról egy szó említést tettem volna.

De mégsem mert még egyszer visszamenni a Daibutsu templomhoz, hogy pedig meggyőződést szerezzen, ehhez nem volt bátorsága.

Az asszony eldobta gyűrött legyezőjét, lesimította a haját, megigazította az övét és rendbehozva magát, elindult vissza a naraí pályaudvarhoz.

Kiotón úgy utazott keresztül, hogy az ötezer lángelmék templomát fel sem kereste és visszatért szetai házába, naphosszat kínlódva a gondolattól, hogy annak az embernek, akit Kiotóban szeretett, felesége van és gyerekei. Csak az este váltotta meg a fantasztikus alkonypírtól, mely a legcsodálatosabb vérhullámvonalakkal vonul el Szeta felett, úgy hogy minden valószínűtlen valószínűvé válik, úgy, hogy a fák elvörösödnek, mint a korállerdők, a dombok, mint a heverő nők, a férfiak melle és testvonala pedig, mintha a föld itt este emberhússá és vérré válna és nem ismerne egyebet, mint ölelkező gyönyört és szerelmet. A lemenő nap a maga izzó pirosságában ilyenkor csak olyan az égen, mint egy kis gyertya a piros szobában, melyben ketten átölelve tartják egymást, ahol a világosságnak nincs értéke, mert a két lény, aki szenvedélyre lobbant, lehunytt szemmel, világosság nélkül legelteti egymáson szemét.

Az alkonypírban a Bíva tó vörösés-arany fényben csillogott, mintha ötezer arany dárda és ötezer aranyos, szent dicsfény mozgatná. Az asszony házának padlója és falai komor vörös színbe borultak, mintha a kiotói lángelme-templom, ódon, komor

vörös gerendái lennének, mintha az asszony házában itt lenne a titkos gerendalépcső, melynek legfelső fokán, a vörös templomi homályban, a magas mellvéd mögött, napról-napra találkozhatott a férjével, aki gyorsan megölelte, mint az alkonypír tüze és az ölelés után, mint az alkonypír, ismét visszasüllyesztette az ismeretlenségbe.

Szeta lakói a késő délutáni órákban, a leghidegebb napokon is ott látták az asszonyt a nyitott ablaknál, mely a múltó téli alkonypírra néz — ott látták az asszonyt, aki apró legyezőjét lengette, mintha melege lenne az alkonypírban annak ellenére, hogy hó fedi az erkély karfáját és a szetai faházak tetejét.

És ha a téli ködben az esti napnak nincs annyi ereje, hogy pirosra fesse az eget és csak, mint egy kicsike, piros cseresznyelé-csöppke pettyezi a fehér égi tócsát, az asszony mégis ott ült teaszobájának széttört papírfalai között és legyezte magát, mintha minden legyezőcsapással az alkonypírt kellene, hogy eloszlassa.

Jött a tavasz és az asszony mindig attól félt, hogy a szeretett férjével találkozhat; félt a csalódástól. Elhatározta, hogy megteszi a nagy utat a nikkói templomokhoz, északi Japánba, hogy ott második fiáért imádkozzék.

Az utazás a vonaton kellemesen elszórakoztatta az asszonyt, aki útközben már mulatni kezdett kételei felett és mielőtt még Nikkóba ért, teljesen tisztában volt azzal, hogy az az ember Narában sohasem lehetett azonos a kiotói emberrel, hanem, hogy egyszerűen tévedett a hasonlatosságban. Ezután megfogadta, hogy amint visszatér nikkói zarándokútjáról, ismét felkeresi az ötezer lángelme templomát és igyekezni fog újból találkozni a lövésszel, aki megígérte, hogy ötezerszer megöleli őt.

A vasúti kerekek kattogása, az elröppenő, nagy plakátfigurák: festett asszonyok és férfiak, akik a sínek mentén amerikai kerékpárokat, német sört, angol

grammofonokat kínálnak, a siető élet az állomások vascsarnokaiban és mind az elfutó benyomások új életbátorságot öntöttek a megfélemlített asszonyba, aki bensőleg gúnyolni kezdte önmagát és már sajnálta a hosszú téli időt, mely azzal telt el, hogy a szetai alkonypírral öleltette magát kiotói szerelmese helyett.

Most feltűnt Nikkó kék hegyvilága, ezüst nappal az ezüstös patakok felett, kékköves szakadékokkal, melyeknek a széleit fekete, széltépett kriptomériák állták körül. A kedves Japán eltűnt és ehelyett a heroikus Japán ágaskodott az asszony előtt, nedves sziklahasadékokkal, meredek, fehér vizesésekkel, olyan nap alatt, mely a fehér fémtükrhöz hasonlított. A piroslevelű kryptomériák tavaszi lombja rézvörös ernyőként lógott a hegyi utak felett. Itt-ott néhány rózsás, vad cseresznye fa virágzott és a szakadékok napos felén egész erdői a napos kaméliáknak.

A Nikkó-szakadék forrásvize azonban ép úgy csillogott, mintha a rózsakoszorú lánc lenne, melyen ezer ímát imádkoznak.

Az asszony felkereste a templomokat, melyek, kék bronz tetőikkel és vörös gerendázataikkal mint az elvarázsolt erdei kastélyok, a szakálas, ezeresztendős kryptomériafák alatt, zöld, sötét erdei terraszonkon állottak.

Számos templomfalat, áhítatos gyöngyházművészettel készített emberfej nagyságu krizantém díszít, melyek a szivárvány hét színében játszanak. Más falakon aranylakkba dolgozott domborműveken arany oroszlánok és tigrisek látszanak ugró helyzetben. Másutt vörös lakkból vörös fácánok, zöld és kék gyöngyházból pávák, elefántcsontból fehér egerek és egész elefántcsontfalak tele fehér és kékes pāoniákkal, melyeket gyöngyházpillangók ezrei rajszanak körül.

Ezek a drága templomfalak a zöld fák árnyékában, a kék és fehér felhők alatt, ezek a falak, melyeket a sárga nap vándorol körül időtlen idők

óta, sok színben játszó gyöngyházdiszúkkal, mintha egy eleven világ lennének, tele pompázó nászvirágokkal és a nyüzsgő vad és kezes állatok elmulhatatlan birodalmával.

Az asszony az első terrasza ért, ahol a három híres majom található, faragva és festve az egyik templomkapun. Az első majom befogja szemét, a második majom a fülét, a harmadik majom a száját fogja be. És ennek a jelentősége: Ne lásd a rosszat, ne halljad a rosszat és ne beszélj rosszat.

— Milyen könnyű ez annak, akit szeretünk és milyen nehéz annak, akinek kételkednie kell a szerelemben, — gondolta az asszony elhaladva a három majom mellett. És most minden templomok legszebb kapujához ért. Ennek a fehér oszlopait nagyszerű faragások, fák, nádak, darvak és sárkányok és felhők díszítik. Az oszloppárkányok hosszában pícinyke istenek csapatai vándorolnak. Ez a kapu oly tökéletes munka, hogy mikor elkészült, még az istenekben is irigységet keltett volna, ha az egyik oszlopon szándékosan nem követnek el valami ügyetlenséget, amivel az irigykedő isteneket kiengeszteljék.

— Ilyen tökéletes, mint ez a kapu, lehetne két ember szerelme is a földön és az istenek irigyelhetnék az embereket, ha a boldog szerelmesek nem találnának mindig mesterséges okot a kételkedésre, — gondolta az asszony és a remekművű kapun keresztül a második terras templomudvarába ment.

Itt a jobbkéz felől álló templomajtóra egy festő életnagyságú macskát festett. A macska aludni látszik és már évszázadok óta alszik. De, aki sokáig nézi és ezalatt szívből gondol valamire, — ha kívánsága teljesülhet, — az alvó macska felnyitva a szemeit, valóban rápislog az illetőre.

— Ó, istenek, — kívánta az asszony az ajtón álló macskát nézegetve, — engedjétek, hogy a templomi macska kinyissa a szemét és rámtekintsen abban az esetben, ha a kedvesem Kiotóban és az az ember,

akít Narrában láttam, mégis két különböző ember lenne.

Az asszony rámeredt az alvó macskára, de a festett állat lehunyva tartotta a szemét és nem hunyorított.

— Lehetséges tehát, hogy igazam volt? A két ember egy és ugyanaz! Lehetséges, hogy a kedvesem családos ember és kívülem még egy másik asszonyt is boldogít? Ó fehér macska, nyisd ki a szemed és mondd, hogy nem! Ó, én addig akarlak nézni, amíg belevakulok!

De a macska lehunyva tartotta a szemét és az asszony kétségbeesett, s a szíve úgy fájt mintha kitépték volna.

— Jól van, ó istenek, ha nem teljesítek kívánságomat, — szólt az asszony hirtelen elhatározással, — legalább engedjétek meg, hogy még egyszer találkozham azzal az emberrel, hogy meggyőződést szerezhessenek és akkor már nem kételkedem, hogy a két ember egy és ugyanaz, maradjak világtalan éltem fogytáig. Alvó macska, nyissad most ki a szemed és mondd, hogy igen!

Az asszony reszketett és az ujjá hegyével a templom-udvar lakkfalának támaszkodott. A nagy kryptomériák néhány pillanatra hajladozva mozdultak a templomtetők felett és fény- meg árnyékhálókat vetettek a tetőkre, a lakkfalakra és a festett fehér macskára. Ebben a fény és árnyjátékban mintha most megmozdult volna a fehér macska is, pislogott és egy század másodpercre megmutatta merőleges pupilláját.

— Rámnézett — sóhajtott az asszony és bánatosan lehorgasztott fejjel, mintha sok esztendővel öregedett volna, facípóin imbolyogva tipegett át a keskeny előcsarnokon a templom oldalhajójába.

Itt egy hosszú helyiség fogadta, ahol hosszú üvegfalak mögött selyem hüvelyekben sorakoztak elhalt japán hősök és királyok szablyái és vértetei,

valamint pajzsaik lakkból, parafából és fából faragva és gazdagon verve bronzsal. Ezenkívül még hatalmas íjak és nyílveesszők is álltak itt bőséges számmal.

Az asszony önkénytelenül is megállt egy nagy, fekete íj előtt és forró homlokát nekitámasztotta az üvegszekrény hűvös üveglapjának. A terem teljesen elhagyatott volt, csak itt-ott a templom terraszán és lépcsőin találkozott egy-egy zarándokkal, férfivel és nővel Japán minden tájékáról, akik Nikkót felkeresték.

Amint most az üveglapnak dől, a tükröző üvegből, ugyanazon az ajtón, melyen ő is a hosszú terembe lépett, egy embert lát bejönni, aki egy fehérhaju, meg-görnyedt öregasszonyt kísér. A kicsi anyóka botra és a férfi karjára támaszkodik és azt mondja neki:

— Fiam . . .

Az asszony meghökkenve fordította el fejét az üveglaptól és csak a vállán keresztül vetett vissza egy pillantást. Azután gyorsan ismét visszanezett az üvegszekrénybe, mintha arcát az üvegbe akarná rejténi. Visszafojtotta a lélegzetét és hagyta, hogy az ember és az öregasszony tovább menjenek a háta mögött.

Az istenek teljesítették kívánságát. Még egyszer láthatta kedvesét és most tudta, hogy kedvesének, mint a többi embernek, anyja is van és hogy ő is emberfia, hogy nem csak apa és férj, amilyennek látta, hanem, hogy a gyermeki kötelességet is ismeri, karján támogatja öreg édesanyját és hogy ránézve ez az ember többé nem lehet az alkonypír istene, az ismeretlen istene, a kötelességet és korlátot nem ismerő szenvedély istene.

Ezekután az asszony már csak egyet óhajtott: megvakulni és nem élni tovább a jelenben és valóságban, hanem ülni a sötétben, miként a szív a mellkasban, fény nélkül, csupán a sötét vértől körülvéve.

Szetai zarándokútfjáról megöregedve és megtörve tért vissza az asszony a Bíva tó mellé, anélkül, hogy, mint azt elhatározta, az ötezer lánghelmék templomát felkereste volna.

Az égő, tüzes nyár a Bíva tavat napról-napra fehéren izzó tömeggé változtatta. Az asszony a tó lángoló tükre és a napos égbolt lángoló tükre között kiült a házának erkélyére, vagy a ringó csónakba és mint ezer nagyító lencsét, a szemébe tűzette a szikrázó napsugarakat, melyek megtörttek a hullámon. És ha a fájdalomtól lehunyta a szemét, tűzvörösen izzó sötétségben ült, mintha ő lenne maga a piros lemenő nap.

Aztán megvakult, miként azt kívánta. De Szeta lakói, télen, nyáron estéről estére, világtalanul is ott látták az asszonyt erkélyén ülve legyezőjével, abban az órában, amikor a szetai alkonypír a földi tájakat isteni tájakká varázsolja, a törvényes földi emberarcokat pedig mámoros túlvilági istenarcokká.

Egy téli délután, amikor a köd olyan vastagon fektet a tavon, hogy a nap már délben, mint a papírlap tűnt el a téli gomolygásban és az alkonypírnak csak egy színárnyalata festődött az égboltra, a vak asszony ismét átszellemült arckifejezéssel ült erkélyén és szolgálójának, aki teáját hozta, kijelentette, hogy piros felhőket lát, olyan pirosakat, mint a kiotói templom gerendázata és hogy a piros felhőkből, százezer aranykarral, ötezer lángelme tart feléje és hogy az ötezrek élén egy íjlövész haladna. A lövész egy vörös lépcső legfelső fokáról integet neki...

— Még soha ilyen szépnek nem láttam Szetában az alkonypírt, — mondta a világtalan és fejét az erkély karfájára támasztotta, melyről a hideg hó most hullongani kezdett. Az asszony kicsi teáscsészéje most megcsörrent. Reszkető ujjakkal a padmalyra tette. Még legyezgette magát, miközben arca magára öltötte a hó fehér fényét. Azután mosolyogva meghalt.

Az esti havat látni a Hirayámán.

Hatalmas árbócrudakon egy tucat fehér villamos ívlámpa ragyog az éjszakába. Fényükkel elárasztják Marseille öblének egyik kikötő partját. Száz kerek, sárgán világító kabinablakkal, mint valami hosszú, fehér krétatömb, egy fehér vasszerkezetű keleti gőzös fekszik az öbölben. Piros, fehér és sárga fényben úszó arcok és számos megvilágított kéz és kar tesz-vesz az esti fedélzeten és a szállító csónakok csörömpölő láncai körül, ahol egy halom bőröndöt, utazókosarat és ládát raknak át.

Benn a hajó hosszú, hófehér folyosóin, fekete arcú és fekete kezű indiaiak sietnek hófehér ruhákban, nagyszerű konyhákból, melyekben tiszta réz csillog, a pompás éttermekbe, melyek páváskodnak a vörös mahagoni fa- és csillogó acéloszlopok gazdagságától, a fényűzéstől és alaposságtól, teremről teremre sietnek, melyek mind különösen csendesek, miközben a mozgékony, kemény tengeri levegő, mint valami nyugtalan fluidum járja át — végig a folyosókon — az izzólámpák fényáradatában fürdő helyiségeket. Ez a tengeri levegő, mely a hajópalotának, akkor is, amikor csendesen áll a kikötőben, minden termét higanyyszerű nyugtalansággal tölti meg, olyan, mint valamilyen növény nedve, melyet az erdőből hoztak a szobába. A pihenő hajó nem csendesen álló tárgy, mert a vándorlevegő, mely a kikötőben

is végigkószálja termeit, sem aludni sem meghalni nem hagyja. A tisztek, a matrózok és a kiszolgáló legénység a veszteglő hajón is megtartják mellükben a tengeri levegő kegyetlen lázát és a nyugalmat mindnyájan épúgy szerencsétlenségnek érzik, mint a vándorutasok az egyedüli szerencsének.

A hajó este horgonyt vet Marseilleben és holnap reggel kilenc órakor folytatja útját Japánba és Ázsiába. A legtöbb utas, néhány esti órára elhagyja a hajót, mely már Londonból jön, hogy rövid időt tölthessen Marseilleben és, hogy ismét a szárazföldön költse el egyszer estebédjét, mert hiszen a hajó már napok óta úton van és egyetlen kikötőbe se jutott be.

Az este most már a végét járja. A villamoslámpák még égnek, de az ég már kékül, a város éjszakai színházaiból és éjjeli kávéházaiból a kacagó, és némileg gyerekesen jókedvű utasok serege tér vissza a hajóra. Fiatalemberek piros és kék léggömböket kötöttek a kalapjaikra. A hölgyek öelve hozzák két karjukban a vásárolt virágokat, téli ibolyát a Rivieráról, és valamennyi arc derűsen jókedvűnek látszik, mintha mindannyian holmi népünnepélyről jönnének. Mindössze néhány órára érintették lábukkal a földet, a szép nyugodt, csendesen pihenő földet, földi porszagával és ez valamennyi utas szívét egyszerre túlradó és meleg hangulatba ringatta.

Mert mindannyioknak, vissza kell térni a himbáló hajódeszkákra, vissza a púpos tengerre, a portalan, földtelen levegőre, melyben a nap még hű marad hozzájuk, de a föld mértföldekre süllyed a víz mélyébe.

Kék, langyos januári reggel ébredt, a kikötő és a hajó belsejének lámpásai kialudtak. Ehelyett a reggeli nap ezer lámpást gyújtott a hullám ezer tükrében és a hófehér hajó acélkarfái, vörös kéményei és cinóbervörös szelelői, mint valami színház meseterséges kulisszái fénylettek, olyan színházé, melyet az indigókék óceánég alatt építettek.

A parton árusok ácsorogtak a vitorlavászon-székek hegyei előtt, melyeket az Ázsiába továbbutazó utasoknak adogattak el. Az indóház melletti táviróhivatalban tolongtak az utasok, felfordított bőröndökön, kosarakon és ládákon táviratokat írtak, — utolsó búcsúüdvözléseiket az utolsó európai kikötőből — haza.

A fedélzetsétány karfájánál, fej-fej mellett, könyök-könyök mellett, állottak az emberek. Számos apró Kodak csettent és lekapta a kikötő látképét.

A vízes rakparton, a málha-hordárok és rakodó munkások sora előtt egy atléta barna szőnyegrongyot teregetett széjjel. A szőnyeg egyik szegletén sárga trikóban és rózsaszínű tüllszoknyácskában táncolt az atléta tűzéves leánykája és castagnettákat csatogtatott ügyetlenül és élettelenül.

A szőnyeg tulsó felén, kék trikóban az atléta fia állott és egy vékony hangszeren hegedült. A harmadik szegleten súlyzók és vasgolyók heverték és a szőnyeg negyedik szegletén maga az atléta állott, piszkos fekete trikóban, ég felé tologatva a súlyzógolyókat, ágyúcsöveket és vasúti kerekeket.

A hajó szírnája már többször leadta üvöltő indulás jelét. Az atléta és a kis hegedűs a hordárokkal civédtek a rézgarasokért, melyek, mint valami barna jégeső zuhantak le a hajóról a rakpartra. Az angol Clerkek sokasága, mely Indiába akart utazni és vörös, whiskygőzös arcokat hozott magával Marseille éjszakai életéből, száz „Cheers for old England”-ot üvöltött kórusban.

A hatalmas hajó azután, mint valami forgó színpad, elfordult a parttól. A dulakodó emberek a parton, s a kikötő barakok, egyre kicsinyebbek lettek, mintha holmi zsebben zsugorodnának össze. Földi tájak, sziklapartok, fehér mészkőhegységek, szürke háztetők, mint az óriás kerékre festett képek, forogtak. A hajó állni látszott, de a föld végtelen golyóvá alakult, mely forgott a hajó alatt.

A képek ködmázolássá váltan, egyre kisebbben, távolabban és színtelenebbül futottak tovább; a hatalmas tengeri levegő zugása most magához ölelte a hajót és a nagy szörnny, a végtelen égbolt, elcsendesítette a hangos utasokat, nemcsak a földet oldotta meg a lábak alatt, de a gondolatnak is elvette minden szilárdságát és biztonságát, gyanakvóvá varázsolta a vért, a lábakat ingadozóvá, az agyvelőt ájulttá.

Száz és száz forgószéket kötözték a korláthoz, nehogy a hullámveréstől ide-oda csússzanak. Az utasok óriási utazósipkákban, rengeteg utikabátokban és sokszínű kockás shawlokba burkolva, végtelen sorokban elnyúlva feküdtek a fehér sétatfedélzeten. A fehérre festett vasfalak, a tömör vasgerendák, melyek mind egyenes és merőleges vonalat mutattak, biztonságot sejtettek, de egyúttal józanságot is, mintha a hajó óriási fizikai készülék lenne valamelyik laboratóriumban és mintha az emberek csak preparátumok lennének, akiket itt mesterségesen őriznek, amíg egy másik kontinensen horgonyt vethetnek.

A hajó utasai között, akik itt szép sorjában heverésztek a hosszú fedélzet hordszékein, mintha kórházban feküdnének, két japáni tűnt fel, aki két német hölgyet, egy fiatal vöröses szőkét és egy öreg, fehérhajú asszonyt, kísért. A két japáni színész volt, Kutsuma és Okuso, akik a Szada-társulattal európai körúton jártak és most, elválva társaságuktól, visszatértek Japánba.

Okuso mostanában kötött házasságot egy német hölgygel, aki mindeddig együtt élt a nagymamájával, s attól házasságában sem akart megválni. A nyolcvan éves öregasszony ezért kísérte az ifjú párt Japánba.

A két japáni európai ruhát viselt; csak sárga arcuk és apró alakjuk tűnt fel a hosszú, rózsaszín-bőrű angolok között.

Ilse-nek, Okuso fiatal feleségének aranyfényű

haja volt, vöröses arany, mint az aranyhalak vörös fémcsillogása.

Smaragdzöld utazóruhát viselt és valamennyi barna, szürke és feketekockás angol lady között úgy ragyogott, mint a prizma a napon. Jókedve a tékozló nyár reményeit ajándékozta lényének.

Mellette a nagymama, fehér hajával, mely mint az ezüst dísz koronázta a fejét, akár az unokája folyton mosolygott kék szemével, és az arca, mint a verőfényes téli nap, friss volt és hangtalan.

Soha két ember derűsebben és gondtalanabban nem utazott a jövőbe, mint ez a két hölgy. Okusok vagyont keresett körútjával. Ilse nem tudta, mit becsüljön többre az urán: a finom gyengédséget, mellyel őt körülvette, az igénytelenséget, mellyel fellépett, vagy azt a nagy könnyedséget, mellyel minden fölmerülő nehézséget fogadott.

Csak egy dolog nyugtalanította: egyre hallania kellett, hogy az ázsiai nem olyan, akinél őt, meg őt, az tíz, hanem, hogy őt, meg őt egyszer ezer, egyszer pedig semmi is lehet. Sejtette, hogy az ura agyának még a századrészt sem ismeri és néha észrevette, hogy kicsi, ázsiai szeme, mely az imént mosolygó volt és édes pillantású, hirtelen sötét lesz és keserű, mint a nadragulya leve, sőt, hogy néha olyan halálos, megsemmisítő hatású, mint a csillogó, fekete bogó.

De éppen, mert nem volt biztos benne, mert egyrészt kénytelen volt megcsodálni kozmikus nyugalmát és isteni felderengését a legkisebb dolgok megértésében, másrészt pedig hirtelen megdöbbenették állati torokhangjai, amelyek lappangó, állati szenvedélyességét sejtették, — mindez úgy megszelídítette Ilse lelkét, mint a nyulat, melyet csörgőkígyóval zártak közös ketrecbe. És Ilse követte a japánit, mert vágyódott a kalandok, az exotikus titokzatos-ság világába.

Amikor a füstölgő, áthevült gőzös a Földközi

tenger kék levegőege és a tenger gázkek vize között elvált Európától, hogy elérje Afrikát és Ázsiát, Ilse a kék környezetben egy óriáshal ezüst testének látta a fehér, vakító hajóvázat, mely, mintha sok mértőföldnyi mélységbe merült volna a kékségben és a tengerek alatt úszna vele tovább. Csak fenn a sárga nap hatott rá, mint egy darabka föld, mely levilágít a kékségbe. És Ilse remélte, hogy amilyen varázslatos a tenger, az ő jövő élete is bűvös változáson megy át, olyanon, ami minden fogalmat felborít.

De a második este, amikor a villanyfényes messinai öböl feltűnt, mely akkor még nem pusztult el, Ilse hirtelen odafordult az urához, aki mellette ült a fedélzeten és a sötétségben csak a cigarettája tűzpontjáról volt felismerhető, kivette a férfi szájából a cigarettát, a tengerbe dobta és duzzogva, a mézes-hetek hangulatában, így szólt:

— Ugyan szívem, hogy tudsz ilyenkor dohányozni és némán szórakozni a cigarettáddal? Féltekeny vagyok a cigarettára és a nyugalomra, melylyel az idődet eltöltöd vele. Én még nem vagyok olyan nyugodt öregasszony, mint a nagymamám, aki elalszik, amikor te órák hosszat cigarettázol szóltanul. Jobb szeretném, ha megfojtasz, a tengerbe dobsz, vagy valami egyéb rosszat teszel velem, de azt nem szeretem, hogy ily nyugodtan és egykedvűen dohányzol mellettem. Mi még nem ismerjük egymást igazán. De én úgy érzem, hogy hűtlenséget követsz el ellenem, amikor a cigarettát jobban szereted, mint engem.

Erre a fiatal ázsiai férj így felelt:

— Ha nekem szolgák kellene, akik engem és téged kiszolgáljanak, azért még nem vagyok olyan gyenge ember, aki önmagát ne tudná kiszolgálni. Ha szükségem van egy cigarettára, mely nyugalmat adjon, azért még nem száműztelek téged a szívemből, mert hiszen rád még nagyobb szüksége van a nyugalmamnak. A cigaretta egymaga nem adhat elég nyugalmat nekem.

Ilse gyorsan és hevesen vágott közbe:

— Ha egy szép napon a cigaretta helyett egy másik asszonyra kerekedne kedved, aki nyugalmat szerezzen neked, akkor se szabadna nyugtalanodnom?

Okuso mosolygott és még nyugodtabban mondta:

— Japánban a férfi mindaddig szereti az asszonyt, amíg el nem küldi. És nálunk az asszonyok nem fürkészik az utat, melyen a férjnek járnia kell, hogy férjüvé legyen.

Ilse még hevesebb lett:

— Tehát több asszonyt is szerethetsz, ha ez férjüvé tesz? És én ne érezzek fájdalmat, ha te más asszonyokkal osztod meg az éjszakáidat és az ölelő karod, a tested, a szíved más asszonyoknak adod, holott én azt hittem, hogy esküvőnk napja teljesen és egészen nekem adott téged?

— Nem én lettem a tied, hanem te lettél az enyém, felelte nyugodtan a japáni. Én továbbra is én maradtam, csak több lettem általad. De te, a mi ázsiai fogalmaink szerint, eltűntél az esküvőnk napján, egyszerűen megszűntél lenni.

— Én tehát, — kacagott Ilse, már az esküvőnk napján bevonultam a Nirvánába és most már a halottak közé tartozom?

— Úgy van Ilse; a Nirvána a legnagyobb boldogság. És az asszony, akinek nem kell, hogy a való élettel törődjék, pénzkereséssel és állami ügyekkel bajlódjék, ezért már az esküvője napján bevonulhat a Nirvánába, a férfi ellenben csak a halála napján.

— De én egyáltalán nem akarok a Nirvánába menni, ha te nem vagy ott, — mondta a fiatal asszony akaratosan, És amíg te itt vagy a közönséges életben, én is csak egy közönséges élőlény akarok lenni.

Okuso nyugodtan felelte:

— Az istenek nektek asszonyoknak nem adtak csontokat, hogy a közönséges életben olyan szilárdan állhassatok, mint a férfiak.

Ez volt az első a sok hasonló párbeszéd között, melyet Ilse és Okuso, heverőszékeiken fekve, vagy a ferde kémények körül sétálva, délben és este egymáshoz intéztek. Amióta Európa eltűnt és előttük az Ázsia felé nyúló tenger nyújtózott, az ifjú házasság gondolatvilága, mint két ország szemközti partja emelkedett ki a tenger elhagyatottságában.

Berlinben, ahol megismerkedtek, a szerte töredező mindennapok óráiban, sohasem láthattak többet, mint csak a szívük könnyű fellobbanásait és mulattató pillanatfelvételeit. Most azonban a végtelen messzeségben, útjukon a félgömbön keresztül, mely még előttük volt, a testetlen ég óriás nyugalma alatt, a határtalan vízen és a kaszárnyaszerű hajóélet végtelen egyformaságának nyugalmaiban, mindkettőjük világnézete mértőföldes tengeri kígyókká nőtt, melyek a föld alatt követték a hajót és itt-ott hatalmas hullámvonalakkal kerültek felszínre.

Az első ilyenmű beszélgetésnél, melyet este a messinai tengerszorosban folytattak, nem látták egymást Ilse és Okuso. Heverőszékeik nagy mentőcsónakok árnyékában állottak és a beszélgetés abban a kései órában folyt, amikor a sárga izzólámpák tetővilágítását félig lecsavarták. Ehhez a beszélgetéshez hiányzott az arcjáték és a kézmozdulat vízhangja és mivel, mint első beszélgetést nem is fejezték be és mindig csak a hangot hallották fülükben, de egymás arcát nem láthatták, az egész beszélgetés örök, sötét, rejtett mag maradt, mely minthogy a mozgó hajón és a tenger feneketlenségén nem hajthatott gyökeret, s kitépni sem lehetett, velük úszott és megnőtt, mint a millió ujjú tengeri növény.

Amikor Ilse és Okuso az első szárazföldi álmást, Port-Said hosszú, fehér mólófalát, a zöldeskék afrikai égbolt alatt meglátták, a kettőjük gondo-

lat- és érzés világáról folytatott eszmecseréje úgy lógott a hajó mögött, mint a hab a hullámok útján. Gondolatviláguk azonban nyomban összezsugorodott és kellemes gondtalansággá hígult, amikor a fiatalok Kutsumával és a nagyanyával néhány órára Port-Szaíd bazár-utcáin egyiptomiakkal, arabokkal, abesszíniakkal ültek együtt a kávéházban és nézték a milliárdos amerikai leányokat, akik a legbujább szőr-mékben tanyáztak itt, az este hűvös Egyiptomban és megszállták a kis port-szaídi pályaudvart, hogy a Kairóba és a sivatagba induló gyorsvonatba felszállhassanak.

Most, amikor Ilsét feketebőrű afrikanégerék vetétek körül, mind hosszú, fehér és kék ruhában, fekete vállak és arcok, melyek, mint a megelevenedett kávébabszemek szaladgáltak össze-vissza a kikötőparton, a fiatalasszony leányos riadtságot érzett és a nagyanyja mellett védelmet keresve, vágyódott a férje után. Ha azután körülnézett és látta, hogy Okuso, meg Kutsuma mögötte jönnek, nem érzett sem biztonságot sem nyugalmat, mert a kecses sárgabőrű japánok itt Afrikában még kevésbé voltak otthon, mint Európában és Okuso sárga arcszínét nevetségesnek és hullaszerűnek látta az afrikaiak szép, perzselt színe mellett.

Itt a szárazföldön most már nemcsak az európai nő folytatta szócsatáját az ázsiai gondolatok ellen. Még rosszabb történt: a test maga szállott szembe a szívvel, melyet megtagadni készült.

Este, amikor vissza kellett térniök a hajóra, a fiatal asszony korábban tért a szokottnál nyugalomra. Akaratosan lehúnyta a szemét és amikor Okuso a karját simogatta és néhány gyengéd szót sutlogott a fülébe, úgy tett, mintha aludna.

Ilse óvakodott attól, hogy nagyanyjának elmondjon valamit ingadozó gondolatairól és érzéseiről. A földközi tengeren, útban Afrika felé, azt hitte, hogy csak a ringó hajófedélzet az oka önkínzó és

hontalan hangulatának. Ámde a port-saidi séta még inkább megrémítette és nem tudott menekülni a mérlegelés alól, hogy mit is tegyen ezentúl: hallgasson és tűrjön-e ázsiai módon, vagy pedig lázadjon fel és álljon sarkára európai módra?

Külsőleg mégis csak kacagott. Vörös aranyhaja már egymagában is nyári mosolyt sugárzott; Ilse alapjában sokkal élvágzóbb volt, semhogy túlsokat szenvedhetne a gondolataitól, sőt mintha vörös hajával mindig szívesen világítaná ki mindennapi életűnepeit.

A fedélzet népe megsaporodott és megváltozott. A hosszú hajósétányokon, mint a fehér emberek árnyékai, gazdag indiai kereskedők ácsorogtak európai ruházatban, de túlsok gyűrűvel és arany óraláncal díszítve, a szemük a jó erdei vadaké volt, vagy hiú trópusmadaraké. A keskeny acéllépcsőket, melyek az első osztály sétafedélzetéről vezettek le, alól, mintha farsangolók szállták volna meg. Mekka zarándokok smaragdzöld turbánnal, buddhista papok mustársárga köpenyekben, török házalók sötétkék és violaszínű kaftánokban, mesztelen fakirok vastag kötelekkel és kagylóláncokkal cicomázva, indiai kézművesek fehér fátyolnadrágban, vörös bársonymellénnyel és aranyhímzésű sapkával, aztán az angol gőzös barna indiai legénysége kék nadrágban és piros serp-övvel, tigrisszerűen hajlékony, mesztelen felső testtel és mindezek mezítláb, mint a mezőn futkosó állatok, egészítették ki a fedélköz papagályképét.

A hajó, megrakva és megterhelve száz különféle faj száz különböző eszmevilágával, csak ment mendegélt. Áthaladt a szuezi-csatorna hosszú homok sivatag útján, ahol a homok mértföldeken, mint sárga aranypor fekszik és ahol a fehér só-tócsa foltok, mint fehér jégsíkok csillognak. Ennek a vidéknek kiétlensége és csendje után a Vörös tenger pokoli parázstája következett, ahol a tenger nem a koralloktól vörös, hanem a forróságtól, mely a sze-

medet égeti, ahol a nap, mint valami tűzkelés, vörös folyékony ércként önti a napfényt, ahol violaszínű hegyvidékek állanak Núbiában és szemközt Árábiában, olyanok, melyek ezüst hamuhalmokhoz hasonlítanak, s ahol a Sinaí hegy, mint árnykép reszket a hőségtől az égboltozaton.

Az indus matrózok munkája ma egész nap abból áll a hajón, hogy a hosszú sétafedélzeten sorjában heverő és a hőségtől olvadozó utasok felett összehuzogassák a vitorlavászonzetőket és hogy a nap állása szerint más és más irányba forgassák azokat. Szalmakalapokkal és fehér nyári ruhákban, mint valami strandsétány szélén hevernek itt a hölgyek és urak, a hőségtől duzzadtan, mintha a forróságtól vörösborrá vált volna a vér az embertestekben és mintha valamennyi utas alkoholtól lenne mámoros és kékre duzzadt, — mint valami részeg álomvilágban hevernek itt az utasok, a három napig tartó úton, végig a Vörös tengeren.

A hajótermek mennyezetén hosszú, fehér vászonlegyezők mozognak, melyeket, mint a színpadi ég szuffitáit keresztbe feszítenek a helyiségeken és mint fehér hullámokat ringatnak az étkezők fejei felett. De mindez mégsem nyújt hűsülést és csak egvők arctól a másikhoz továbbítja a tűzforró tengeri levegőt.

A nagy, fűtött hajó megy, mendegél tovább. A távcsövek az egyik oldalon naponta újból felfedezik Afrikát, a másikon pedig Árábiát. Az izzó hajó nappal, mint valami óriás balasztot hurcolja magával a napot. Estére az égbolt, mintha sívataggá száradna, olyan aranyárgává válik, mint a sívatag homokja. Azután hosszú nádzöld felhők jelennek meg Afrika fölött, mint a valószínűtlenül zöld mezők csúnya jelenségei. Naplemente után leszerelik a vitorlatetőket. Az utasok akik a hőségtől beszélni sem tudtak és minden száj, mely azt hitte, hogy lángok csapnak ki a torkából, most csodálni kezdí az estét, mely azonban még mindig melegebb, mint az európai nap júliusban.

Ezekon a forró napokon, melyek minden agymunkát elégettek, Ilse nem volt európai nő, nem is leendő ázsiai hölgy, hanem ő is csak az volt, mint a napkolonc maga, mely az árbóc csucsán lógott és tovább húzott a hajóval.

A fiatal asszonynak nem kellett elnézést gyakorolnia, nem volt szüksége állításokra, hogy biztosítsa önmagát. Mintha a nap tűzével szeretetet oltana be az emberekbe. És minden emberi test forró érccé változott és már alig tudta a különbségeket felfogni nap és éj között, ifjuság és aggság, idő és mulandóság, jelen és jövő között.

A hőség, mely mindent elolvasztott, a Vörös tenger napjaiban oly szorosan és eszmeileg hozta össze Ilset és Okusot, mint soha azelőtt, még a nászéjszakáikon se. Habár a napot a heverő székek sorában egymás oldalán fekvve, mint valami kórházban felravatalozva töltötték, mégis, mintha valami közös álmot álmodtak volna a hőségben, mely átkarolta őket, hogy a karjukat kinyújtották volna és érintették volna egymást, anélkül, hogy az ajkuk találkozott volna, a nagy bensőség és békesség érzésével feküdtek az utasok hosszú sorában, szorosan egyesülve, mintha egyedül lennének a saját hálószobájukban.

Naplemente után, amikor nappali álmukból felébredtek, Ilsenek és Okusnak sohasem jutott az eszükbe, hogy szívélyességnél más egyebet is mondanak egymásnak. Ilse hosszú, fehér estélyi ruhájában kikönyökölt a hajó korlátján, Okuso mellette fekezte ruhában. A férj azt mondja az asszonynak, hogy a nyaka oly keskeny, mint a fiatal afrikai hold. Az asszony pedig azt felelte, hogy szereti a férje kezét, mely soha gyűrűt nem viselt és a csontjai olyan finomak és erősek, mint a ruganyos madárszárnny erős tollváza. És mindketten elnézegették a fehér villamoskörökben villogó tengeri állatkákat, melyek, mint a gyermekek fémcsigái táncoltak végig a hullámokon.

Azután lenn a vízen megjelent a hold tükröke; a fel-alá ringó hajó, a megtörő hullámok pezsgó sistergése és a napfényes habfellegekkel teli villamos víz sercegése, mindkettőjük előtt, mennél ovább könyököltek ki a korláton, fejetetejére állította az egész világot. És ebben a bodor világüzemben, a tenger esti életének ebben a tükröző harcában mindketten csak akkor éreztek ismét biztos talajt a lábuk alatt, amikor egy mentőcsónak mögé rejtőzve, vagy valamelyik kabinajtó mögött, átkarolhatták egymást és ajkukat egymásra szorítva, érezték a vérük lüktetését.

A negyedik napon aztán, a Vörös tenger végén, egy hatalmas, sötétbarna hegy ormótlankodott előttük, a lábánál hosszú, vörös kaszárnyatetők: az adení erőd. Ez a hegy úgy hatott, mint a gerenda az indiai óceán kapuján; aztán a zöldessárga esti égbolt alatt lassan visszamaradt a tenger és visszamaradtak a csónakok, a meztelen, vékony szomáli négekkel, akik a gőzöst künn, Aden előtt, mint a majomcsorda nyűzsögték körül és visszamaradtak az országok mind, ahol a félhold uralkodott és a szürke, arab sziklapart, amelyen délután fehér zászlórudaként állottak a fehér minaretek és, amely mögött az ember a háremekkel és asszonyokkal teli birodalmat álmodta. Mindez nyugaton, a békés, olajsárga égbe merült el és a kelet felől kifeszített tengersíkon Ilse és Okuso megsejtették a még láthatatlan, de már óráról órára közelgő Indiát, mely mellett majd csak ezután kell elhaladniok.

Az Indiai-óceán hatalmával, a gondolatok hatalma is újból Ilse és Okuso fölé kerekedett. A hőség, mely lángjaival a Vörös tengeren minden embert a médiumává kényszerített, veszített erejéből és az emberek ismét visszanyerték önállóságukat, s újból a saját gondolataikkal kezdtek foglalkozni.

Valamelyik este Ilse nagyanyja egyedül ült a sétafedélzet végén. A tenger mélyéből az idegen déli

zóna nagy csillagképei szálltak fel és tovább vándoroltak a hajó árbócai felett.

Az öreg hölgy közelében csupán Kutsuma ült és olvasott. A hajó olyan volt, mint egy indiai dob, melyen a tenger hullámai dobolták indulóikat és a menete folytonos változata volt a lelkesedésnek, amikor a csillagokhoz emelkedett fel és a csalódásnak, amikor ismét az ürbe sülyedt vissza.

— Mennyi gondolat csúnghet ezeken a csillagokon, — gondolta az öreg hölgy. — Hány ezer tengeri utas ült itt már a vándorló hajókon, este, nyitott szemmel a csillagok alatt. Minden csillag olyan, mint a selyemhernyó gubója, melyről a gondolatok selyemszárnyait fejtik le.

— Nézze Kutsuma ur, — mondta az öreg hölgy. — Maga mindig azt mondja, hogy az én hajam olyan fehér, mint az esti hó a Hirayámán a Biva tó mellett, az ön hazájában, Japánban. És amilyen igaz, hogy az én hajam már sohasem lesz sötét, oly igaznak tartom, hogy Ilse szívének keserve nem találhatott volna jobb férjet Okusonál. Ezzel azonban nem akarom azt mondani, hogy Okuso nem találhatott volna különb asszonyt magának Japánban és, hogy Ilse nélkül is ne lehetett volna nagyon boldog.

Kutsuma kezében térképet tartott, feltekintett és így szólt:

— Mindig csodálkozom, hogy az európaiak milyen egyszerűen tudják a világot, az országokat lapos figurákra osztani, a földgolyót szélességi és hosszúsági fokokra; az európaiak minden földi dologra számokat hoznak és rendet. De az érzéseikben nem találnak rendszert, nem akarnak rendszert elismerni a kicsi, rövid emberéletre, mely pedig nem áll egyébből, mint ifjúságból, érett korból és aggságból, melynek tehát határai vannak és, amit nem lehet hártalannak, rendszertelennek tekinteni.

— De uram, — szakította a fehérhajú asszony

türelmetlenül félbe Kutsumát — az érzéseket nem lehet rendszerbe szedni. Hiszen az érzések az élet határtalanságai ! A szerelmi érzés egyszerre teremthet rendet és rendetlenséget ; a szerelmi érzés egy házárd szám : az ember vörösre tesz, vagy feketére. Ámde nincs biztos rendszer, mellyel az ember szerelem esetén önmagával rendbe tudna jönni. Aki szeret : boldogítani akar, de az életnek előbb bizonyítania kell, hogy az illető nyereséget húzott-e, vagy veszített.

— Ahol szerelem van, ott örök a boldogság, — mondta az ázsiai. — Ahol változás eshet, ott a szerelem nem volt teljes. Ti európaiak azt akarjátok, hogy a férfi élethosszíglan kiszolgálja az asszonyt és magasabbra értékelje őt magánál. Mi ázsiaiak azt kívánjuk az asszonytól, hogy ő szolgálja ki a férfit és, hogy rendelje magát az ura alá. És mi úgy találjuk : ez rendet hoz a szerelembé, a férfi és az asszony között.

— Nagyon bölcs, — mondta az öreg hölgy. — De engedje meg, hogy most Hiráyáma esti hava szőljon önhöz, vagyis : higgyen annak a gondolatnak, mely az én fehér hajam alatt született.

— A szerelem egyetlen értéke az, hogy örök kaland marad és hogy sem az ázsiai asszony madonnaszerű alárendeltségének biztonsága, sem az európai szerelem olímpuszi önkényessége nem szorítható rendszerbe. A szerelem mindig kissé tékozló marad, mindig valami, ami túlsokat hoz az ember vérébe, azt a túlsokat, hogy a boldog pillanat végessége mindig az élvezet végtelenségébe olvadhat át. Ahol ez a túlsok hiányzik két ember között, akik azt hiszik, hogy szerették egymást, ott a szerelem mindig csak nyomorult vegytani folyamat marad, mely gyermekeket hoz létre és nyugodtan rendszerbe foglaltatja magát.

Az ázsiai sokáig hallgatott és merengett a csillogok járásán. Azután összehajtogatva térképét, ezt mondta :

— Európa istenei nem hiába csináltattak nektek európaiaknak mikroszkópokat a szemetekre. Ti a szerelmi izgalmaitokat is mikroszkóp alá tehetitek. Mint a jégvirágot az ablakaitokon, úgy nézitek ti a szerelmi szenvedélyeitek vonalait. És ti európaiak olyan dologról is tudtok beszélni, amelyek előttünk ázsiaiak előtt örökre láthatatlanok maradnak.

Az öreg hölgy felelt:

— Ezt ti ázsiaiak is tudjátok, ha akarjátok. Ámde ti szeretetreméltó és szerény gyermekei vagytok isteneiteknek, de mi nem. Nekünk meg kell lesni az örömeinket és a fájdalmainkat is. Mint ahogyan az anatómusaink megtalálták a vérkeringést, úgy keressük mi a fájdalmaink és örömeink körforgását is.

Kutsuma most buzgóbban beszélt:

— Mi mindig az indiaiaktól tanultuk megfigyelni a lélek körforgását. De a szerelmi szenvedélyt nem, mint életértéket vizsgáltuk és a szerelmet nem helyeztük olyan magas polcra, mint ti európaiak. De amióta köztetek jártam, megértem, hogy a jövő világa a világ középpontjának fogja tekinteni a szerelmi szenvedélyt. Nem a világnyugalmat, nem a Nirvánát, mint ahogyan mi gondoltuk mindig Ázsiában és nem is a világfájdalmat és a világszánalmat, mint, ahogyan azt a ti kereszténységetek gondolta; a szerelmi szenvedély mindenkinek, aki komolyan veszi az életét, az istene, aki életet és halált oszt neki. Így mondta ezt nekem Okuso is, amikor Adennél elhagytuk a Vörös tengert. Azt mondta nekem, hogy soha többé nem vitatkozna Ilsevel arról a véleményéről melyet, mint európai nő a házasságról táplál. Ilse minden véleményével boldoggá teszi őt. Okuso vére annyira meg van elégedve Ilse vérével, hogy már sem az életszokások, sem az életerkölcök nem érdeklik és, hogy Ilse kedvéért európaivá lesz odahaza a hazájában is. Okuso szerelme most olyan nagy, hogy nincs is véleménye.

Kutsuma most az öregasszony örömkítőzését

várta. És amikor a fiatalember egy hangot sem kapott válaszul, hirtelen mély űrt érzett az öreg hölgy és önmaga között, mintha az asszony egy óceánon túl huzódott volna vissza tőle és szavaitól.

Kutsuma mosolyogva igyekezett az összeköttetést helyreállítani és így szólt:

— Miért hallgat az esti hó a Hirayámán? Ő, aki az imént olyan szép, nagy gondolatokkal ajándékozott meg?

Erre az asszony felsóhajtott:

— Ó, milyen boldogtalanok a jóságos szerelmesek! Jóság a szerelemben boldogtalanságot hoz. A szerelem sohasem jóságos, a szerelem követel, bántalmaz, erőszakoskodik. Két szerelmes közül az egyiknek erősebbnek kell lenni. A férfinak le kell igáznia az asszonyt; meghagyhatja neki az uralkodás hitét, ha erre szüksége van. De nem szabad, hogy jóságos legyen és elvtelen.

— Mondja ezt meg Okusznak! Ez a véleménye ennek a fehér hajnak. És valahányszor a fehér hajamat látja, melyet ti japánok a Hirayáma esti havához hasonlítotok, legyen erős és ne veszítse el a véleményét Ilsevel szemben. Miként a hó elolvashatatlan a Hirayámán, az ő véleményét se olvashatassa el semmiféle asszonyi akarat. Csak akkor teheti boldoggá Ilset.

Kutsuma áhítatosan tekintett az öreg hölgy fehér fejére, oly áhítatosan, ahogyan csak egy japán nézheti este, a Biva tónál, a Hirayáma hóüstökét.

A vándor hajó egy napra érintette Ceylont, melynek felhőkék, csillogó hegyeit ametisztek és holdkövek borítják. A mágneses távolság tovább, kelet felé vonzotta a hajót. És Ilse pálmaerdőket álmódott a tengerre, mert tudta: köröskörül öblök voltak, tele szent indiai erdőkkel és szent indiai templomokkal. És az öblök körül népek éltek, melyek oly jók voltak, hogy az állat álmát is szentnek tartották, — a legutolsó kóborkutya álmát is, a kóbor-

kutyáét, melynek eszébe jutott, hogy a legforgalmasabb város kellős közepén heveredjék a napra és álmodjon. És nem akad rugás, mely az álmodót elkergetné, mert minden álmom, az eb álma is, paradicsom, mely pillanatokra a földre száll. Ezért kezelik tisztelettel még az állatok álmát is. Ostorok nem pattognak, a bakról csupán ezüst csengők nógatják a lovat. Minderről sokat gondolkozott Ilse is szent borzongással.

— Milyen furcsa, — gondolta a két japáni és a két amerikai hölgy, hogy Európa és Ázsia egymás mellett fekszenek ugyanezen a földön, holott kevésbé tartoznak egymáshoz, mint a föld és a hold. Európa azt a jelmondatot adja életének: Az idő pénz. És Ázsia nem törődik sem az idővel, sem a pénzzel. Csodálatos, hogy az egyszerű hajócsavar, mely semmi egyebet nem mível, csak forog, mily könnyen tud az idő és a pénz fogalmának világából, az ellenkező fogalmak világába terelni bennünket, anélkül, hogy ezen tönkremennénk, vagy belehalnánk.

— Rámnézve, aki hófehéren jövök Európából, az a legfurcsább, — mondta az öreg asszony, már azt hittem, hogy életem alkonyán vagyok és anélkül, hogy új inkarnációra lenne szükségem, itt Ázsiában egyszerre megfiatalodnak és felemelkednek a gondolataim.

— Ha reggel a tükörbe nézek, csodálkozom, hogy a havat még mindig a fejemen hordom.

A hajó elhaladt Hátsó-India, Penang és Singapore mellett és benyomult a Kínai tengerbe.

Singapore azonban egyszerre kitépte Ilset indiai álmából. Ott, ahol a kínaiak olyanok, mint a homok a tenger mellett, ahol a sárga faj a fehér fajt kizsírítja, ahol Ilse még sárgább embereket látott, mint a sárga japánok, mialatt pedig az utazás olyan megszokásává vált, mint testében a vérkeringés, — hirtelen félelem és rémület fogta el a jövője előtt. A hasítottszemű emberek irtózáttal töltötték el. A

hasított szemek, a kiálló pofacsontok, mintha elnyomorították volna az arcokat.

Este, amikor nagyanyjával Singaporéból visszatért a hajó fedélzetére és az égbolt tele, sárga esti felhőkkel, ezer sárga kinaira emlékeztetett, nem ment le kabinjába a férjéhez. A nagyanyja kabinjába sietett, arcát az öreg hölgy kezébe szorította és zokogott.

— Tudom, tudom, gyermekem, — mondta az öreg hölgy. — Én ugyanazt gondoltam, amit te gondoltál ma. De hadd elmúlni az időt. Az idő megszokást hoz és a megszokás visszaadhatja a boldogságot. Ha a föld itt idegenebb az idegen bolygónál, mégis ugyanazon a földön állunk lábunkkal és majd csak megbarátkozunk a sárga fajjal is.

— Én nem — mondta Ilse. — Nézd meg a vörös hajamat, a fehér bőrrömet. Nem gondoltam, hogy a sárga embereknek egy egész világába kerüljek. Okusot jobban szerettem akkor, amikor egyedül, még különlegesség volt Európában. De ma elmerült a sárga arcok tengerében, mintha a Kinai tengerbe fulladt volna. Nem akarok ma este az ő kabinjában aludni. Nálad maradok nagyanya és visszatérünk Európába. Úgy érzem magam, mintha nyakig járnék a sárga agyagban és megfulladok, ha itt kell maradnom a sárga emberek között.

— Ne menj vissza, gyermekem! A megszokás majd boldoggá tesz, ismételte az öreg asszony.

— Úristen, micsoda sívár boldogság lesz az! Megszokás a cselédek boldogsága, nem az uraké, mondtad mindig bölcsen, nagyanya. És most feladod a bölcseséged, csupán, hogy engem megvigasztalj! Multkoriban még azt mondtad, hogy a szerelmi boldogságnak „túlsok” kell, hogy legyen a vérében, fölösleges sok. Ezek között a sárgák között ez a „túlsok” sohasem jön már vissza.

A két asszony bánatosan ölelte át egymást és a pici, fehérre lakkozott helyiségben egymás mellett ültek az ágy szélén, csendesen ültek egy óráig, anél-

kül, hogy érintették volna egymást és mindketten messze jártak a hajótól. Mindketten Európa utcáin jártak, mindketten némán a honvágytól és mindketten újból felzokogva, amikor egymásra néztek és érezték, hogy a hajó tovább hurcolja őket. Magukban csodálkoztak, hogy két ember honvágya nem tudja elsüllyeszteni a zúgó-búgó hajót.

Az est leszállt és Ilse lenn maradt a nagynyja hálófülkéjében, az öreg hölgygel mentetve ki magát Okusonál.

Ami ezután történt az éjszaka, a hajó utasai közül senki sem tudja pontosan elmesélni.

Az öreg asszony a legmélyebb álmában érezte, hogy egyszerre heves lökés veti ki ágyából. Ilseért kiáltott. Mintha a hajón minden ember vele kiáltott volna. Valamennyi lámpa kialudt. A hajó mintha csendesen pihent volna a tenger közepén. A gépcsavarok ütemes munkája helyett halálos csönd uralkodott. És, amikor az öreg hölgy feltápászkodott a bőrröndről, melyre rázuhant, két férjikez ragadta meg, mint valami gépet végigvonszolták a sötétben, ahol térdmagasságnyi víz csapott feléjük, habzó és bugyborékoló, üvöltő és vonagló víz, mely mintha embertestekkel lett volna tele.

A hajó-lépcsők helyett emberi testeket érzett a meztelen lábai alatt. A férjikezek és a tornyosuló víz, mintha emelőrudakkal emelné ezer akadály fölé, amíg a hajófedélzetre zuhant, egy másik hajón, mely a holdfényes éjszakában, mint valami sötét hegy állott a támolgyó és elmerülő hajó mellett, melyről ő jött. Most a menekülők csödületében felismerte Okuso arcát, Okusot, aki a kezét nyújtva tovább húzta őt, és az egyik megvilágított hajóterem poros szőnyegére fektette. Azután mindketten egyszerre kiáltottak: — Ilse! — és Okuso eltűnt.

Az öreg hölgy most félig meztelen férfiak és nők között találta magát, akik, mint az örültek házában, sirtak, nevettek és mintha kuttyákká és maj-

mokká váltak volna, lökdösődtek, egymáson keresztül ugráltak, a hajóterem hosszú asztala alá bújtak, székek mögé barrikádozták magukat, befogták a szemüket, folyton „segítség”-ért kiáltottak, holott már megmenekültek és szüntelenül a hozzátartozóik neveit kiáltozták, pedig már megmentve a karjukban tartották őket.

— Ilse! Ilse! — kiáltott újból és újból az öreg asszony, mintha embert tudna teremteni a kiáltott névvel.

A tenger vizétől átitatott ruhája, mint súlyos, hurcos bőr lógott a reszkető testén. De még az utolsó erejével kicsúszott az öklöző emberek közül, akik maguk körül hadonásztak, elszabadulva az emberí csontvázaktól, akiknek fiatal testét a halálos rémület pillanatai aggastyán testté változtatták.

Néhány őrző ember matrózok fékeztek meg mellette. Mások azon erőlködtek, hogy a villamos csillárt letépjék a mennyezetről és az öklükkel verték szét az üveggörteket, ordítva, hogy: nem kell világosság! Nem akarunk semmit sem látni!

Egy férfi valamelyik asszony karjába harapott. Az asszony szeme kidagadt a homlokából, de egyre kacagott és folyton ezt kiáltotta: Kedvesem! Drágám! Karjáról a vér a padlóra csurgott és a szeme a gyönyörtől majd kifolyt üregéből.

Az öregasszony egy szélesen kitért kabinajtóhoz kúszott. Erre egy tébolyult maláji két késsel a kezében elrohant mellette, be a terembe, az asszonyok után szurkált, akik az asztalok alatt kiáltoztak, a férfiak után dőfködött, akik a csillár alatt lógtak, azután a hátára térdelt annak a férfinak, aki az asszony karjába harapott. Az asszony most még nagyobb elragadtatással kacagott, mialatt az őrült, sárga maláji kéjesen dolgozta meg késével a férfi fehér hátát.

Ujabb matrózok rohantak be és szétválasztották a dühöngőket. Ekkor a megmentett öregasszony

egy óriási, ezüst szélmalom szárnyait vette észre az ajtó alatt; a gőzös villamos fényezői voltak, melyek merev, fehér sugaraikkal kettészelték az éjszakát.

A fényezőró kékes-fehér világában most két embert látott a hajó korlátja mellett, két embert szinte hóból formálva, akik dulakodtak egymással. A hölgy utolsó erejével kiáltott fel: Okuso! Kutsuma! Ilse! — aztán látta, amint az egyik férfi a másik fejét az acélkorlátba vágja, a leütött embert gyengéden felemeli, s a kiáltózásra, hogy Ilse! — Ilse! az öreg hölgy felé fordul, s az ájult embert az öregasszony felé cipeli. Amikor a hurcolt és a hurcoló ember a hajóteremben megjelentek, mindketten félholtan hullottak a küszöbre. A két ember Okuso volt és Kutsuma.

— Ilse! — hörögte az öregasszony mégegyszer és ájultan a két japán mellé zuhant.

Á megmentettek másnap hallották, hogy a holdas ködben az ő hajójuk, s az a hajó, melyen most tartózkodnak, összeütközött és hogy az ő hajójuk elsüllyedt. A vízbefultak között, akiket a környékező síma tengerből kihalásztak, Ilse holttestét is a fedélzetre hozták.

Kutsuma visszatartotta fülkéjében Okusot, aki nek azt hazudta, hogy Ilset a naganyjával együtt megmentették. Kutsuma ugyanis attól félt, hogy Okuso újból a tengerbe veti magát, mint ahogyan a hajó eltűnésekor is megkísérelte, amikor Ilse eltűnt a szeme elől.

Ámde Okuso hitetlenül hallgatta barátja hazudozását, a fejét csóválta és így szólt:

— Tudom, hogy Ilse a vízbe fullt. A lelke már azelőtt visszatért Európába és rámnézve már a hajó-katasztrófa előtt is halott volt. Ilse már nem él, különben itt állana előttem. Egyébként az utolsó este is a fülkémbe maradt volna. Ilse nem tér többé vissza.

A tébolyult harcok és izgalmak után, Okuso,

amíg csak Japánba értek, részvétlen maradt. Csak a kezét nézegette órákig, mellyel Ilset babusgattta a hajón. Ő, a fehér nagyanya és barátja, Kutsuma, hallgatagon, mint a fali képek ültek egymás mellett, a Japánba igyekvő hajó heverőszékein és Ilse nevét többé egyikük sem ejtette ki.

De Kutsuma minden pillanatban készen volt, hogy az öreg hölgyet és Okusot a korláttól visszatartsa, mert a víz, mintha mágneses erőt gyakorolna a hajótöröttekre, akik a katasztrófa éjszakáján vesztették el hozzátartozójukat. Egyesek útközben hirtelen a vízbe vetették magukat: férfiak, akik gyermekeiket keresték, asszonyok, akik férjeik után kívánczoltak.

Egy szép reggel aztán, a korai ködben megjelentek Japán csendes törpe szigetei, a sokszorosán görbült ódon fák árnyképei, a kecses dombok, a picinyke rizsföldek, picinyke terraszaikkal.

A két japán felébredt a halotti csendből és csak a fehérhajú öregasszony maradt néma, csupán a szeme mondta fáradtan:

— Amióta Ilse meghalt, számomra a föld nem egyéb koporsófedelénél. Legszívesebben magam is belefeküdnék ebbe a koporsóba.

Amikor a hajóhidat Nagasakiban leeresztették és alant a hozzátartozókkal teli motorcsónakok várták a japán utasokat, az emberek, akik Okuso és fiatal felesége érkezésére vártak, csodálkozva látták, hogy a híres színész karján egy öreg, fehérhajú hölgygel jön le a hajólépcsőn.

— Vajjon azért utazott Okuso Németországba, hogy egy öreg hölgyet hozzon magával, aki olyan fehér, mint az esti hó a Hirayámán, — kérdezték egymást az emberek. De senki sem nevetett.

Okuso japán barátai között volt egy író, aki nem tudta elfelejteni a benyomást, melyet a fehérhajú öreg hölgy gyakorolt rá, aki mint Okuso vélt felesége a fiatal japáni karján lépett a partra.

Ez az író drámát írt és hónapok multával, amikor az öreg nagyanyát német barátai visszavitték Európába, felolvasta drámáját Okusznak és Kutsumának.

Kutsuma, aki Japánban női szerepeket játszott, nagyon lelkesedett Ilse szerepéért és Okusznak kellett a fehérhaju nagyanya szerepét játszani. Az író darabjának „Az esti hó a Hirayámán” volt a címe.

Elérkezett az előadás napja és Okuso egy fehér selymvatta parókát vett fel. A japán színház közönsége még sohasem látott élénkebb és lélegzetfojtóbb előadást. Csak egyesek dörögtek és csodálkoztak azon, hogy az ifju férj vállalta ezt a drámát, mely alig néhány hónapja, hogy valóban lejátszódott. Sokan szívtelennek és érzéketlennek mondták, amiért fiatal felesége halálát nem értékelte többre egy drámánál.

Következett az utolsó felvonás és az a jelenet, melyben a megmentett nagyanya a fülkeajtóból előre kúszik és a hajókatasztrófa alatt Ilse után kiáltoz. Az öregasszony tapogatózva jön előre. Ekkor azonban a nagyanyát alakító Okuso hirtelen felegyenesedett, a rivalda elé lépett, karját a közönség felé nyújtotta és ahelyett, hogy fájdalmas szavait mondaná el a vízbefúltról, így szólt:

— Nézzetek meg engem ujjaszületve a rémületben, aki bölcs lettem és hűvös, mint az esti hó a Hirayámán! Tapsoljatok, áraszatok sikert a legnagyobbra, a szerencsétlenség istenére, aki meglátja a szíveket, aki férfiabbnál a boldogságnál, akinek akkor is van akarata, amikor a boldogságnak már nincs. A szerencsétlenség gondolatgazdagabb, mint a hó a Hirayámán, mely este a Biva tóra hinti fényét, a szerencsétlenség tekintete, amikor ránkvetődik, ünnepelesebb és gígászíbb minden boldogságnál, a szerencsétlenség: a bölcsesség és minden tudás felé ormol. Én nem siratom a vízbefúltat és ne sírassatok ti se meg engem, aki a legnagyobb isten kegyét

élveztem, a szerencsétlenség kegyét, ami szentebb, mint a boldogság pillanata.

— Tapsoljatok! — kiáltotta Okuso még egyszer és most jött Kutsuma, aki Ilsenek öltözködve már rég vízbefúlt kellett, hogy legyen és már nem jelenhetett meg a színen, s a karjába fogta megőrült barátját.

A nézők még látták, amint Kutsuma Okuso fehér parókáját letépte, hogy levegőhöz juttassa és lehűtse agyvelejét. Erre — a közönség a rémület egyetlen kitörésével felpattant helyéről, mivel Okuso hája, játékközben, a fájdalomtól olyan fehér lett, mint a fehér paróka vattája. Az emberek egymást figyelmeztették a szomorú csodára és mindnyájan tisztelettel hajoltak meg a szerelmes lélek előtt, aki ezúttal nagyobb alakítást nyújtott a színész egyszerű művészeténél.

Mindenki zokogott a színházban, és azóta, aki a Biva tóhoz jön és megcsodálja az esti havat a Hirayámán, nem feledkezik meg a szerető férfi históriájáról, arról a férfiról, akit a boldogtalanság olyan fehérre festett mint a hó.

